

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Οικονομικές Ανισότητες κι Εκπαίδευση. Τα
εκπαιδευτικά προβλήματα των παιδιών από
μειονεκτικά περιβάλλοντα κι η αντιμετώπισή τους.**

Επιμέλεια: Πετράκη Ευαγγελία (6587)

Τιμούλη Λευκοθέα (6606)

Φιοράκη Μαρία (6489)

Επιβλέπων καθηγήτρια: Λώλη Ελευθερία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
Κεφάλαιο 1	8
1.1 Κοινωνικός διαχωρισμός.....	8
1.1.1 Ο Μύθος του μεγάλου εξισωτή.....	9
1.1.2 Ίσες ευκαιρίες σε άνισες κοινωνικές θέσεις.....	10
1.1.3 Η ιδεολογία της κοινωνικής ανόδου.....	11
1.1.4 Τα παιδιά που κληρονομούν τα μορφωτικά αγαθά	12
1.1.5 Τα παιδιά που κληρονομούν τη στέρηση.....	13
1.2.1 Ανισότητες....βάθους και πλάτους.....	20
1.2.2 Σχολική επίδοση ή ατομική υπόθεση.....	20
1.2.3 Η Επίδεκτικότητα του σχολείου, η ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση.....	21
1.2.4 Η Κλιμάκωση των ανισοτήτων και το φαινόμενο της φτώχειας.....	23
1.2.5 Ο ρόλος της οικογένειας στις εκπαιδευτικές επιλογές	23
1.2.6 Για τους πολλούς το όνειρο είναι σκληρά δεμένο με την πραγματικότητα που ζουν	24
1.2.7 ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ	24
1.2.8 Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	29
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	29
2.1 Γενικά για την εκπαίδευση	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	34
3.1. Εισαγωγικά.....	34
3.2 Ενότητα πρώτη	34
3.2.1 Η Διαδικασία της κοινωνικοποίησης.....	34
3.2.2 Οι διαδοχικές φάσεις – βήματα της κοινωνικοποίησης.....	35
3.2.3 Κοινωνικοποίηση και αγωγή	36
3.2.4 Σκοποί της αγωγής.....	37
3.3 Διαμόρφωση της προσωπικότητας μέσω της κοινωνικοποίησης.....	38
3.3.1 Ο ρόλος του σχολείου.....	39
3.3.2 Κοινωνική προέλευση και συμπεριφορά των γονέων	40
3.3.3 Βασικές συνθήκες διαφοροποίησης	42
3.4 Ανάπτυξη της προσωπικότητας ανάλογα με την κοινωνική τάξη.....	44
3.4.1 Κοινωνική προέλευση και νοημοσύνη	45
3.4.1.1 Κοινωνική προέλευση και γλωσσική εξέλιξη.....	45
3.4.1.2 Κοινωνική προέλευση και σχολική επιτυχία.....	46

3.4.1.3 Κοινωνική προέλευση και γενική εκπαίδευση	47
3.5 Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	50
4.1 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών	50
4.1.2 Κοινωνική ένταξη των μεταναστών	51
4.1.3 Ιδεολογικές και ψυχολογικές διαστάσεις της παλιννόστησης.....	53
4.1.4 Από την αποδημία στην παλιννόστηση και την υποδοχή μεταναστών	53
4.1.5 Παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές. Η εξέλιξη της εκπαιδευτικής τους πολιτικής. 54	
4.1.5.1 Τα σχολεία Παλιννοστούτων μια άλλη μορφή εκπαίδευσης.....	56
4.2 Διαμόρφωση πολυπολιτισμικών - πολυγλωσσικών συνθηκών και η αναγκαιότητα νέων παιδαγωγικών προσεγγίσεων.....	57
4.2.1 Είναι η ελληνική κοινωνία πολυπολιτισμική;	57
4.2.2 Κοινωνική και ατομική δίγλωσσία.....	58
4.2.3 Δίγλωσση Εκπαίδευση	59
4.2.4 Η αναγκαιότητα μιας δίγλωσσης εκπαίδευσης για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές.....	61
6.2.5 Δίγλωσσία και μάθηση στα μονογλωσσικά προσανατολισμένα σχολεία.....	64
4.3 Η σχέση επικοινωνίας και γλώσσας	65
4.3.1 Γλώσσα και κοινωνική συνοχή.....	66
4.3.2 Αλληλεξάρτηση γλωσσών από την πλευρά των δασκάλων και από την πλευρά των μαθητών	68
4.3.3 Κώδικας επικοινωνίας των μαθητών	69
4.3.4 Παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη των μαθητών και οι απόψεις των εκπαιδευτικών	69
4.3.5 Η αποδοτικότητα των τάξεων υποδοχής και των φροντιστηριακών τμημάτων.....	71
4.4 Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	73
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	73
5. 1 ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	73
5.2 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	74
5.3 ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ –ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	75
5.4 ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	76
5.5 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	86
6.1 Ερμηνεία των ευρημάτων-Συμπεράσματα.....	86
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	7
10. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	91

Αυτή η πτυχιακή υποβάλλεται για την μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του Προγράμματος Σπουδών στο τμήμα Χρηματοοικονομικής κι Ελεγκτικής με κατεύθυνση Ελεγκτική του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Ηπείρου, παραρτήματος Πρέβεζας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην εργασία αυτή θα αναφερθούμε για την οικονομική ανισότητα κι εκπαίδευση για τα εκπαιδευτικά προβλήματα των παιδιών από μειονεκτικά περιβάλλοντα κι την αντιμετώπιση τους. Συλλέξαμε πληροφορίες από δασκάλους, αναφέραμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα σχολεία που έχουν ντόπια και αλλοδαπά παιδεία, τον ρατσισμό που υπάρχει για τα παιδιά που προέρχονται από μειονεκτικά περιβάλλοντα και τις ευκαιρίες που θα πρέπει να έχουμε όλοι ανεξάρτητα καταγωγής, χρώματος κι οικονομικής άνεσης στην εκπαίδευση.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη σύνοψη της πτυχιακής μας εργασίας ασχοληθήκαμε στο πρώτο κεφάλαιο με την ανισότητα στην Ελληνική εκπαίδευση, τον κοινωνικό διαχωρισμό, την ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση για τις ίσες ευκαιρίες σε άνισες κοινωνικές θέσεις, παρουσιάζουμε κατά κανόνα το μαθητευόμενο από τα προνομιούχα στρώματα και το μαθητευόμενο από τα λαϊκά στρώματα, αναλύουμε τις διαφορές τους και τους παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση των μαθητών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύουμε για την εξέλιξη της οικογένειας, την κοινωνικοποίηση στην οικογένεια, την καλλιέργεια του κοινωνικού σχολείου, τις κοινωνικές τάξεις, τις βασικές συνθήκες διαφοροποίησης τους και ακόμη για την κοινωνική προέλευση και τη συμπεριφορά των γονέων.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρουμε για την οικονομική και πολιτική διάσταση, τη γεωγραφική και κοινωνική ταξική διάσταση, δίνουμε βάση στην παλιννόστηση και την υποδοχή μεταναστών, στην εξέλιξη της εκπαιδευτικής πολιτικής στους παλιννοστούντες και τους αλλοδαπούς μαθητές και ακόμη αναφέρουμε για τη στάση που έχει η πολιτεία και τον κοινωνικό περίγυρο.

Τέλος κάνουμε μια μικρή έρευνα, στην μεθοδολογία έρευνας χρησιμοποιήσαμε το ερωτηματολόγιο, δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο με 22 ερωτήσεις και μοιράσαμε τα ερωτηματολόγια σε πολλά παλιννοστούντα σχολεία της Κρήτης και της Σιάτιστας Κοζάνης. Οι δάσκαλοι ήταν πρόθυμοι να μας βοηθήσουν απάντησαν στις ερωτήσεις μας και από την έρευνα μαζέψαμε 100 ερωτηματολόγια που μας βοήθησαν να δούμε τις απόψεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι στα σχολεία που υπάρχουν ντόπια και αλλοδαπά παιδιά.

Για την ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας ασχοληθήκαμε τρία κορίτσια *Πετράκη Ευαγγελία, Τιμούλη Λευκοθέα και Φιοράκη Μαρία* συνεργαστήκαμε κατάλληλα για να βρούμε κάποιες πηγές που μας βοήθησαν να ξεκινήσουμε την εργασία και χωρίσαμε τα σχολεία έτσι ώστε να έχουμε ένα ευρύ σύνολο απόψεων για τα προβλήματα που υπάρχουν, ακόμη ρωτήσαμε τους δασκάλους να γράψουν τις απόψεις τους για το τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αισθανόμαστε την ανάγκη να εκφράσουμε την εγκάρδια ευγνωμοσύνη μας στους ανθρώπους εκείνους χωρίς την υποστήριξη των οποίων η μελέτη αυτή δεν θα είχε ολοκληρωθεί μέσα στο σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα που ολοκληρώθηκε. Βαθύτατες ευχαριστίες οφείλουμε στην επιβλέποντα καθηγήτρια μας κ. Ελευθερία Λώλη για την πολύτιμη καθοδήγηση, την ανεκτίμητη βοήθεια στη διατύπωση χρήσιμων σχολίων κι απόψεων και την εμπύχωση που μας προσέφερε καθ' όλο το διάστημα της συγγραφής. Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ολόψυχα τους δασκάλους που βοήθησαν στην ερεύνα χωρίς των οποίων τις συμβουλές δεν θα ήταν εφικτή η εκπόνηση αυτής της μελέτης. Τέλος βαθύτατες ευχαριστίες οφείλουμε στους γονείς μας για την υποστήριξη που μας έχουν προσφέρει καθ' όλο το διάστημα των σπουδών μας.

Κεφάλαιο 1

Στο Κεφάλαιο 1 θα αναφερθούμε συνοπτικά στην ανισότητα και στην ευθύνη του Ελληνικού σχολείου, στην κλιμάκωση των ανισοτήτων και στο άδικο του να μεταχειρίζεσαι ίσα άνισους. Περισσότεροι αναφορά για τα σχολεία την εκπαίδευση και την αντιμετώπιση των αλλοδαπών παιδιών από μειονεκτικά περιβάλλοντα αναφέρεται στο κεφάλαιο 3.

1.1 Κοινωνικός διαχωρισμός

¹Μπορούμε να πούμε πως σε φυσική κατάσταση οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι και οι διαφορές που υπάρχουν στα προσωπικά χαρακτηριστικά και χαρίσματα δε θέτουν σε κίνδυνο την κοινωνική ανισότητα, εφόσον η κοινωνία ανταμείβει τους ανθρώπους συμφωνά με την αξία τους και όχι σύμφωνα με την καταγωγή και την οικονομική τους κατάσταση. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλοι γεννιούνται με τα ίδια ηθικά και πολιτικά δικαιώματα, απλά είναι προικισμένοι με διαφορετικές άνισες ικανότητες και προσόντα. Κανένα τεχνητό εμπόδιο δεν πρέπει να εμποδίζει τους ανθρώπους να πετύχουν την κοινωνική θέση που τους αξίζει ανάλογα με τα χαρίσματα τους. Άλλοι διανοητές της ίδιας θεωρητικής γραμμής, υποστήριξαν ότι η ευκαιρία για το σχηματισμό μιας κοινωνίας χωρίς κοινωνικό- οικονομικές ανισότητες, μπορεί να κερδηθεί από την εξάπλωση και την καθιέρωση του κοινού δημόσιου σχολείου, που παρέχει στο καθένα ίσες ευκαιρίες να προοδεύσει με την προϋπόθεση βέβαια να διαθέτει τις δυνατότητες-χαρίσματα για να διακριθεί. Το σχολείο λειτουργεί μέσα σε πνεύμα ισότητας και αμεροληψίας και δίνει σ' όλους, με βάση πάντα τα χαρίσματα που διαθέτουν, τη δυνατότητα να επιτύχουν στη ζωή.

¹ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ.Κάτσικας – ΓΚ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. σελίδα.27.

1.1.1 Ο Μύθος του μεγάλου εξισωτή

²Ένα από τα ποιο πολυσυζητημένα και μόνιμα θέματα που σχετίζονται με το αστικό σχολείο , σ' όλες του τις βαθμίδες είναι το ζήτημα της ισότητας των ευκαιριών , έτσι ώστε να γίνει δυνατό να φτάνουν στα ανώτερα καταληκτικά εκπαιδευτικά επίπεδα, οι <<πραγματικά άξιοι>> ανεξάρτητα από προέλευση, φύλο και καταγωγή.

Την ισότητα αυτή θα την επικαλεστεί πρώτα και κύρια η κυρίαρχη ιδεολογία . Ένας από τους άξονες πάνω στους οποίους στηρίζονται οι προτάσεις – νομοσχέδια του Υπουργείου Παιδείας για τα <<θέματα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης>>, είναι το όραμα για το <<σύγχρονο σχολείο που αίρει τις κοινωνικές ανισότητες>>. Λίγα χρόνια πριν τονίζονταν η υπέρβαση της κοινωνικής διαφοροποίησης η άρση των ανισοτήτων ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή.

Μπορούμε θαυμάσια να εννοήσουμε μια καπιταλιστική κοινωνία, ένα εκπαιδευτικό σύστημα , που θα σεβόταν την ισότητα των ευκαιριών ανάμεσα στους νέους, ενώ το ουσιώδες γι αυτό , θα ήταν η ανισότητα των αποτελεσμάτων. Γιατί η ίδια η ιδέα της ισότητας των ευκαιριών θεμελιώνει πάνω σε μια εξισωτική αρχή μια διαδικασία η οποία στοχεύει στην παραγωγή της ανισότητας.

Ο μύθος ότι το σχολείο μπορεί να λειτουργήσει σαν το μεγάλο εξισωτή, σαν το θεσμό εκείνο που , προσφέροντας ίσες ευκαιρίες σ' όλους , δίνει τη δυνατότητα στους μαθητευόμενους , ανεξαρτήτου κοινωνικού στρώματος , να πετύχουν και να προοδεύσουν , εφόσον διαθέτουν το χάρισμα και το σθένος να διακριθούν, είναι αρκετά διαδεδομένος. Σύμφωνα μ' αυτόν το σχολείο ,ακόμη και όταν επιλέγει τους νέους , ή όταν τους κατανέμει στις διάφορες κοινωνικές θέσεις, λειτουργεί με πνεύμα ισότητας και αμεροληψίας. Αν τα αποτελέσματα είναι διαφορετικά, για τους διάφορους μαθητευόμενους, ενώ οι ευκαιρίες είναι οι ίδιες, αυτό συμβαίνει επειδή τα άτομα είναι άνισα. Ο καθένας έχει τις ευκαιρίες του, όμως το κάθε άτομο προσκρούει στα όρια του. Η αντίληψη της φυσικής ανισότητας των ατόμων κάνει κατορθωτό εδώ το ταίριασμα των εννοιών της ισότητας των ευκαιριών και της διαφοροποίησης των αποτελεσμάτων. Η επιτυχία στο σχολείο και τη ζωή είναι θέμα θέλησης , εξυπνάδας, φυσικών χαρισμάτων . Όσοι αποτυγχάνουν είναι ανίκανοι ή τέλος πάντων στερούνται των <<φυσικών δώρων>> και σίγουρα την ευθύνη την έχουν αυτοί και σε καμία περίπτωση το σχολείο ή η κοινωνία.

² Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση .Χ.Κάτσικας - ΓΚ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. Σελίδα 26.

1.1.2 Ίσες ευκαιρίες σε άνισες κοινωνικές θέσεις

³Κατακρίνοντας την ανισότητα των ευκαιριών απέναντί στο σχολείο δε σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι ασκούμε σκληρή κριτική στο πυρήνα του αστικού σχολείου. Είναι γνωστό ότι το ίδιο το εύρος της εκπαιδευτικής ή κοινωνικής κινητικότητας δεν ανάγεται απλά σε κάποια έλλειψη ίσων ευκαιριών γιατί ακόμη και οι τυπικές ίσες ευκαιρίες αν υπήρχαν (δηλαδή δωρεάν παιδεία , σχολεία του ίδιου επιπέδου , ίσες δυνατότητες για προετοιμασία στις εξετάσεις κ.λ.π) είναι σίγουρο ότι τα αποτελέσματα θα ήταν τα ίδια ή σχεδόν τα ίδια , δηλαδή πάλι η σχολική επιτυχία ή αποτυχία θα ήταν σε άμεση συνάρτηση με την κοινωνική προέλευση. Έτσι γίνεται φανερό πως η διεκδικήσει αξιοκρατίας ισότητας ευκαιριών στην εκπαίδευση , στην περίπτωση που γίνεται κυρίαρχο αίτημα των μη προνομιούχων κοινωνικών ομάδων, δεν είναι παρά μια φενάκη, εφόσον η αξιοκρατική επιλογή , επιτρέπει στον εκπαιδευτικό μηχανισμό να ανταποκριθεί στα αναπαραγωγικά καθήκοντα , στα πλαίσια των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας που περιορίζουν τα οποια περιθώρια ταξικής κινητικότητας μέσα από την εκπαίδευση . Είναι άλλης ποιότητας ζήτημα βέβαια να καταδεικνύουμε να αποκαλύπτουμε τον αστικό μύθο του δικαιώματος όλων στη μόρφωση . Η διεκδίκηση όμως της ισότητας ευκαιριών και μέσω αυτών της κοινωνικής κινητικότητας , όταν γίνεται ο κύριος στόχος , σημαίνει στην πράξη να έχουν όλα τα παιδιά αλλοδαπά και μη, χάρη στην εκπαίδευση , ίσες ευκαιρίες πρόσβασης σε άνισες κοινωνικές θέσεις. Σημαίνει ότι θέτουμε στην αρχή της ισότητας στην εκπαίδευση και αναγνωρίζουμε ταυτόχρονα , σιωπηλά, τη νομιμότητα της αρχής της κοινωνικής ανισότητας. Σημαίνει ότι έχουμε αποδεχτεί όχι μόνο την κοινωνική λειτουργία της εκπαίδευσης αλλά και τον ίδιο κοινωνικό καταμερισμό εργασίας και τις κοινωνικές σχέσεις που συνεπάγεται και από τις οποίες πηγάζει. Ας θυμηθούμε εξάλλου ότι ακόμα και στην παράλογη υπόθεση όπου, με μέσο την εκπαίδευση , όλα τα παιδιά των κυρίαρχων στρωμάτων θα καταλάμβαναν τις θέσεις των εργατών και όλα τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων θα καταλάμβαναν τις ανώτερες θέσεις , τίποτε το ουσιαστικό δεν θα άλλαζε στο καπιταλιστικό σύστημα , γιατί θα υπήρχαν πάντα θέσεις ιεραρχημένες , πράγμα που αποτελεί και την κύρια πλευρά της αναπαραγωγής των καπιταλιστικών σχέσεων.

³ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ.Κάτσικας – ΓΚ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. Σελίδα 30.

1.1.3 Η ιδεολογία της κοινωνικής ανόδου

⁴Διαπιστώνουμε ότι η οικονομική ανισότητα που επικρατεί στη κοινωνία μας έχει ως αντίκτυπο την ανισότητα στην εκπαίδευση, δηλαδή η εκπαίδευση διευκολύνει την κοινωνική ανέλιξη των παιδιών από τα λαϊκά στρώματα σε ένα περιορισμένο βαθμό. Βέβαια η κυρίαρχη τάξη διακηρύσσει το απαραίτητο δικαίωμα κάθε ανθρώπου στη μόρφωση, όμως ταυτόχρονα, οφείλει να περιορίσει την πρόσβαση των λαϊκών στρωμάτων αυτή τη μόρφωση. Η εκπαίδευση δεν πρέπει να γεννά στο λαό αυταπάτες, φιλοδοξίες, επικίνδυνες διεκδικήσεις για την κοινωνική τάξη.

Αυτός ο περιορισμός μπορεί να υποχωρεί, όταν η οικονομική και κοινωνική εξέλιξη το απαιτεί, δεν μπορεί όμως να χαθεί τελείως.

Αυτή την περίοδο ο εκπαιδευτικός μηχανισμός στην Ελλάδα καλείται να επιλέξει έναν αριθμό από τα μικρομεσαία ή και τα λαϊκά στρώματα, αγροτικής ή και εργατικής προέλευσης που θα επανδρώσουν τις πολλαπλασιαζόμενες θέσεις στο τριτογενή κυρίως τομέα. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, παρουσιάστηκε στη συγκυρία αυτή με σχετικά μειωμένη επιλεκτική λειτουργία και παράλληλα ως κυρίαρχος φορέας κοινωνικής κινητικότητας για τα μεσαία αλλά και για ένα μέρος των λαϊκών στρωμάτων.

Χιλιάδες νέοι άνθρωποι που συσσωρεύονται στα αστικά κέντρα, κτυπούν τις πύλες όχι μόνο της δευτεροβάθμιας αλλά και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η πίεση για σπουδές αποτυπώνει, αυτή την εποχή, την αντίδραση της ελληνικής οικογένειας απέναντι στις νέες οικονομικό-κοινωνικές συνθήκες. Οι δυνατότητες για κοινωνική άνοδο μέσω του σχολείου δημιουργούν ένα «πλεόνασμα βλέψεων» για εκπαίδευση και λειτουργούν τα ανελκυστικά σύνδρομα, την πίστη στη δυνατότητα της ατομικής κοινωνικής ανέλιξης. Το αίτημα της ισότητας ευκαιριών, σ' αυτήν ακριβώς περίπτωση καλύπτει και την επιδίωξη των μικροαστικών κυρίως στρωμάτων για κοινωνική άνοδο, την επιθυμία της «μετανάστευσης στην αστική τάξη». Το πρότυπο του πετυχημένου, γίνεται «αυτός που φεύγει για να σπουδάσει να ανέβει». Εναποτίθενται οι ελπίδες των μικρομεσαίων αστικών αλλά και πλατιών λαϊκών στρωμάτων για την εκπαίδευση. Το ενδιαφέρον για το σχολείο αναφέρεται όχι στη

⁴ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ. Κάτσικας- Γ.Κ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. Σελίδα 28.

δομή του και τη λειτουργία του αλλά στο να μπορούν οι ικανοί να αποκτήσουν τα εφόδια για τη μελλοντική ζωή και για την αποκατάστασή τους. Το σχολείο και η οικονομική ανάπτυξη βιώνετε σαν μια «εθνική» υπόθεση, που θα παρείχε στον καθένα δυνατότητες για κοινωνική ευημερία και υλική ευμάρεια.

Το ζητούμενο είναι ισότητα ευκαιριών, που γίνεται κυρίαρχο αίτημα, εξαφανίζοντας πίσω του κάθε ανάδειξη της ταξικής λειτουργίας της εκπαίδευσης για την αναπαραγωγή της διάκρισης χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας και γενικότερα για τη διευρυμένη αναπαραγωγή των κοινωνικών τάξεων.

1.1.4 Τα παιδιά που κληρονομούν τα μορφωτικά αγαθά

⁵Τα παιδιά που προέρχονται από προνομιούχα στρώματα φέρνουν και κάποια πλεονεκτήματα όπως τη διαμονή τους σε αστικό κέντρο , σε καλό προάστιο, σε μεγάλο σπίτι έχοντας παρακολουθήσει ξένες γλώσσες, πιθανώς μουσικό όργανο ερχόμενος σε επαφή με την οικογενειακή βιβλιοθήκη, του παρέχονται πλούσιες διακοπές , έχοντας εξωσχολικές δραστηριότητες, βοήθεια στο διάβασμα , ιδιωτικό δάσκαλο, πληροφόρηση για τα εκπαιδευτικά πράγματα και της δυνατότητας εργασιακής αξιοποίησης των σπουδών. Διαπιστώνουμε με όλα τα παραπάνω που αναφέραμε ότι τα παιδιά των προνομιούχων στρωμάτων η καλλιέργεια τους είναι κοντινή με τη σχολική τους παιδεία, είναι εφοδιασμένα με μια γενική προδιάθεση στη μάθηση. Οι μη σχολικές γνώσεις με άμεση όμως σχολική χρησιμότητα που ο μαθητευόμενος αυτός αντλεί από το άμεσο οικογενειακό του περιβάλλον (π.χ στο πολιτισμικό τομέα , η καλαισθησία , το πνεύμα των κοινωνικών διασυνδέσεων που του εξασφαλίζει η καταγωγή του, του, του δίνει τη δυνατότητα να έρχεται στο σχολείο για να μάθει , περισσότερο για νομιμοποιήσει σχολικά, ότι ήδη έχει εμπεδώσει από τη γέννηση του.

⁵ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ. Κάτσικας – ΓΚ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. Σελίδα 45,46.

1.1.5 Τα παιδιά που κληρονομούν τη στέρηση

Τα παιδιά από κατώτερα κοινωνικά στρώματα κληρονομούν τη στέρηση των μορφωτικών αγαθών που συνοδεύει τη οικονομική στέρηση, ζώντας σε ένα μικρό σπίτι και με πολλά μέλη, όπου τα παιχνίδια είναι λίγα και ο χώρος ξεκούρασης λείπει, ο μαθητευόμενος των λαϊκών στρωμάτων βρίσκει πάντα λιγότερες ευκαιρίες πρακτικής εξάσκησης, ανάπτυξη της κινητικής του ικανότητας και της συλληπτικής του διάκρισης. Ανοίγει τα μάτια του σ' έναν κόσμο γεμάτο από ακατάστατα αντικείμενα, δεν έχει σταθερή ώρα για το φαγητό ή τον ύπνο, ούτε μεθοδικό τρόπο

Μαθαίνει να υπολογίζει στις μακροπρόθεσμες χρονικές προοπτικές, όπου κυριαρχεί το παρόν. Λίγες προβλέπει για το μέλλον λιγότερα σχέδια. Σε μια εποχή που για τους προνομιούχους μαθητευόμενους είναι περίοδος άγχους, προετοιμασίας και διαγωνισμάτων με στόχο το μέλλον, αυτοί κυριαρχούνται από τον πειρασμό να επωφεληθούν από το παρόν, καθώς έχουν σαν εικόνα τη μελλοντική τους πορεία το στατιστικό πεπρωμένο των παιδιών του κοινωνικού τους περίγυρου, π.χ. το δρόμο προς το εργοστάσιο ή κάποιου άλλου είδους χειρωνακτική εργασία.

Οι μαθητευόμενοι από τα λαϊκά στρωμάτα μεταφέρουν μαζί τους πριν ακόμη πατήσουν το πόδι τους στο σχολείο το μορφωτικό μειονέκτημα, και δε μπορεί κανείς να το αρνηθεί αυτό. Διαπιστώνουμε ότι όσο τα στρώματα αυτά βρίσκονται υπό καθεστώς εκμετάλλευσης δεν μπορούν να δημιουργήσουν μια κουλτούρα συγκρίσιμη με την κουλτούρα της κυρίαρχης τάξης.

Από την άλλη μεριά, το σχολικό σύστημα, αντιμετωπίζοντας όλους τους μαθητευόμενους, όσο άνισοι και αν είναι μεταξύ τους, σαν ίσους ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, ουσιαστικά, στην πράξη, επικυρώνει με το βάρος της εγκυρότητας του τις αρχικές ανισότητες. Τις μεγαλώνει και παράλληλα τις νομιμοποιεί. Μπορούμε όλοι μας να καταλάβουμε ότι οι μαθητευόμενοι από τα χαμηλά στρώματα δεν είναι καθόλου προετοιμασμένοι να πάρουν μέρος σ' ένα εκπαιδευτικό σύστημα στο οποίο η κουλτούρα που προσφέρεται είναι συγγενική στην κουλτούρα των προνομιούχων στρωμάτων (π.χ στο σχολείο γίνονται κάποια μαθήματα ξένης γλώσσας όπως τα αγγλικά, τα παιδιά που προέρχονται από προνομιούχα περιβάλλοντα σίγουρα θα έχουν παρακολουθήσει ιδιωτικά μαθήματα και θα είναι ποίο προετοιμασμένοι από τα παιδιά που τα βλέπουν για πρώτη φορά).

Είναι γνωστό ότι η οικογένεια φέρει την ευθύνη για ένα ευρύ φάσμα δαπανών που σχετίζονται με τις προσωπικές ανάγκες των παιδιών τους καθώς και με ότι άλλο είναι απαραίτητο για τη συντήρηση των παιδιών στο σχολείο (βιβλία, γραφική ύλη , διατροφή εισιτήρια, φόρμες γυμναστικής, ειδική ενδυμασία για τις γιορτές , χρήματα για εκδρομές, χρήματα για φαγητό, ξένες γλώσσες, φροντιστήρια κ.α). Τα παιδιά που προέρχονται από τα ασθενέστερα οικονομικά στρώματα είναι αποδεχτές αυτών των ελάχιστων οικογενειακών εκπαιδευτικών δαπανών μόνο όμως στη περίπτωση που η σχολική τους επίδοση εκτιμάται ως ιδιαίτερα καλή. Αντίθετα στη περίπτωση των παιδιών που προέρχονται από τα πλουσιότερα στρώματα, οι οικογενειακές δαπάνες είναι σταθερές και όταν η επίδοση τους δεν είναι ιδιαίτερα καλή.

Τα μεγάλα προβλήματα των φτωχών νοικοκυριών στους τομείς της κατοικίας, της πυκνότητας κατοίκησης, των ευκολιών και του εξοπλισμού, των ειδών θερμάνσεων των μέσων μαγειρέματος και των διαρκών καταναλωτικών αγαθών, καταλήγει στα παρακάτω:

A) Η έλλειψη ή στενότητα χώρου που αντιμετωπίζουν τα φτωχά νοικοκυριά μπορεί να έχουν σοβαρές επιπτώσεις ιδιαίτερα στην ομαλή ανάπτυξη των παιδιών. Επίσης συνδέεται και με την επίδοση των μαθητών σε εσωτερικές και εξωτερικές δραστηριότητες.

B) Η συνδυασμένη επίδραση των ελλείψεων στον εξοπλισμό της κατοικίας εμποδίζει την εξωσχολική εργασία των μαθητών.

Γ) Η έλλειψη στα διαρκή καταναλωτικά αγαθά κ.λ.π συνδυάζεται με την υψηλή νοσηρότητα της παιδική ηλικίας και με τα παρεπόμενα της στη σχολική ζωή.

Δ) Η φτωχοί χρησιμοποιούν πολύ λιγότερα από τους μη φτωχούς τις υπηρεσίες υγείας, ας δώσουμε ένα παράδειγμα: Η συχνότητα των οδοντογναθικών ανωμαλιών στα 12χρονα παιδιά ανέρχεται σε μεγάλο ποσοστό πολλά παιδιά έχουν ορθοδοντική θεραπεία.

Γνωρίζουμε επίσης ότι οι ανάγκες για οδοντιατρική περίθαλψη στην Ελλάδα, είναι πολύ μεγάλες , ειδικότερα στις αγροτικές περιοχές και στα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα του αστικού πληθυσμού.

Η φτωχοί δαπανούν 20-100 φορές λιγότερα χρήματα για οδοντιατρική περίθαλψη σε σχέση με τους πλουσίους.

Καταλαβαίνουμε ότι υπάρχουν πολλές διαφορές ανάμεσα στα κοινωνικά στρώματα.

1.1.6 Παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση των μαθητών και η εκπαιδευτική ανισότητα.

⁶ Η σχολική επιτυχία ή αποτυχία με βάση τα φυσικά χαρίσματα, που κουβαλάει κάθε παιδί από τη στιγμή της γέννησης του. Συμφωνά με τη παραπάνω άποψη, η εξυπνάδα είναι θεϊκό δώρο της φύσης και γι' αυτό το προικισμένο παιδί θα βρει ανεξάρτητα από το στενό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον το δρόμο για την επιτυχία.

Όμως, η αλήθεια είναι ότι η κοινωνική ανισότητα είναι υπεύθυνη για την άνιση κατανόηση της ικανότητας στα άτομα και η εξέλιξη και βελτίωση των οικονομικών, κοινωνικών και μορφωτικών συνθηκών, αναπτύσσει το σύνολο των επιδόσεων των ατόμων, σύνολο που αποκαλείται ευφυΐα. Πάρα πολλές αναλύσεις και μελέτες, που βασίζονται στην επιστημονική έρευνα, αποδεικνύουν ότι η σχολική επιτυχία είναι συνάρτηση της ευφυΐας του μαθητή, όπως είναι συνάρτηση του τύπου του σχολείου, της επαγγελματικής κατάστασης, του επιπέδου σπουδών των γονέων, της οικογενειακής κατάστασης και των συνθηκών ζωής στην οικογένεια, κ.λ.π. Επίσης, όλα τα παραπάνω είναι μεταβλητές μιας σταθερής της ταξικής προέλευσης.

Πέρα από τους κοινωνικούς, και σε στενή πάντοτε σχέση μ' αυτούς, σημαντικό ρόλο στην επίδοση των μαθητών παίζουν οι σχολικοί παράγοντες. Ποικίλοι φανεροί και καλυμμένοι μηχανισμοί λειτουργούν για να κατευθύνουν τους νέους, ακόμη από τότε που κάθονται στα μαθητικά θρανία, προς την κοινωνική θέση και την εργασία που τους προορίζει η κοινωνική τους προέλευση. Από τα μονοθεσία δημοτικά σχολεία, τα σχολεία με την άθλια κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή, τα σχολεία της διπλής βάρδιας, στα οποία ως επί το πλείστον φοιτούν τα παιδεία που προέρχονται από τις φτωχές τάξεις και στρώματα, μέχρι τα ιδιωτικά και δημόσια συνήθως πρότυπα σχολεία, με τον πλήρη υλικοτεχνικό εξοπλισμό σε αίθουσες, εποπτικά μέσα διδασκαλίας κ.α η απόσταση είναι μεγάλη.

Αν σκεφτούμε ακόμα, τις έλλειψης σε διδακτικό προσωπικό ή τις μακρινές αποστάσεις των τόπων κατοικίας των παιδιών από τα σχολεία των αγροτικών περιοχών, σε αντίθεση με την επάρκεια εξειδικευμένου μάλιστα προσωπικού των

⁶ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ. Κάτσικας – ΓΚ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. Σελίδα 50.

ιδιωτικών ή ορισμένων δημόσιων σχολείων των μεγάλων αστικών κέντρων . Επιπλέον το ντοπάρισμα των παιδιών από τους γονείς των οικονομικά ισχυρών τάξεων, για καλές επιδόσεις και για μια καλή σταδιοδρομία, σε αντιδιαστολή με τους περισσότερους γονείς των μαθητών των φτωχότερων τάξεων και στρωμάτων, που θεωρούν φυσιολογικό να μην πάει το παιδί σχολείο ή να μην σπουδάσει γιατί δε παίρνει τα γράμματα . Πολύ περισσότερο το είδος των παρεχόμενων γνώσεων και τη κουλτούρα του σχολείου που είναι πιο οικία για τα παιδιά των προνομιούχων τάξεων , σε αντίθεση με τα παιδιά των μη προνομιούχων , μέχρι και τις προκαταλήψεις ανάλογα με το επάγγελμα και την κοινωνική θέση των γονιών που κατευθύνουν έστω και ασυνείδητα τις περισσότερες φορές τη συμπεριφορά και τη στάση των εκπαιδευτικών προς τους μαθητές.

Τότε θα συνειδητοποιήσουμε ότι, στο σχολείο, η κοινωνική ανισότητα μετατρέπεται πια σε εκπαιδευτική ανισότητα.

1.1.7 Ο Μύθος της αξιοκρατικής επιλογής και η πραγματικότητα

⁷Σύμφωνα με το μύθο της αξιοκρατικής επιλογής, σ' όλους τους μαθητές παρέχονται <<ίσες ευκαιρίες>> στο πλαίσιο της εκπαίδευσης προκειμένου να προχωρήσουν από την υποχρεωτική βαθμίδα προς τη μέση και την ανώτατη, αρκεί να το αξίζουν. Εξάλλου όλοι διδάσκονται με την ίδια ύλη, εξετάζονται σε κοινά θέματα και αξιολόγηση με κοινά κριτήρια όπως γνωρίζουμε όλοι. Με λίγα λόγια με βάση το αξιοκρατικό σύστημα επιλογής (άτυπες μορφές ελέγχου εξετάσεις – βαθμολογία), διαπιστώνεται το επίπεδο γνώσεων, καθώς και οι ικανότητες μαθητών, έτσι ώστε να κατατάσσονται ανάλογα με τις <<φυσικές τους ικανότητες>>.

Οι σχολικές επιτυχίες ή αποτυχίες στα αστικά κράτη αντανακλούν στο πεδίο του σχολείου τις ταξικές ανισότητες κοινωνίας. Συνεπώς το αστικό σχολείο δεν ευθύνεται για τις κοινωνικές ανισότητες, οι οποίες μέσα στις αίθουσες του παίρνουν κυρίως τη μορφή της ανισότητας ως προς την κατάκτηση της προσφερόμενης γνώσης από τους μαθητές των διαφορετικών κοινωνικών κατηγοριών . Οι βαθμοί αποτελούν ένα μέσο καταγραφής των επιτυχιών που έχουν κατά κανόνα τα προνομιούχα από

⁷ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ. Κάτσικας – Γ.Κ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. Σελίδα 54.

κοινωνική προέλευση παιδιά και των δυσκολιών που συναντούν στο σχολείο τα παιδιά από τα λαϊκά στρώματα .

ΑΠΟΜΥΘΟΠΟΙΗΣΗ:

⁸1. «Δεν είναι τίποτα πιο άδικο από το να μεταχειρίζεσαι ίσα άνισους».

Ο μηχανισμός ελέγχου της επίδοσης των μαθητών δεν αποβλέπει απλά στον έλεγχο γνώσεων, ικανοτήτων κ.α., αλλά παίζει καθοριστικό ρόλο στην αναπαραγωγή των κοινωνικών τάξεων και ανισοτήτων.

Συγκεκριμένα, αποσκοπεί στον ταξικό διαχωρισμό, ανάμεσα σ' εκείνους που-προερχόμενοι από τις «ανώτερες» κοινωνικές τάξεις- «πρέπει» να έχουν βαθιά επιστημονική κατάρτιση και θα ενταχθούν αύριο στην ελίτ της καπιταλιστικής κοινωνίας, από όσους –προερχόμενοι από τα μεσαία και κατώτερα στρώματα- θα αποτελέσουν το «επιστημονικό προλεταριάτο», και θα στελεχώσουν τον κρατικό μηχανισμό ή άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ακόμα, όσοι από τις φτωχότερες τάξεις δεν μπόρεσαν να επιλεγούν για τις παραπάνω θέσεις, είναι «ελεύθεροι και ικανοί» να ασκήσουν διάφορα τεχνικά επαγγέλματα ή να γίνουν ανειδίκευτοι εργάτες ή αγρότες.

A) Η ταξική θέση της οικογένειας και οι σχολικές επιδόσεις.

Κάθε οικογένεια μεταδίδει στους γόνους της ένα ορισμένο μορφωτικό κεφάλαιο κι ένα σύστημα αξιών που παίζουν καθοριστικό ρόλο στη στάση κι συμπεριφορά των παιδιών απέναντι στο σχολείο. Η καλλιέργεια των γονέων που ανήκουν στα προνομιούχα στρώματα είναι κοντινή με τη σχολική παιδεία. Οι συνθήκες, η κουλτούρα τους βρίσκονται σε αντιστοιχία με τη κουλτούρα του σχολείου. Τα μορφωτικά εφόδια των παιδιών που προέρχονται απ' αυτά τα στρώματα τους δίνουν περισσότερες δυνατότητες, ώστε μέσα από τις εξετάσεις να επιτύχουν υψηλή βαθμολογία και να ενταχθούν στην κατηγορία των «καλών» μαθητών. Σ' αυτό άλλωστε συντείνουν και οι προσδοκίες των γονιών τους, οι οποίες είναι υψηλές, αφού οι καλές επιδόσεις και αργότερα μια καλή σταδιοδρομία είναι σημαντικά για την ένταξη των παιδιών τους σ' ένα περιβάλλον με άτομα που κατέχουν υψηλές κοινωνικές θέσεις. Στην αντίθετη όχθη βρίσκονται τα παιδιά που προέρχονται από τις ασθενέστερες οικονομικές τάξεις. Αυτά «κληρονομούν» τη

⁸ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ. Κάτσικας – Γ.Κ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. Σελίδα 55.

στέρση των μορφωτικών αγαθών, που συνοδεύει την οικονομική στέρση. Παράλληλα αναγκάζονται να προσαρμοστούν και ν' αναμορφωθούν σύμφωνα με τις απαιτήσεις του σχολείου. Ακόμα, «μαθαίνουν» από την πρώτη επαφή ότι «δεν ξέρουν να μιλούν» ότι «δεν έχουν τρόπους», ότι «δεν παίρνουν τα γράμματα». Γι' αυτά τα παιδιά, η σχολική επιτυχία είναι «μια κατάκτηση ακριβοπληρωμένη», ενώ η αποτυχία θεωρείται ότι είναι «φυσιολογική».

Β) «Τίποτα δεν είναι πιο άνισο, από ένα σχολείο «ίσο» για παιδιά άνισα».

Ύστερα απ' αυτά, γίνεται κατανοητό ότι η κοινωνικά καθορισμένη άνιση επίδοση στο σχολείο επιβιώνει και μετά τις οποιεσδήποτε εκπαιδευτικές παροχές στα πλαίσια της τυπικής ισότητας ευκαιριών στη μόρφωση (δωρεάν παιδεία, κτίρια, βιβλία κ.α.). Κι όχι μόνο επιβιώνει, αλλά οι διάφορες παροχές συμβάλλουν στην απόκρυψη της πραγματικότητας: «το σχολείο ευνοεί εκείνους που ήδη ευνοημένοι, αποκλείει, απωθεί, απαξιώνει τους άλλους. Στους κληρονόμους προνομιούχων καταστάσεων λαχαίνει επίσης η σχολική κληρονομιά. Οι σχολικές επιτυχίες, η δυνατότητα μιας προχωρημένης σχολικής παιδείας, η προσέλευση στο πανεπιστήμιο (...) ανήκουν ολοκληρωτικά σε εκείνους των οποίων η οικογένεια βρίσκεται ήδη σε κυρίαρχη θέση».

Αξίζει στο σημείο αυτό να τονίσουμε, ότι ο ταξικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης και των μηχανισμών επιλογής δε σχετίζεται απλώς με το πρόβλημα της ισότητας των ευκαιριών, όσο και κυρίως στη διασφάλιση των συμφερόντων των κυρίαρχων τάξεων σ' όλα τα επίπεδα.

Γ) «Η αγνόηση της γλωσσικής διαφοράς από το σχολείο, προκαθορίζει τη σχολική αποτυχία των συγκεκριμένων μαθητών»

Ένας άλλος παράγοντας, που έχει ιδιαίτερη σημασία στη σχέση της σχολικής επιτυχίας με την κοινωνική προέλευση των μαθητών, είναι η γλώσσα. Η γλώσσα του σχολείου έχει άμεση σχέση με το γλωσσικό κώδικα των προνομιούχων στρωμάτων, ενώ απέχει πολύ από αυτόν που χρησιμοποιούν τα λαϊκά στρώματα. Έτσι, οι μαθητές από τα προνομιούχα στρώματα ευνοούνται από το γλωσσικό περιβάλλον του σχολείου στην κατανόηση και αναμετάδοση των σχολικών γνώσεων, κάτι που λανθασμένα αξιολογείται ως «φυσικό χάρισμα». Αντίθετα, οι μαθητές των λαϊκών τάξεων και στρωμάτων εμπλέκονται σε μια διαδικασία αλλαγής του γλωσσικού κώδικα, που είναι στην ουσία διαδικασία πολιτιστικής ρήξης με το οικείο τους

περιβάλλον. Απ' αυτήν την άποψη, η γλωσσική εκπαίδευση παίρνει τη μορφή της γλωσσικής λογοκρισίας, καθώς το σχολείο υποβιβάζει στην κατηγορία του «λάθους» όλες τις άλλες παραλλαγές της σχολικής γλώσσας (τις γεωγραφικές και λαϊκές κοινωνικές διαλέκτους) που χρησιμοποιούνται. Καθώς και ο εκπαιδευτικός έχει μάθει ή αναγκάζεται να θεωρεί τη σχολική γλώσσα ως τη μόνη ορθή εκδοχή του λόγου, αντιλαμβάνεται τη δυσκολία των μαθητών των λαϊκών στρωμάτων να επικοινωνήσουν, να προσαρμοστούν στο γλωσσικό περιβάλλον του σχολείου, ως ανικανότητα. Άλλωστε, είναι αλήθεια ότι πολλές φορές η γλωσσική αποτυχία στο σχολείο, οδηγεί και στην καθολική αποτυχία.

1.1.8 Οικονομικές και εκπαιδευτικές ανισότητες

Αν η ιδιωτική εκπαίδευση στη χώρα μας (ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) δεν κατόρθωσε ποτέ να διεκδικήσει από τη δημόσια εκπαίδευση σημαντικό ποσοστό μαθητών. Η μόρφωση μετατρέπεται σε εμπορεύσιμο προϊόν αφού ένα ευρύτατο ιδιωτικό δίκτυο εξωσχολικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών, αναπτύσσεται και λειτουργεί δίπλα στη δημόσια εκπαίδευση, μετατρέποντας τη μόρφωση σε εμπορεύσιμο προϊόν, του οποίου η αγορά εξαρτάται και αντιστοιχίζεται, βέβαια, με τις οικονομικές δυνατότητες της οικογένειας.

Επιπλέον παρατηρούμε μεγάλες αποκλίσεις στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες και ιδιαίτερα ανάμεσα στα ευνοημένα κοινωνικά στρώματα και στα αδικημένα.

1.2 Δεν υπάρχει πιο άδικο από το να μεταχειρίζεσαι ίσα άνισους

⁹Ο ομοιογενής τρόπος με τον οποίο προσφέρεται για γνώση, δεν σημαίνει ότι διασφαλίζει και ομοιογενή αποτελέσματα σ' ένα σχολικό σύστημα που τα άτομα διαφοροποιούνται μεταξύ τους σημαντικά μιας και προέρχονται από ποικίλες κοινωνικές αφετηρίες.

Το σχολείο, καθώς απευθύνεται σ' όλο το μαθητικό πληθυσμό με τον ίδιο τρόπο και έχει από όλους τις ίδιες απαιτήσεις, αγνοώντας τις μορφωτικές ανισότητες, ενισχύει τα πλεονεκτήματα και ευνοεί όσους ήδη είναι ευνοημένοι, εκείνους δηλαδή

⁹ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ. Κάτσικας – ΓΚ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. Σελίδα 115.

που η κοινωνική τους προέλευση εφοδίασε με τέτοια μορφωτική κληρονομιά που όταν έρχονται στο σχολείο νομιμοποιούν περισσότερο σχολικά παρά μαθαίνουν όσα ήδη έχουν εμπεδώσει στη διάρκεια της «πρώτης μόρφωσης» από το προνομιούχο οικογενειακό τους περιβάλλον.

1.2.1 Ανισότητες....βάθους και πλάτους.

¹⁰Ο φοιτητικός πληθυσμός για τον προσδιορισμό των δεικτών ευκαιριών στην ανώτατη εκπαίδευση αποκαλύπτεται ότι η «ειδοποιός διαφορά» της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι το κοινωνικό-οικονομικό status του υποψηφίου. Με βάση το «επάγγελμα πατέρα», σε συνδυασμό με το «γεωγραφικό διαμέρισμα κατοικίας των γονέων», φαίνεται ότι τα παιδιά που έχουν πατέρα «αγρότη κτηνοτρόφο» έχουν δέκα φορές μικρότερες πιθανότητες να εισαχθούν σε Α.Ε.Ι. από τους φοιτητές με πατέρα «ελεύθερο επαγγελματία-επιστήμονα» των αντίστοιχων περιοχών.

Οι διαφοροποιήσεις και οι ανισότητες αυτές μεγαλώνουν εκπληκτικά όταν διαπιστώσουμε τις ευκαιρίες-πιθανότητες εισαγωγής στο πανεπιστήμιο, με βάση το εκπαιδευτικό επίπεδο του πατέρα, σε συνδυασμό πάλι με το γεωγραφικό διαμέρισμα κατοικίας των γονέων.

1.2.2 Σχολική επίδοση ή ατομική υπόθεση.

Η ανομοιογένεια στη σχολική επίδοση των μαθητών είναι ένα γεγονός ολοφάνερο για το οποίο υπάρχει συμφωνία από όλους τους παράγοντες της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Φαίνεται να κυριαρχεί ακόμα και σήμερα η παραδοσιακή αντίληψη που θεωρεί τις υπαρκτές ανισότητες στην επίδοση των μαθητών σαν άμεση και φυσική συνέπεια των ατομικών διαφορών στις ικανότητες. Το σχολείο προσφέρει για όλους ίσες δυνατότητες όπως τη δυνατότητα της εγγραφής και φοίτησης, τα κοινά προγράμματα και βιβλία, οι ίδιες περίπου συνθήκες εκπαίδευσης κ.λ.π .

¹⁰ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ.Κάτσικας – ΓΚ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000.Σελίδα 161.

Οι σύγχρονες όμως έρευνες όχι μόνο δεν επιβεβαιώνουν τις παραπάνω αντιλήψεις αλλά αντίθετα οδηγούν στην ολοκληρωτική τους αναίρεση, γίνεται φανερό ότι η επιτυχία ή η αποτυχία στο σχολείο, η καλή ή η κακή επίδοση ,όπως προσδιορίζεται από τον βαθμό του απολυτηρίου συσχετίζεται με το κοινωνικό-οικονομικά χαρακτηριστικά (επάγγελμα και επίπεδο μόρφωσης του πατέρα – οικογενειακό εισόδημα –κοινωνική θέση) και ακριβώς αυτά τα χαρακτηριστικά-κανόνες που δέχεται βέβαια εξαιρέσεις έρχονται να ευνοήσουν ή να εμποδίσουν τη σχολική επιτυχία ή αποτυχία. Οι διαφορετικές γνώσεις και γενικότερα οι επιδόσεις στο σχολείο που έχουν διαφορετικοί μαθητές δεν είναι προϊόν κάποιων ατομικών τους χαρακτηριστικών αλλά αποτέλεσμα της συνολικής ως τότε διαμόρφωσης της προσωπικότητας τους μέσα σε διαφοροποιημένα , δηλαδή κοινωνικά προσδιορισμένα περιβάλλοντα.

1.2.3 Η Επιδεκτικότητα του σχολείου, η ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση

¹¹Ο συγγραφέας κ. Κάτσικας αναφέρει σε ένα από τα βιβλία του για την επιμονή στη επιλεκτικότητα του σχολείου. Την περίοδο στη δεκαετία του 70 δινόταν βάρος στη επιλεκτική λειτουργία του σχολείου , απορρίπτοντας ή αποθαρρύνοντας ένα μεγάλο μέρος, του ποίου αδύνατου κοινωνικά και μορφωτικά μαθητικού πληθυσμού , για συνέχισή των σπουδών μετά το γυμνάσιο . Την δεύτερη περίοδο, στη δεκαετία του 80, ενώ συνεχίζεται ακόμη και στα όρια της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης ο εξοστρακισμός του πιο αδύνατου τμήματος του μαθητικού πληθυσμού από Έλληνες αλλά και από παιδιά που προέρχονται από μειονεκτικά περιβάλλοντα, η αυστηρότητα που επικρατούσε στην επιλογή υφαίνει το πιο στενό της πλέγμα κυρίως μετά το τέλος του λυκείου, στη είσοδο των πανεπιστημίων αφού η ανεργία είχε αγκαλιάσει τη συντριπτική πλειοψηφία των απολυτηριούχων του λυκείου.

Την περίοδο αυτή η επίσημη εκπαιδευτικοί πολιτική προέβαλε τον εκδημοκρατισμό και το άνοιγμα της εκπαίδευσης σαν απόδειξη της διακηρυγμένης ισότητας ευκαιριών, ανεξάρτητα από το που κατάγεσαι τη χρώμα μπορεί να έχει ο

¹¹ Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Χ. Κάτσικας – Γ.Κ. Καββαδίας. Παιδαγωγική σειρά. Αθήνα 2000 Σελίδα 155.

καθένας μας και τη οικονομική κατάσταση έχει, αυτό που παίζει σημασία είναι η διάθεση για μάθηση η αγάπη για τους συνάνθρωπους μας, δεν υπάρχει καλύτερο από το να βοηθάς ένα παιδί του οποίου το περιβάλλον είναι άγνωστο προέρχεται από κάπου αλλού ζει στη χώρα μας σε δύσκολες συνθήκες έχει αφήσει πίσω του συγγενείς και ότι αγαπάει για ένα σκοπό για μάθηση και δουλεία λόγω οικονομικών προβλημάτων. Πρέπει όλοι οι άνθρωποι στο κόσμο να είναι ίσοι και να έχουν ίσες ευκαιρίες και να κρίνεται ο καθένας μας από τις πράξεις του και όχι από το που κατάγεται.

Δυστυχώς όμως η ανισότητα που επικρατεί στον οικονομικό τομέα δυσκολεύει την ουσία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μένουν στο απυρόβλητο για ένα μεγάλο τμήμα των γονέων που προέρχονται από μειονεκτικά περιβάλλοντα αλλά και από οικογένειες της Ελλάδας, γιατί ας μη ξεχνάμε ότι οικονομικά προβλήματα δεν έχουν μόνο οι αλλοδαποί.

Πρέπει κανείς να ξεφύγει από την αυταπάτη της κοινωνικής ουδετερότητας του εκπαιδευτικού μηχανισμού μόνο τότε μπορεί να απαγκιστρωθεί από τις αξιοκρατικές και ισονομιστικές φενάκες.

Η εικόνα που δίνουν οι στατιστικές για την εκπαίδευση στη χώρα μας είναι ότι οι μαθητές είναι άριστοι , μέτριοι και κακή και οι κατηγορίες αυτές αντιστοιχούν σε γενικές γραμμές , στις κοινωνικές τάξεις από όπου προέρχονται . οι εκπαιδευτικοί ανισότητα φαίνεται να έχει όχι μόνο κοινωνικά αίτια άλλα και θεμελιώδη κοινωνική λειτουργία καθώς η εκπαίδευση στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στη διευρυμένη αναπαραγωγή των φορέων που θα καταλάβουν τις διάφορες θέσεις του καταμερισμού εργασίας καθώς και στη κατανομή τους στις θέσεις αυτές . Τα αποτελέσματα μάλιστα αυτής της κατανομής είναι τέτοια που – αν και οι τάξεις στον καπιταλιστικό κοινωνικό σχηματισμό δεν είναι κάστες, η καταγωγή τους δεν τους δίνει με καθορισμένες θέσεις – τα των αστών παραμένουν μαζικά αστοί και τα παιδιά των προλεταρίων γίνονται μαζικά προλετάριοι βέβαια σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι το σχολείο είναι αυτό που καθορίζει την αναπαραγωγή των τάξεων και στρωμάτων στον καπιταλισμό. Είναι η παραγωγική διαδικασία στη συνάρθρωση της με τις πολιτικές και ιδεολογικές σχέσεις που έχουν σαν αποτελέσματα αυτό το σχολείο.

1.2.4 Η Κλιμάκωση των ανισοτήτων και το φαινόμενο της φτώχειας

Η κλιμάκωση των ανισοτήτων και η συνεχής διεύρυνση του φαινομένου της φτώχειας είναι μια πραγματικότητα που οι διαστάσεις της ανιχνεύονται, ιδιαίτερα στη δεκαετία που διανύουμε , στη συγκρότηση ενός τέταρτου κόσμου , ενός <<αντίκοσμου>>, που έξω από τα όρια της επίσημης κοινωνίας βιώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Μια μορφή εκδήλωσης του κοινωνικού αποκλεισμού συνιστούν οι ανισότητες στην εκπαίδευση και ο εκπαιδευτικός αποκλεισμός που δρουν σαν κλασικοί φτωχογόνοι παράγοντες , ιδιαίτερα σε παράγοντες αυξημένης ανεργίας.

Είναι σαφές ότι , όταν η <<μηχανή>> της εργασίας <<πετάει>> μέσα στη ζώνη του αποκλεισμού κατά τις περιόδους των <<καταιγίδων>> απολύσεων, ως απόβλητους, χιλιάδες εργαζόμενους , αρχίζει πάντα από αυτούς που έχουν το χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο.

1.2.5 Ο ρόλος της οικογένειας στις εκπαιδευτικές επιλογές

Πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος της οικογένειας στις επιλογές των μαθητών και από την άποψη της υλοποίησής τους. Η οικονομική κατάσταση της οικογένειας υπαγορεύει τελικά την παραμονή ή όχι του νεαρού ατόμου στο σχολείο , παίρνει μέρος στην κατεύθυνση των εκπαιδευτικών του επιλογών αφού μπορεί ή δε μπορεί να στηρίξει. Ένα ικανός και φτωχός μαθητής συνειδητά ή ασυνείδητα παίρνει σοβαρά υπόψη στις όποιες επιλογές του τις δυνατότητες της οικογένειας του.

Η οικογένεια όμως δεν είναι ανεξάρτητη κοινωνική μονάδα, που επηρεάζει με τον τρόπο της τις επαγγελματικές επιλογές του ατόμου. Εντάσσεται επιπλέον στο κοινωνικό σύστημα και από αυτό το πλαίσιο διαμορφώνει σε σημαντικό βαθμό τις προσδοκίες και τις εκπαιδευτικές επιλογές των νεαρών ατόμων και εξασφαλίζει ή όχι και τις δυνατότητες πραγμάτωσης αυτών των επιλογών.

1.2.6 Για τους πολλούς το όνειρο είναι σκληρά δεμένο με την πραγματικότητα που ζουν

¹²Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει σημαντική στατιστική συσχέτιση ανάμεσα στο κοινωνικό – οικονομικό status (όπως αυτό προσδιορίζεται από το επάγγελμα και το μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας) και στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιδιώξεις, επιθυμίες και προσδοκίες των μαθητών. Πέρα λοιπόν από τις θεμελιακές εκπαιδευτικές ανισότητες που έχει αποδεχτεί ότι ευνοούν τελικά τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα φαίνεται ότι οι ανισότητες βαραίνουν και στο επίπεδο των επιλογών στο είδος των σπουδών ή του επαγγέλματος μεταξύ ατόμων που έχουν το ίδιο εκπαιδευτικό επίπεδο (π.χ υποψήφιοι για τα ΑΕΙ) αλλά ανήκουν σε διαφορετικά κοινωνικό-οικονομικά στρώματα).

1.2.7 ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

1. Η μόρφωση που προσφέρει το σχολείο είναι εκείνη των ανώτερων κοινωνικών τάξεων.

Όλοι οι υποστηρικτές των εξετάσεων και της βαθμολογίας, συνειδητά ή ασυνείδητα, αποδέχονται τις θεωρίες για τον κοινωνικά ουδέτερο χαρακτήρα των γνώσεων και της επιστήμης. Αρνούνται, όμως, να εξετάσουν κατά πόσο οι παρεχόμενες από τον εκπαιδευτικό μηχανισμό γνώσεις αντιστοιχούν στις ανάγκες των λαϊκών τάξεων και στρωμάτων. Η αλήθεια είναι ότι, αν και «εμφανίζονται σαν ένα ενιαίο σώμα από γενικές αλήθειες καθολικού κύρους, πέρα από τις οποίες υπάρχει το παράλογο, η ουτοπία, ή έστω το χάος», εξυπηρετούν συγκεκριμένες ταξικές σκοπιμότητες. Με άλλα λόγια, σε μια κοινωνία με αντίθετες κοινωνικές τάξεις και συμφέροντα, οι γνώσεις που παρέχει το εκπαιδευτικό σύστημα δεν είναι «ούτε εξίσου αναγκαίες για όλους, ούτε αυτονόητες και ούτε βέβαια κοινωνικά ουδέτερες». Χωρίς να χρειάζεται να αναλύσουν επιπλέον τον ταξικό χαρακτήρα των σχολικών γνώσεων πρέπει ωστόσο να επισημαίνουμε, ότι αυτές:

Α) Καλλιεργούν τη διάκριση πνευματικής και χειρωνακτικής εργασίας. Σ' αυτήν τη διάκριση- περιφρόνηση των εργαζομένων, που πρέπει να υποταχθούν στο ρόλο του

¹² Η Ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση .Χ.Κάτσικας – ΓΚ. Καββαδίας. Παιδαγωγική Σειρά. Αθήνα 2000. Σελίδα 129.

«αμόρφωτου», εντοπίζεται κυρίως και ο ταξικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος συνολικά.

Β) Παρέχεται στους μαθητές ανάλογα με τις θέσεις που θα πάρουν αργότερα στα πλαίσια του καπιταλιστικού καταμερισμού εργασίας. Σωστά ο Ζ. Σνυντέρ, τονίζει ότι «όλοι οι σχολικοί μηχανισμοί διευθύνονται από την αρχή απ' αυτό που θα αποτελέσει την κατάληξη, απ' αυτό που φαίνεται ότι είναι το αποτέλεσμα: την κοινωνική διαίρεση της εργασίας, που πρέπει να αποκαλυφθεί ότι πρόκειται για διαίρεση της κοινωνίας σε ανταγωνιζόμενες τάξεις».

Γ) Δίνουν μια διαστρεβλωμένη εικόνα της ιστορικής και κοινωνικής πραγματικότητας, προβάλλοντας το σημερινό κοινωνικό σύστημα ως αναγκαίο και ωφέλιμο για το σύνολο της κοινωνίας.

Έτσι, λοιπόν, οι μηχανισμοί ελέγχου της επίδοσης ελέγχουν και επικυρώνουν τη διαδικασία παροχής εκείνων των γνώσεων που εξυπηρετούν τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων.

Επιπλέον, έχει ιδιαίτερη σημασία να επιμείνουν στη σχέση: «αξιολόγηση»-αναλυτικό πρόγραμμα. Σε όλους είναι φανερό ότι η «αξιολόγηση» προσδιορίζεται-προσανατολίζεται με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα.(Α.Π.). Η κατάρτιση των Α.Π. ανατίθεται από το κράτος στους «ιδεολόγους της άρχουσας τάξης» ή αλλιώς στους «τεχνολόγους της διδασκαλίας». Τα Α.Π. προβλέπουν με κάθε λεπτομέρεια όχι μόνο τους στόχους της διδασκαλίας κάθε μαθήματος αλλά και τις μεθόδους. Συνεπώς, οι άμεσα ενδιαφερόμενοι για το «τι και πώς» θα διδαχθεί δε «δικαιούνται δια να ομιλούν». Οφείλουν μόνο να υπακούουν.

Ειδικότερα, οι εξετάσεις και η βαθμολογία περιχαράκωνουν καθηγητές και μαθητές στο πλαίσιο των Α.Π., αφού η αποδοχή-και μάλιστα άκριτη- των παρεχόμενων γνώσεων εγγυάται την «επιτυχία». Εξάλλου οι εξετάσεις αναγορεύονται σε υπέρτατο σκοπό της εκπαίδευσης και δημιουργούν την αίσθηση στους μαθητές ότι διαβάζουν όχι για να μάθουν, αλλά για να εξετάζονται. Πολύ περισσότερο ο τύπος των εξετάσεων καθορίζει το «τι και το πώς» θα διαβάσουν.

Παράλληλα, οι διάφορες ποινές συμπληρώνουν τη λειτουργία των μηχανισμών ελέγχου της επίδοσης. Γι' αυτό και η στάση- συμπεριφορά των μαθητών προς τη μάθηση και το σχολείο γενικότερα έχει αποφασιστική σημασία στην επίδοση. Μόνο που «αξιολογούνται» με βάση τις αξίες και τα πρότυπα συμπεριφοράς που εναρμονίζονται με την αστική ιδεολογία, όπως αυτή εκφράζεται –κυρίως- μέσα από τα Α.Π. Οι στόχοι είναι εμφανείς. Ν' αποδεχθούν οι μαθητές τη σχολική ιεραρχία και

πειθαρχία, που αντιστοιχεί με την κοινωνική και κρατική. Όπως δηλαδή η ταξική προέλευση των μαθητών παίζει σημαντικό ρόλο στις επιδόσεις τους, που εκφράζονται με τη βαθμολογία στην κατηγοριοποίηση τους («άριστοι»- «καλοί» κ.α.), έτσι και αύριο πρέπει να δεχθούν ως «αντικειμενική» την ιεραρχία της κοινωνίας. Ιδιαίτερα στους μαθητές των λαϊκών τάξεων και στρωμάτων πρέπει να τους γίνει βίωμα ότι αυτή η ανισότητα στις επιδόσεις είναι «φυσική», όπως και η κοινωνική.

2. «Η γνώση δεν είναι προϊόν της αξιολόγησης»

Είναι τουλάχιστον αφελής η άποψη που θεωρεί την «αξιολόγηση» ως κίνητρο μάθησης. Κι αυτό γιατί πρόκειται για εξωτερικό καταναγκασμό, που κι αν ακόμα κινητοποιεί τις δυνάμεις των μαθητών για «καλύτερες επιδόσεις», δημιουργεί αρνητικές προϋποθέσεις (άγχος, αγωνία κ.α.), που μειώνουν τις δυνατότητες για ουσιαστικά αποτελέσματα. Ακόμα, η σχολική εμπειρία δείχνει, ότι είναι σημαντικό ποσοστό μαθητών εξακολουθεί να μη διαβάζει παρά τις συνέπειες. Άλλωστε ο λειτουργικός αναλφαβητισμός είναι ένα φαινόμενο που συνεχώς διογκώνεται, ακόμα και στις «αναπτυγμένες» χώρες της Δύσης. Παράλληλα, οι συνεχείς αποτυχίες των μαθητών λειτουργούν αποθαρρυντικά, ελαχιστοποιούν την αυτοπεποίθησή τους και τους οδηγούν στο περιθώριο της σχολικής και μετέπειτα της κοινωνικής ζωής.

Επιπρόσθετα, καλλιεργείται ο χωρισμός και ο ανταγωνισμός των μαθητών, με αποτέλεσμα να μη δημιουργούνται οι κατάλληλες παιδαγωγικές συνθήκες για συνεργασία και συλλογική προσπάθεια.

Δεν είναι, λοιπόν η γνώση αποτέλεσμα της αξιολόγησης. Η κατάκτηση των γνώσεων είναι αποτέλεσμα μιας «άλλης» παιδαγωγικής σχέσης, κι ενός προγράμματος που βασίζεται στις ανάγκες των μαθητών.

1.2.8 Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Σε αυτό το κεφάλαιο επιχειρήθηκε η αξιοποίηση του διαθέσιμου υλικού για την εξέταση σε κεντρικό ζήτημα ανάλυσης και ερμηνείας τη συστηματική διαφορά σχολικής απόδοσης ανάμεσα στους γόνους των λαϊκών τάξεων και στους γόνους των (ανώτερων μορφωμένων) τάξεων, μας επιτρέπουν να κατανοήσουμε ότι η κύρια όψη της εκπαιδευτικής λειτουργίας δεν είναι η άμβλυση αλλά, αντίθετα, η αναπαραγωγή και σταθεροποίηση των κοινωνικών-ταξικών διαιρέσεων και των αντίστοιχων μορφωτικών διαφορών που διέπουν την κοινωνία μας.

Η ανισότητα της ταξικής διαίρεσης της κοινωνίας, της ανισότητας που <<προϋπάρχει>> της εκπαίδευσης και η οποία καθορίζει τους άξονες και προσανατολισμού της εκπαιδευτικής λειτουργίας, τη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος και τα περιεχόμενα της παρεχόμενης γνώσης.

Διαπιστώνουμε ότι η εκπαίδευση <<διαπλάθει>> τους νέους για να τους προσανατολίσει στις θέσεις και τις λειτουργίες (τα επαγγέλματα) που <<έχει ανάγκη>> ο κοινωνικός καταμερισμός εργασίας. Όμως αυτός ο κοινωνικός καταμερισμός εργασίας, δεν απορρέει από κάποιο τεχνολογικά ουδέτερο επιμερισμό των έργων σε μια κοινωνία ίσων ατόμων πολιτών, αλλά προκύπτει ως αποτέλεσμα των σχέσεων κυριαρχίας/ υποταγής που δομούν τη κοινωνία μας: των καπιταλιστικών σχέσεων εξουσίας και της κοινωνικής ιεραρχίας που προκύπτει από αυτές.

Οι λαϊκές τάξεις αποτελούν μορφωτικά υποδεέστερες όχι μόνο απέναντι στις κυρίαρχες καπιταλιστικές τάξεις, αλλά και απέναντι σε εκείνες τις μερίδες της μικροαστικής τάξης.

Η προσαρμογή της νεολαίας (του εκπαιδευόμενου πληθυσμού της χώρας) στην υφιστάμενη κοινωνική ιεραρχία και ανισότητα δεν ακολουθεί τυχαίους και κοινωνικά αδιάφορους δρόμους, όπως υπαινίσσεται η κυρίαρχη στο χώρο της εκπαίδευσης ιδεολογία περί <<ίσων ευκαιριών>> αλλά δρόμους που καθορίζονται από αυτή την ίδια την κοινωνική ανισότητα.

Μέσα από τη μείωση των δημοσίων δαπανών υποβαθμίζονται εκπαιδευτικά ακόμα περισσότερο οι <<κοινωνικά μειωνεκτούντες>> (οι λαϊκές τάξεις, που επιπλέον δε μπορούν να καταφύγουν σε ιδιωτικές μορφές εκπαίδευσης), ενώ τις ιδιωτικές εκπαιδευτικές δαπάνες αναλαμβάνουν κυρίως οι εύπορες (και ήδη υπερέχουσες

εκπαιδευτικά) κοινωνικές ομάδες. Διαπιστώνουμε σε αυτό το κεφάλαιο τη διαφορά που υπάρχει στα παιδιά που προέρχονται από διαφορετικά στρώματα προαναφέραμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στο σχολείο, κατά την άποψη μου όμως το παιδί γεννιέται με χάρισμα και απλά μπορεί να βοηθηθεί και να εξελιχτεί ανεξάρτητα από το που προέρχεται. Πολλά παιδιά έχουν προοδεύσει παρόλο που η οικονομική κατάσταση των γονιών τους δεν είναι και πολύ καλή απλά έχουν περισσότερες δυσκολίες αλλά τα αποτελέσματα σίγουρα θα τους ανταμειψουν και αξίζει ο καθένας μας να προσπαθεί για αυτό που θέλει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1 Γενικά για την εκπαίδευση

Η εκπαίδευση, σύμφωνα με το Σύνταγμα, αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει ως σκοπό να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε, ανεξάρτητα από το φύλο και την καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά.

Ειδικότερα υποβοηθά τους μαθητές να γίνονται ελεύθεροι, υπεύθυνοι, δημοκρατικοί πολίτες, να υπερασπίζονται την εθνική ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα της χώρας και τη δημοκρατία, να εμπνέονται από αγάπη προς τον άνθρωπο, τη ζωή και τη φύση και να διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της θρησκευτικής τους συνείδησης είναι απαραίτητα.

Μαθαίνουν να καλλιεργούν και να αναπτύσσουν αρμονικά το πνεύμα και το σώμα τους, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις δεξιότητες τους. Να απαιτούν, μέσα από τη σχολική τους αγωγή, κοινωνική ταυτότητα και συνείδηση, να αντιλαμβάνονται και να συνειδητοποιούν την κοινωνική αξία και ισοτιμία της πνευματικής και της χειρωνακτικής εργασίας. Να ενημερώνονται και να ασκούνται πάνω στη σωστή και ωφέλιμη για το ανθρώπινο γένος χρήση και αξιοποίηση των αγαθών του σύγχρονου πολιτισμού, καθώς και των αξιών της λαϊκής παράδοσης.

Να αναπτύσσουν δημιουργική και κριτική σκέψη και αντίληψη συλλογικής προσπάθειας και συνεργασίας, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και με την υπεύθυνη συμμετοχή τους να συντελούν αποφασιστικά στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου και στην ανάπτυξη της πατρίδας μας.

Βοηθά να κατανοούν τη σημασία της τέχνης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, να σέβονται τις ανθρώπινες αξίες και να διαφυλάσσουν και να προάγουν τον πολιτισμό.

Ακόμα αναπτύσσουν πνεύμα φιλίας και συνεργασίας με όλους τους λαούς της γης, προβλέποντας σε έναν κόσμο καλύτερο, δίκαιο και ειρηνικό.

Ειδικότερα, η εκπαιδευτική διαδικασία – όπως αυτή προκύπτει από την κατάρτιση των σύγχρονων Προγραμμάτων Σπουδών – επιδιώκει την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή και την επιτυχή κοινωνική ένταξή του, μέσα από την ανάπτυξη νοητικών, συναισθηματικών και ψυχοκινητικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Βασικοί συντελεστές για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών είναι:

Η προσωπικότητα και η κατάρτιση του προσωπικού όλων των κλάδων και των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Η εξασφάλιση όλων των αναγκαίων προϋποθέσεων και μέσων για την απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων.

Η δημιουργία του απαραίτητου παιδαγωγικού κλίματος με την ανάπτυξη αρμονικών διαπροσωπικών σχέσεων στο σχολείο και στην τάξη και με το σεβασμό προς την προσωπικότητα του κάθε μαθητή.

Τα αναλυτικά προγράμματα, τα σχολικά βιβλία και τα λοιπά διδακτικά μέσα, καθώς και η σωστή χρήση τους.

Τα αναλυτικά προγράμματα αποτελούν άρτιους οδηγούς του εκπαιδευτικού έργου και περιλαμβάνουν κυρίως:

Σαφώς διαπιστωμένους, κατά μάθηση, σκοπούς μέσα στα πλαίσια των γενικών και ειδικών σκοπών της εκπαίδευσης.

Διδακτέα ύλη επιλεγμένη σύμφωνα με το σκοπό του μαθήματος ανάλογη και σύμμετρη προς το ωρολόγιο πρόγραμμα και προς τις αφομοιωτικές δυνατότητες των μαθημάτων, διαρθρωμένη άρτια σε επιμέρους ενότητες και θέματα.

Ενδεικτικές κατευθύνσεις για τη μέθοδο και τα μέσα διδασκαλίας κάθε ενότητας ή θέματος.

Τα αναλυτικά προγράμματα καταρτίζονται, δοκιμάζονται πειραματικά, αξιολογούνται και αναθεωρούνται συνεχώς σύμφωνα με τις εξελίξεις στον τομέα των γνώσεων, τις κοινωνικές ανάγκες και την πρόοδο των επιστημών της αγωγής.

Τα αναλυτικά προγράμματα της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης ειδικότερα έχουν εσωτερική συνοχή και ενιαία ανάπτυξη των περιεχομένων τους.

Τα διδακτικά βιβλία για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς συγγράφονται σύμφωνα με τα αναλυτικά προγράμματα.

2.1.1 Σκοπός της εκπαίδευσης

Σκοπός της εκπαίδευσης είναι:

Η παραγωγή και η μετάδοση γνώσης με την έρευνα και τη διδασκαλία.

Η καλλιέργεια των τεχνών.

Η ανάδειξη τόσο των διεθνών όσο και των ελληνικών στοιχείων στις επιστήμες και τις τέχνες.

Η συμβολή στη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών με εφόδια επιστημονικά, κοινωνικά, επαγγελματικά, πολιτιστικά και με τον απαραίτητο ηθικό εξοπλισμό.

Η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης με ενεργό συμμετοχή στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές δραστηριότητες

Η συμβολή στη διαμόρφωση μιας κλίμακας ουσιαστικών αξιών ως κοινωνικού σημείου αναφοράς.

Ενόψει της δραματικής ταχύτητας αλλαγής των διαφόρων αντικειμένων, τελικός στόχος πρέπει να είναι αφενός η διατήρηση του χαρακτήρα του δημόσιου αγαθού με ελεύθερη δυνατότητα αξιοκρατικής πρόσβασης, και αφετέρου η δημιουργία υποδομής και υπηρεσιών υψηλού βαθμού ανταγωνιστικότητας και ποιότητας. Η Παιδεία είναι πρωτίστως μια αυτοτελής αξία, μη εμπορεύσιμη, χωρίς απευθείας σύνδεση με την αγορά εργασίας, που στοχεύει όμως στην ανάπτυξη του ανθρώπου και την πρόοδο της κοινωνίας.

Είναι προφανές ότι οι χώροι στους οποίους οφείλουν να πραγματώνονται οι προαναφερθέντες σκοποί είναι οι κάθε μορφής εγκαταστάσεις του: αίθουσες διδασκαλίας και εργαστηρίων, σπουδαστήρια, κλινικές, γραφεία κάθε είδους προσωπικού, βιβλιοθήκες και αναγνωστήρια, ανοικτοί χώροι.

Για την πρακτική άσκηση των μαθητών συγκροτούνται και λειτουργούν ανάλογα με τις υπάρχουσες ανάγκες σχολικά εργαστηριακά κέντρα ή σχολικά εργαστήρια. Για τις δαπάνες που απαιτούνται για τον εξοπλισμό των

εργαστηρίων εγγράφονται σχετικές πιστώσεις στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Σε κάθε σχολείο λειτουργεί «σχολική βιβλιοθήκη» για την χρήση των μαθητών, του διδακτικού προσωπικού και των κατοίκων της έδρας και της περιοχής του σχολείου. Για τις δαπάνες που απαιτούνται για τον εμπλουτισμό των σχολικών βιβλιοθηκών εγγράφονται σχετικές πιστώσεις στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, οι οποίες διατίθενται στις νομαρχίες.

Τα προγράμματα σπουδών θα πρέπει να βελτιώνονται και να εκσυγχρονίζονται ακολουθώντας τις εξελίξεις της επιστήμης και της τεχνολογίας. Θα πρέπει να θεσπιστεί ένα είδος τακτικής εσωτερικής αξιολόγησης ώστε, μεταξύ άλλων παραμέτρων του κάθε τμήματος, να διασφαλίζονται υψηλού επιπέδου γνώσεις.

Δυστυχώς αυτή τη στιγμή στην ελληνική πραγματικότητα η εκπαίδευση τείνει να γίνει ένα εμπορεύσιμο προϊόν καταργώντας το χαρακτήρα της και υποκύπτοντας σε εμπορικές πιέσεις. Είναι σημαντικό όλα τα μέλη της εκπαίδευσης να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να αρχίσει μια καινούρια πιο ευέλικτη πορεία.

Προκειμένου να εξασφαλισθεί η ποιοτική βελτίωση της προσφοράς είναι απαραίτητα τα εξής:

- α. Να υπάρξει μια λογικά αποδεκτή σχέση διδασκόντων -δίδασκομένων.
- β. Να εξασφαλιστεί (και να ασφαλιστεί!) η χρήση των νέων τεχνολογιών στο σύνολο των διδασκόντων.
- γ. Κάθε τμήμα δημιουργεί ιστοσελίδα με τυποποιημένη παρουσίαση του επιστημονικού έργου των μελών του εκπαιδευτικού προσωπικού.
- ζ. Θα πρέπει να καθοριστούν οι ρόλοι των διδασκόντων.

Θα πρέπει να γίνουν πολλές και καινοτόμες αλλαγές στην εκπαίδευση. Κάποιες αλλαγές που μπορούν άμεσα να πραγματοποιηθούν είναι και οι παρακάτω:

Η οποιαδήποτε αλλαγή στο χώρο της εκπαίδευσης πρέπει (αν και επιβάλλεται να αποτελεί προϊόν διαλόγου με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς) να δρομολογηθεί και να είναι άμεση. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να οδηγηθούμε σε μακροχρόνιο διάλογο και δημιουργία επιτροπών.

Να βασίζεται στην υπάρχουσα δομή της εκπαίδευσης, διορθώνοντας τα προβλήματα που έχουν ανακύψει και λαμβάνοντας υπόψη όλα τα θετικά των προηγούμενων εκπαιδευτικών συστημάτων.

Η παρεχόμενη επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να οδηγεί σε πτυχία ανταποκρινόμενα στα επίπεδα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι αλλαγές που θα γίνουν δεν θα πρέπει να οδηγήσουν σε υπεραριθμίες το εκπαιδευτικό προσωπικό, ενώ θα συνεχίσει η λειτουργία των καταξιωμένων σχολών κατάρτισης διάφορων υπηρεσιών π.χ. ΟΑΕΔ.

Οι παραπάνω προτάσεις είναι ενδεικτικές. Μπορούμε να πετύχουμε πολλά με το διάλογο και την σωστή επικοινωνία. Βασικό κομμάτι της εκπαίδευσης είναι οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1. Εισαγωγικά

Ο όρος κοινωνικοποίηση έγινε γνωστός στην Ελλάδα και ως συνήθως κατέχει την κεντρική θέση της επικαιρότητας και της καθημερινής συζήτησης. Στην ελληνική γλώσσα ο όρος της κοινωνικοποίησης, παίζει διπλής σημασίας. Από την μια κάνουμε αναφορά για την πολιτικό-οικονομική κοινωνικοποίηση, η οποία αναφέρεται στο προσκήνιο της πολιτικής επικαιρότητας και από την άλλη γίνεται λόγος για την ψυχοκοινωνιολογική κοινωνικοποίηση, όπου εννοούμε την ένταξη του ατόμου στην κοινωνία, η οποία παρουσιάζει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια.

Η οργάνωση της κοινωνίας για την ένταξη του ατόμου, στηρίζεται σε ένα σύνολο από κανόνες, αξίες και ιδέες. Οι ιδέες, δημιουργούν στα μέλη της κοινωνίας, την συνείδηση να υπακούν στους κανόνες της, εξασφαλίζοντας έτσι την μεγαλύτερη διάρκεια της κοινωνίας για ένα καλύτερο και σίγουρο μέλλον για την ένταξη του ατόμου στην κοινωνία.

3.2 Ενότητα πρώτη

3.2.1 Η Διαδικασία της κοινωνικοποίησης

Η κοινωνικοποίηση είναι μια διαδικασία, η οποία δεν μπορεί να ρυθμιστεί από την μια μέρα στην άλλη, αλλά ούτε ολοκληρώνεται και ποτέ. Εξελίσσεται συνεχώς και περνάει από διάφορες φάσεις, ανάλογα με τις ανάγκες της κοινωνίας και του ατόμου.

Στην διαδικασία της κοινωνικοποίησης πολύ σημαντική θέση αποτελούν τρία βασικά στοιχεία: Το άτομο, η κοινωνία, και ο πολιτισμός. Ο πολιτισμός της κάθε κοινωνίας είναι πολύ σημαντικός παράγοντας, γιατί μέσα σε αυτόν, θα πρέπει το άτομο να ενταχθεί στο κοινωνικό σύνολο, να προσπαθήσει να γίνει ένα με τον πολιτισμό της κοινωνίας, να αναπτύξει την προσωπικότητα του, μέσω των γνώσεων και των

εμπειριών του, να ενταχθεί σε νέες ομάδες και να προσαρμοστεί σε νέες αξίες και μορφές συμπεριφοράς.

3.2.2 Οι διαδοχικές φάσεις – βήματα της κοινωνικοποίησης

¹³Υπάρχουν αρκετοί ερευνητές, που ο καθένας ξεχωριστά δίνει την δική του άποψη πάνω στο θέμα της κοινωνικοποίησης. Ο T. Parsons ορίζει την κοινωνικοποίηση, σαν μια διαδικασία μέσω της οποίας το παιδί, μαθαίνει τους τρόπους μιας κοινωνίας, ώστε να γίνει ενεργό μέλος της.

Ο T. Parsons διακρίνει τις πέντε διαδοχικές φάσεις – βήματα της κοινωνικοποίησης, στην διαδικασία της κοινωνικής ένταξης του παιδιού.

❖ Η πρώτη φάση, είναι η πιο σημαντική φάση του παιδιού, από την στιγμή που αναφερόμαστε στην μορφή της μητέρας του και στην μοναδική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ τους.

❖ Η δεύτερη φάση, είναι η φάση που το παιδί, εντάσσεται στο οικογενειακό του περιβάλλον, γνωρίζει τα μέλη της οικογένειας του και αισθάνεται ασφάλεια μέσα στο περιβάλλον του.

❖ Η τρίτη φάση, είναι η φάση που το παιδί, ξεφεύγει από το οικογενειακό του περιβάλλον και πλέον στην ζωή του μπαίνει η σχολική κοινωνικοποίηση και εκεί διαμορφώνεται ο ρόλος του φύλου και της ηλικίας.

❖ Στην τέταρτη φάση, αρχίζουν να υπερισχύουν οι φιλίες, με τους συνομήλικους του και το παιδί συμμετέχει με ευχαρίστηση.

❖ Η πέμπτη φάση, είναι και η πιο καθοριστική στην ζωή του ατόμου, όπου πλέον γίνεται λόγος, για την επαγγελματική του κοινωνικοποίηση.

Αυτές οι πέντε φάσεις είναι τα πιο σημαντικά βήματα, που κάνει το παιδί για την ένταξη του πλέον στην κοινωνία. Ξεκινάει από την φάση που έχει σχέση μόνο με την μορφή της μητέρας του και καταλήγουμε στην φάση όπου το παιδί πραγματοποιεί, την επαγγελματική του πορεία στην κοινωνία.

¹³ Κοινωνικοποίηση και Εκπαιδευτικές Ανισότητες. Ιωάννη Ε. Πυργιωτάκη. Επιστήμες της αγωγής. Αθήνα 1989.Σελίδα 21.

3.2.3 Κοινωνικοποίηση και αγωγή

Η έννοια της κοινωνικοποίησης είναι συγγενής με την έννοια τη αγωγής. Αγωγή ορίζεται ο σκοπός για την προαγωγή του νεαρού ατόμου σε ολοκληρωμένη προσωπικότητα και η βελτίωση του. Ενώ παραπάνω έχουμε αναφέρει ότι η κοινωνικοποίηση είναι μια διαδικασία, η οποία γίνεται για να ενταχθεί το άτομο στο κοινωνικό σύνολο και να διαμορφώσει την προσωπικότητα του, μέσω του κοινωνικού περιβάλλοντος. **Παρακάτω θα αναφέρουμε τις μορφές, τα μέσα και τους σκοπούς της αγωγής.**

Μορφές αγωγής

- ❖ **Οικογενειακή αγωγή** : Είναι αυτήν που πραγματοποιείται μέσα στην οικογένεια. Μέσα στην αυτήν καλλιεργούνται οι συνήθειες, οι οικογενειακές παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα, οι αρετές της αγάπης, της πειθαρχίας, της αλληλοβοήθειας, της συνεργασίας κ.τ.λ.
- ❖ **Κοινωνική αγωγή** : Αυτήν γίνεται με την επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος για την διαμόρφωση της προσωπικότητας των νέων ανθρώπων.
- ❖ **Δημόσια αγωγή** : Είναι η βασικότερη μορφή κοινωνικής αγωγής. Αυτή πραγματοποιείται στα σχολεία, γυμναστήρια, οικοτροφεία στα διάφορα ιδρύματα κ.τ.λ.

Μέσα αγωγής

- ❖ Η αγάπη του παιδαγωγού
- ❖ Η διδασκαλία
- ❖ Το παράδειγμα
- ❖ Η συνήθεια
- ❖ Η διαταγή και απαγόρευση
- ❖ Η αμοιβή ή επιβράβευση
- ❖ Το παιχνίδι
- ❖ Η εργασία

3.2.4 Σκοποί της αγωγής

¹⁴ Οι σκοποί της αγωγής είναι πάρα πολύ και στοχεύουν να κάνουν τον άνθρωπο ηθική προσωπικότητα και με την ανάπτυξη των σωματικών και πνευματικών δεξιοτήτων και να τον αναδείξουν χρήσιμο στον εαυτό του , στην κοινωνία και σε όλη την ανθρωπότητα. Τα άτομα να αναπτύσσονται σύμφωνα με τις βασικές αρχές της ψυχοσωματικής και πνευματικής υγιεινής.

Παρακάτω, θα αναφέρουμε τα κυριότερα κριτήρια, στα οποία μπορεί να γίνει κάποια διάκριση στις διάφορες μορφές της κοινωνικοποίησης. **Έτσι λοιπόν τα κυριότερα κριτήρια, είναι τα ακόλουθα :**

1^ο κριτήριο: Κοινωνικοποιητικός φορέας

- ❖ Οικογενειακή κοινωνικοποίηση
- ❖ Σχολική κοινωνικοποίηση
- ❖ Επαγγελματική κοινωνικοποίηση

2^ο κριτήριο: Ηλικία του κοινωνικοποιούμενου ατόμου

- ❖ Κοινωνικοποίηση στην βρεφική ηλικία
- ❖ Κοινωνικοποίηση στην παιδική ηλικία
- ❖ Κοινωνικοποίηση στην εφηβική ηλικία

3^ο κριτήριο: Τρόποι και μέσα κοινωνικοποίησης

- ❖ Κοινωνικοποίηση με μάθηση
- ❖ Κοινωνικοποίηση με μύηση ή και με ταύτιση
- ❖ Κοινωνικοποίηση με μορφές τρόπων, κανόνων, αξιών και συμπεριφοράς
- ❖ Κοινωνικοποίηση με τροποποίηση κανόνων, αξιών, τρόπων και μορφών συμπεριφοράς.

4^ο κριτήριο: Ταξινόμηση παραγόντων

- ❖ Πρωτογενής
- ❖ Δευτερογενής
- ❖ Τριτογενής

¹⁴ Κοινωνικοποίηση και Εκπαιδευτικές Ανισότητες. Ιωάννη Ε. Πυργιωτάκη. Επιστήμες της αγωγής. Αθήνα 1989.Σελίδα 31.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

3.3 Διαμόρφωση της προσωπικότητας μέσω της κοινωνικοποίησης

Παλιότερα όλους τους ρόλους το παιδί, τους μάθαινε στο σπίτι και στην οικογένεια. Και σήμερα πλέον η οικογένεια, εξακολουθεί να καθορίζει την αγωγή και την κοινωνικοποίηση του παιδιού και μάλιστα σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, από αυτήν του σχολείου, των συνομηλίκων και των κοινωνικών ομάδων. Έτσι η οικογένεια, εξακολουθεί να παραμένει ο σημαντικότερος θεσμός της κοινωνικοποίησης του παιδιού, παρόλο που οι ίδιοι οι γονείς, δεν είναι σε θέση να καταλάβουν, ότι του δίνουν τις βάσεις για την περαιτέρω κοινωνική του ανάπτυξη. Έτσι λοιπόν μεγαλώνοντας το παιδί πλέον, έχει ανοίξει τα φτερά του κατά την περίοδο της φοίτησης του στο σχολείο, αλλά συνεχίζει να ζει στο σπίτι του και να παραμένει συναισθηματικά και κοινωνικά εξαρτημένο από την οικογένεια του...Και ενώ οι προσπάθειες που κάνει το σχολείο, να πλησιάσει το παιδί και να του χαρίσει απλόχερα, τις αξίες, τις ιδέες, τους κανόνες συμπεριφοράς, την ικανοποίηση των πνευματικών του αναγκών, για να γίνει ενεργό μέλος της κοινωνίας, εκεί και πάλι το παιδί αισθάνεται ότι μέσα στο οικογενειακό του περιβάλλον, βρίσκεται η πλήρης ευτυχία του.

Το σχολείο, συνεχίζει τον δικό του αγώνα που ξέρει πολύ καλά να παρέχει και τονίζει αναγκαία την γνώση του κάθε παιδιού. Από την άλλη, όσο και αν η δασκάλα προσπαθεί να αγκαλιάσει το παιδί και να το κάνει να αισθάνεται πιο άνετα και ασφαλής δεν τα καταφέρνει, γιατί απλά δεν είναι η μητέρα του. Η οικογένεια ως κοινωνική ομάδα, παρουσιάζει ορισμένα χαρακτηριστικά. Μερικά από αυτά τα χαρακτηριστικά είναι η άνεση, η αμεσότητα, ο αυθορμητισμός, η διάρκεια των επαφών κ.τ.λ. Με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά, η οικογένεια παρέχει στο παιδί σιγουριά, ασφάλεια, εμπιστοσύνη, ευτυχία και όσο και αν φαίνεται σε κάποιους παράξενο, η οικογένεια αποτελεί μέχρι την ώριμη ηλικία του κάθε παιδιού, το πιο ασφαλές του καταφύγιο....

3.3.1 Ο ρόλος του σχολείου

Στην παραπάνω παράγραφο, αναφέραμε ότι η οικογένεια αποτελεί το πιο ασφαλές καταφύγιο του κάθε παιδιού, χωρίς αυτό να σημαίνει πως και το σχολείο, δεν βρίσκεται πλάι στο παιδί και δεν προσπαθεί για την ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο. Το σχολείο, είναι ένας από τους κοινωνικούς θεσμούς που έχει το δικαίωμα να νομιμοποιεί την κατοχή γνώσεων, αλλά και να μεταδίδει το σύνολο αρχών, αξιών και κανόνων. Διαμορφώνει τις νεότερες γενιές, ώστε να ενταχθούν στην κοινωνία, και να αποκτήσουν συναίσθηση συμμετοχής στο κοινωνικό σύνολο.

Όπως οι γονείς έτσι και ο εκπαιδευτικός, αποτελεί πρότυπο για το παιδί και μπορεί να το επηρεάσει πάντα με θετικό τρόπο, για την μάθηση του. Απαραίτητη προϋπόθεση, είναι η συναισθηματική σχέση του παιδιού με τον εκπαιδευτικό. Ταυτίζεται με τον εκπαιδευτικό και προσπαθεί να ικανοποιεί τις απαιτήσεις και να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του, γιατί έτσι κερδίζει την προσοχή και την αναγνώριση του. Έχει διαπιστωθεί, πως όταν το παιδί περνάει μια ομαλή και ήσυχη συναισθηματική σχέση με τους γονείς του, αυτή η σχέση συνεχίζεται και με τον εκπαιδευτικό. Αντίθετα, αν το παιδί αισθάνεται παραμελημένο από το οικογενειακό του περιβάλλον, αυτό το συναίσθημα αργότερα μεταδίδεται και στον εκπαιδευτικό, γιατί απλά δεν γνώρισε την συναισθηματική σχέση με τους γονείς του.

Αυτές οι διαταραχές συμπεριφοράς που έχει το παιδί, δεν είναι εύκολο για τον εκπαιδευτικό να ασχοληθεί με ένα προβληματικό παιδί και να αναπτύξει συναισθηματική σχέση μαζί του, γιατί απλά δεν έχει γνωρίσει την αγάπη από την οικογένεια του. Απαραίτητη προϋπόθεση για κάθε εκπαιδευτικό, είναι να εξασφαλίζει στους μαθητές του, μια ευχάριστη, ζεστή και ελεύθερη ατμόσφαιρα όπου να δέχεται τις απόψεις των μαθητών, τις αδυναμίες τους, τις ικανότητες τους κ.τ.λ.

Οικογένεια και σχολείο, ένας συνδεδετικός κρίκος, που όμως έχουν ένα κοινό σκοπό. Προσπαθούν και αγωνίζονται για την κοινωνική ένταξη του παιδιού. Καλή και ήρεμη συναισθηματική σχέση μεταξύ γονέα-παιδιού,

σημαίνει καλή και ήρεμη εκπαιδευτική σχέση μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή.

Ας ελπίσουμε, πως το παιδί, θα παίρνει τις γερές βάσεις από το καταφύγιο που είναι η οικογένεια του και να μπορεί να προσαρμόζεται και να τις μεταφέρει στο σχολείο, ώστε να γίνει αργότερα ένας ενεργός πολίτης στο κοινωνικό σύνολο της χώρας...

3.3.2 Κοινωνική προέλευση και συμπεριφορά των γονέων

Όταν μιλάμε για κοινωνική τάξη, εννοούμε την ιεράρχηση των ατόμων ή των ομάδων, σύμφωνα με κάποιο κριτήριο της κοινωνίας. Στην Ελλάδα, όταν αναφερόμαστε στις κοινωνικές τάξεις, δίνουμε περισσότερο βάρος στην ταξινόμηση των ατόμων, σύμφωνα με το επάγγελμα τους.

Σε οποιαδήποτε χώρα και για οποιοδήποτε σχολείο, αν συγκρίνει κανείς την επίδοση των μαθητών, με την κοινωνική προέλευση τους, δηλαδή την κοινωνική κατηγορία της οικογένειάς τους, θα παρατηρήσει πως αυτά τα δυο ταυτίζονται. Και αυτό γιατί...Στο σχολείο τα παιδιά μπαίνουν συνήθως κατά κατηγορία και αυτό δεν είναι σωστό. Δηλαδή έχουμε τους κακούς μαθητές, τους μέτριους μαθητές και τους άριστους μαθητές. Κακοί μαθητές θεωρούνται τα παιδιά της κατώτερης κοινωνικής τάξης, μέτριοι μαθητές θεωρούνται τα παιδιά της μεσαίας κοινωνικής τάξης και καλοί μαθητές θεωρούνται τα παιδιά της ανώτερης κοινωνικής τάξης.

Εδώ πρέπει να αναφέρουμε, πως η συμπεριφορά των γονέων επηρεάζει την προσωπικότητα του κάθε παιδιού. Ο κοινωνικός χαρακτήρας που έχει ένα παιδί της κατώτερης κοινωνικής τάξης, είναι εντελώς διαφορετικός από τον κοινωνικό χαρακτήρα του παιδιού, που ανήκει στην μεσαία κοινωνική τάξη...Οι γονείς της κατώτερης κοινωνικής τάξης, ασχολούνται λιγότερο με τα παιδιά τους, γιατί αποβλέπουν κυρίως στην ικανοποίηση κάποιων πρόσφατων αναγκών, χωρίς μακροπρόθεσμους στόχους και επιδιώξεις. Από την μια, αυτό δε είναι θετικό για τα παιδιά αυτών των οικογενειών, από την άλλη όμως ας μπορούμε για λίγο στην θέση τους, για να καταλάβουμε το γιατί. Αναρωτηθήκαμε ποτέ αν αυτοί γονείς της κατώτερης

κοινωνικής τάξης, μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά τους στα μαθήματα, από την στιγμή που αυτοί οι άνθρωποι, σε μικρή μόλις ηλικία έκοψαν ή δεν πήγαν καν σχολείο για να βοηθήσουν την δική τους οικογένεια; Αναρωτηθήκαμε ποτέ αν αυτοί οι γονείς έχουν το χρόνο να βρίσκονται δίπλα στα παιδιά τους, από την στιγμή που πηγαίνουν το πρωί στην δουλειά και γυρίζουν το βράδυ; Αυτοί οι γονείς δουλεύουν τόσο πολύ, για να μπορέσουν να καλύψουν τις καθημερινές ανάγκες τους. Σε αυτό το σημείο, πρέπει να υπενθυμίσουμε πως δεν είναι λίγα τα παιδιά που προέρχονται από αυτές τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις και τώρα έχουν γίνει γιατροί, δικηγόροι κ.τ.λ. χωρίς την βοήθεια κανενός παρά μόνο με το διάβασμα, το πείσμα και την αφοσίωση σε αυτό που κάνουν.

Από την άλλη, έχουμε μια άλλη κοινωνική τάξη, την μεσαία, όπου εδώ τα πράγματα, είναι τελείως διαφορετικά. Οι γονείς της μεσαίας κοινωνικής τάξης αφιερώνουν περισσότερο χρόνο για τα παιδιά τους, παίζουν μαζί τους, απαντούν στις ερωτήσεις τους και τα βοηθούν σε κάθε δυσκολία που αντιμετωπίζουν. Οι μητέρες της μεσαίας κοινωνικής τάξης, παρουσιάζουν την τάση να βρίσκονται δίπλα στις ανάγκες και στις επιθυμίες των παιδιών τους σε διάφορα θέματα όπως: γλωσσική συμπεριφορά, ελευθερία κινήσεων, καθαριότητα κ.τ.λ. Οι γονείς αυτοί, ενδιαφέρονται κυρίως να αναπτύξουν τα παιδιά τους, αυτοπεποίθηση και πρωτοβουλία, αίσθημα ευθύνης, λογική συμπεριφορά και υψηλή βαθμολογία στο σχολείο. Σε αντίθεση με τους γονείς της κατώτερης κοινωνικής τάξης, που ζητούν περισσότερο από τα παιδιά τους να έχουν τάξη, καθαριότητα, καλή εξωτερική εμφάνιση και να φέρονται με καλούς τρόπους, όταν βρίσκονται με κάποια άλλα τρίτα πρόσωπα.

Ακόμη ένα χαρακτηριστικό στο οποίο διαφέρουν οι γονείς της μιας και της άλλης κοινωνικής τάξης, είναι ότι οι γονείς της κατώτερης κοινωνικής τάξης διαφοροποιούν τις προσδοκίες τους, ανάλογα με τον φύλο των παιδιών τους. Παρουσιάζουν την τάση να εκτιμούν ιδιαίτερα τα αγόρια, για το αίσθημα ευθύνης και εμπιστοσύνης, ενώ για τα κορίτσια δίνουν περισσότερη σημασία στην καλή εμφάνιση και τους ευγενικούς τρόπους. Σε αντίθεση με την μεσαία κοινωνική τάξη, που δεν διαφοροποιούν τις προσδοκίες τους ανάλογα με το φύλο των παιδιών τους.

Και τέλος, δεν κάναμε λόγο για τα παιδιά της ανώτερης κοινωνικής τάξης, γιατί απλά έχουν δίπλα τους γονείς τους, έχουν το χρήμα και όσο

ελεύθερο χρόνο χρειάζεται για να βρίσκονται δίπλα στα παιδιά τους. Χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει, πως και αυτά τα παιδιά δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα. Πάνω από όλα γίνονται κακομαθημένα που τα έχουν όλα δικά τους, δεν δέχονται αντιρρήσεις από τους γονείς τους και θέλουν πάντα να περνάει το δικό τους...

3.3.3 Βασικές συνθήκες διαφοροποίησης

Οι συνθήκες οι οποίες μπορούν να ασκήσουν κάποια επίδραση στην κοινωνικοποίηση του παιδιού, είναι πάρα πολλές και παρουσιάζονται με διάφορες μορφές, ανάλογα με το είδος της εργασίας των γονέων ή τα κάδρα που διακοσμούν απλά τους τοίχους των σπιτιών.

Οι βασικές συνθήκες διαφοροποίησης είναι οι παρακάτω:

1) Οικονομικές συνθήκες

Όπως γνωρίζουμε οι απαιτήσεις της ζωής είναι σήμερα αυξημένες και το οικονομικό στοιχείο είναι αυτό που εισέρχεται στην ζωή των ανθρώπων και καθορίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό, σε τι περιβάλλον πρόκειται να ανατραφούν τα παιδιά μιας οικογένειας.

Οι επιδράσεις του οικονομικού στοιχείου είναι πάρα πολύ σημαντικές, γιατί κατά κάποιον τρόπο μας δείχνει, το πώς πρόκειται να μεγαλώσει ένα παιδί και ποια θα είναι η συνέχεια του. Υπάρχουν οικογένειες, όπου ο μισθός του πατέρα ή της μητέρας, φθάνει μόνο για να καλύψει κάποιες βασικές ανάγκες του σπιτιού και υπάρχουν οικογένειες όπου οι μισθοί είναι αρκετά αυξημένοι και δεν θα αποτελέσει ποτέ πρόβλημα στην ανατροφή των παιδιών, γιατί απλά δεν θα τους λείπει τίποτε.

Η πρώτη περίπτωση θα επιφέρει σιγά – σιγά εμπόδια στην ανάπτυξη του παιδιού, ενώ η δεύτερη περίπτωση, παρέχει πολλές ευκαιρίες, ώστε τα παιδιά να έχουν πάρα πολλές δυνατότητες στο μέλλον.

2) Οικολογικές συνθήκες

Όταν αναφερόμαστε στον όρο οικολογικές συνθήκες, εννοούμε το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει ένα παιδί, όπως για παράδειγμα, πόλη,

χωριό κ.τ.λ. Οι διαφορές που παρουσιάζονται όταν ένα παιδί μεγαλώνει σε πόλη, είναι πάρα πολλές και έχει να κάνει με τις κοινωνικές επαφές, που έχει το κάθε παιδί.

Στις οικολογικές συνθήκες πολύ σημαντικό ρόλο παίζει η κατοικία της οικογένειας. Όταν ένα παιδί μεγαλώσει σε ένα σπίτι, όπου είναι πολύ μικρό και ακόμα χειρότερα αν η οικογένεια είναι πολυμελής, οι εντάσεις και οι τσακωμοί ανάμεσα στους γονείς, είναι συχνότερες και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, το παιδί να αναπτυχθεί με επιθετική συμπεριφορά.

Ακόμα ένα μειονέκτημα, είναι όταν το παιδί δεν έχει το δικό του δωμάτιο. Το γεγονός αυτό, έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί το παιδί δεν έχει την δυνατότητα να αφήσει για λίγο τα παιχνίδια του, να πάει να παίξει και να επανέλθει αργότερα στο δωμάτιο του. Δηλαδή δεν έχει τον δικό του προσωπικό χώρο. Αυτό έχει σαν συνέπεια, τον περιορισμό της δραστηριότητας του και την μη ανάπτυξη της προσωπικότητας του. Αυτό το μειονέκτημα γίνεται ακόμη μεγαλύτερο, όταν το παιδί αναπτύσσεται και θέλει τον δικό του χώρο. Θα χρειαστεί να εργαστεί πάνω στα μαθήματα του και αν δεν έχει τον δικό του δωμάτιο αναγκάζεται να μελετήσει μέσα στο σαλόνι με άλλους τόσους γύρω του, και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση της μάθησης και της προόδου. Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι συνθήκες διαβίωσης και κατοικίας, επηρεάζουν σε μέγιστο βαθμό την ανάπτυξη και την διαμόρφωση του παιδιού.

3) Πολιτιστικές συνθήκες

Μέσα στον όρο πολιτιστικές συνθήκες, εντάσσονται οι κοινωνικές αντιλήψεις όπως για παράδειγμα το θρήσκευμα, οι παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα, η σχολική και κοινωνική μόρφωση των γονέων, η εκμάθηση ξένων γλωσσών κ.τ.λ. Μέσα από όλες αυτές τις συνθήκες, το παιδί δέχεται έντονες επιδράσεις που είναι καθοριστικές για την εξέλιξη και την προοπτική του.

Όπως αντιλαμβανόμαστε, οι τρεις αυτές ομάδες συνθηκών, δεν είναι αποκομμένες η μια από την άλλη, αλλά έχουν ένα κοινό αποτέλεσμα. Την σωστή ανάπτυξη και διαμόρφωση της προσωπικότητας του κάθε παιδιού. Ανάμεσα σε αυτές τις τρεις συνθήκες, πολύ σημαντικό ρόλο παίζει το οικονομικό στοιχείο, γιατί αυτό είναι η αρχή του τέλους...

Πίνακας

¹⁵Σημεία διαφοροποίησης ανάμεσα στις οικογένειες της μεσαίας
και
της κατώτερης κοινωνικής τάξης

ΚΑΤΩΤΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ	ΜΕΣΑΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ
Περιορισμένη οικονομική δραστηριότητα	<i>Οικονομική ευχέρεια</i>
Στερημένη από πολιτιστικά Ερεθίσματα	<i>Πλούσια σε πολιτιστικά ερεθίσματα</i>
Ανεπαρκής κατοικία	<i>Άνετη και επαρκής κατοικία</i>
Χαμηλό πολιτιστικό επίπεδο	<i>Ανεβασμένο πολιτιστικό επίπεδο</i>
Χαμηλή μόρφωση γονέων	<i>Υψηλή μόρφωση γονέων</i>
Περιορισμένο κοινωνικό κύρος	<i>Ανεβασμένο κοινωνικό κύρος</i>
Σκληρή μονότονη εργασία	<i>Υπεύθυνη και αυτόνομη εργασία</i>
Εργασία χωρίς πνευματικά Ερεθίσματα	<i>Εργασία με πνευματικά δικαιώματα</i>
<i>Έλλειψη ευκαιριών για ανάπτυξη πρωτοβουλίας</i>	<i>Πολλές ευκαιρίες για πρωτοβουλία και λήψη αποφάσεων</i>

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ

3.4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ

Στο τρίτο μέρος αυτού του κεφαλαίου, θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε πως η κοινωνική τάξη, επιδρά στην ανάπτυξη και την διαμόρφωση της προσωπικότητας, καθώς τον πιο σημαντικό ρόλο παίζει η

¹⁵ Κοινωνικοποίηση και Εκπαιδευτικές Ανισότητες. Ιωάννη Ε. Πυργιωτάκη. Επιστήμες της αγωγής. Αθήνα 1989. Σελίδα 83.

εικόνα της οικογένειας στο κοινωνικό περιβάλλον. Τα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης προσωπικότητας είναι: η νοητική εξέλιξη και η γλωσσική εξέλιξη.

3.4.1 Κοινωνική προέλευση και νοημοσύνη

Παρόλο την χρήση του όρου της νοημοσύνης, αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια την πηγή των επιστημονικών συζητήσεων και θα αποτελεί και στην συνέχεια, μέχρι να φτάσουμε στο σημείο να αποκτήσουμε μια σχετικά καθαρή και ολοκληρωμένη εικόνα. Μερικοί επιστήμονες αναφέρανε πως : Νοημοσύνη είναι η γενική ικανότητα του ατόμου, να προσαρμόζει την σκέψη του σε νέες απαιτήσεις. Είναι μια γενική προσαρμοστική ικανότητα, σε νέες καταστάσεις και απαιτήσεις της ζωής. Ένας άλλος ορισμός της νοημοσύνης είναι: Νοημοσύνη είναι η συνδυασμένη ικανότητα του ατόμου, να ενεργεί βάσει ενός σκοπού, να σκέφτεται επαγωγικά και να μπορεί να αντιμετωπίζει με επιτυχία τις απαιτήσεις του περιβάλλοντος.

Ένα χαρακτηριστικό πάντως, είναι ότι όποιον ορισμό και αν διαλέξουμε, όλοι καταλήγουν σε ένα κοινό συμπέρασμα : Την ικανότητα για μάθηση και την δυνατότητα να μπορεί να αξιοποιηθεί ο οργανισμός, προηγούμενες εμπειρίες για την αντιμετώπιση νέων καταστάσεων.

3.4.1.1 Κοινωνική προέλευση και γλωσσική εξέλιξη

Πρωταρχική λειτουργία της γλώσσας είναι να εξυπηρετήσει την επικοινωνία, την συνεννόηση και τις κοινωνικές σχέσεις του κάθε ανθρώπου. Η σημασία της γλώσσας για την κοινωνικοποίηση είναι τεράστια, γιατί το άτομο από την στιγμή που αρχίζει και την χειρίζεται , έρχεται σε επικοινωνία με τους συνανθρώπους του και σιγά- σιγά αρχίζουν να αναπτύσσονται οι κοινωνικές του σχέσεις.

Από πολλές έρευνες που έχουν γίνει, έχει διαπιστωθεί πως η γλώσσα αποτελεί μοναδικό προνόμιο του ανθρώπινου γένους. Γλωσσολόγοι και κυρίως ψυχολόγοι μελετούν την γλώσσα, την έκφραση, την γλωσσική εξέλιξη των παιδιών στα διάφορα στάδια από την βρεφική ηλικία, αλλά και την γλωσσική διαφορά ανάμεσα σε μέλη διαφορετικών κοινωνικών τάξεων. Στα

πρώτα χρόνια το παιδί χρησιμοποιεί το κλάμα, για να μπορέσει να δώσει στην μητέρα του να καταλάβει ότι κάτι θέλει ή ότι κάτι δεν πάει καλά.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα μέλη διαφορετικών κοινωνικών τάξεων. Μαθητές από τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα έχουν χαμηλότερες δυνατότητες γλωσσικής επικοινωνίας, σε σχέση με τους μαθητές από οικογένειες που ανήκουν στην μεσαία κοινωνική τάξη. Ένα είδος γλώσσας που μελετήθηκε πολύ είναι ο πλούτος του λεξιλογίου. Τα αποτελέσματα είναι ακριβώς ίδια, όπως τα παραπάνω δηλαδή: Μαθητές από τα εργατικά στρώματα, έχουν φτωχότερο λεξιλόγιο, ενώ οι μαθητές που οι γονείς τους ανήκουν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα πλουσιότερο.

Άλλη μια ενδιαφέρον άποψη που και αυτή στηρίχθηκε σε διάφορες έρευνες που έγιναν, είναι για την επίδραση της γλώσσας που μεταφέρει η μητέρα στο παιδί. Το παιδί περνάει από διάφορες φάσεις της γλώσσας και συνεχώς εξελίσσεται, όσο περνάνε τα χρόνια του. Όταν το παιδί θα πάει σχολείο στα έξι του χρόνια, η γλώσσα του είναι διαμορφωμένη μέσω της οικογένειας του και μέσω των συνομηλίκων του. Στην συνέχεια η γλώσσα του θα περάσει και πάλι από διάφορα στάδια και θα είναι διαμορφωμένη αυτήν την φορά από την γλώσσα του σχολείου και της επαγγελματικής του ομάδας αργότερα που θα εργαστεί...

3.4.1.2 Κοινωνική προέλευση και σχολική επιτυχία

Μέχρι στιγμής, αυτά που αναφέραμε στα προηγούμενα κεφάλαια, έχουμε καταλάβει πως η ανάπτυξη του παιδιού διαφοροποιείται ανάλογα με το κοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο ζει και μεγαλώνει. Πολύ σημαντικό ρόλο στην ζωή του παίζει η οικογένεια του και τι βάσεις θα του δώσει από τα πρώτα του βήματα. Μετά από αυτά, αξίζει να εξετάσουμε τις συνέπειες, που προκύπτουν για την μελλοντική εξέλιξη και τις προοπτικές του κάθε παιδιού. Οι αποφάσεις του σχολείου, σχετικά με τις ικανότητες που έχει το κάθε παιδί, καθορίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την ποιότητα της εκπαίδευσης που θα λάβει και την κοινωνική του εξέλιξη με επιτυχία.

Για παράδειγμα μια δασκάλα ενός δημοτικού σχολείου, μόλις μπει στην τάξη της και αντιμετωπίσει 30 (τριάντα) νέους μαθητές, πρέπει να είναι σίγουρη πως αυτά τα 30 (τριάντα) παιδιά δεν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο και πως δεν σκέφτονται όλα το ίδιο. Το επίπεδο του κάθε παιδιού, εξαρτάται καθαρά από το οικογενειακό περιβάλλον, γι' αυτό και γίνεται συχνά λόγος για τα παιδιά τα οποία μεγαλώνουν σε ανώτερα κοινωνικά στρώματα, ωριμάζουν πολύ πιο γρήγορα από τα υπόλοιπα παιδιά χαμηλότερου κοινωνικού στρώματος.

Ένα πάρα πολύ σημαντικό στοιχείο για το παιδί, είναι η ψυχολογική προετοιμασία, που θα αναλάβει η οικογένεια, για την μετάβαση από τον οικογενειακό κύκλο, στο σχολικό περιβάλλον. Η θετική ή αρνητική στάση που το παιδί θα διαμορφώσει για το σχολείο, βοηθά όχι μόνο στην πρώτη του προσαρμογή, αλλά καθορίζει και την περαιτέρω πορεία του για σχολική εργασία και πρόοδο...

3.4.1.3 Κοινωνική προέλευση και γενική εκπαίδευση

Τα παιδιά που η οικογένεια τους ανήκει στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, η θέση τους επιδεινώνεται ακόμη περισσότερο με την ένταξη τους στο σχολικό περιβάλλον και αυτό γίνεται για δυο λόγους.

1^{ος} λόγος: Οι σκοποί, οι στόχοι και τα προγράμματα σπουδών εκπροσωπούνται κυρίως από την μεσαία κοινωνική τάξη. Τα παιδιά που ανήκουν σε αυτή την κοινωνική θέση δεν θα αντιμετωπίσουν κάποιο πρόβλημα, αλλά το αντίθετο, θα συμβεί στα παιδιά της κατώτερης κοινωνικής τάξης. Αυτό τυχαίνει να το συναντούμε και στην περίπτωση της γλωσσικής εξέλιξης, όπου τα παιδιά της κατώτερης κοινωνικής τάξης, είναι αναγκασμένα να τροποποιούν τον γλωσσικό τους κώδικα και σιγά – σιγά να αρχίσουν να υιοθετούν, τον γλωσσικό κώδικα της μεσαίας κοινωνικής τάξης, επειδή αυτός βαθμολογείται καλύτερα στο σχολείο.

2^{ος} λόγος: Ενώ υπάρχουν τόσα προβλήματα σχετικά με την κοινωνική προέλευση των μαθητών και με την γλωσσική τους εξέλιξη, το σχολείο αντί να λάβει σοβαρά όλες αυτές τις ελλείψεις και όλα αυτά τα προβλήματα και να προσπαθήσει να το αντισταθμίσει, τα προσπερνάει με αδιαφορία. Και το πιο

τραγικό φορτώνει τους μαθητές με ευθύνες και υποχρεώσεις, στις οποίες δεν είναι δυνατόν να ανταποκριθούν.

Έτσι λοιπόν το σχολείο που είναι ο πιο σημαντικός θεσμός, αντί να γεφυρώσει το χάσμα το οποίο δημιουργείται μεταξύ των κοινωνικών θέσεων, έχει ως αποτέλεσμα πολλοί μαθητές να μετατρέπονται σε παθητικούς παρατηρητές, επειδή η συμμετοχή στην σχολική εργασία γι' αυτούς είναι δύσκολη. Μετά από μια έρευνα που έγινε στην Ελλάδα, σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, έδειξε ότι η επίδοση των μαθητών στο σχολείο, δημοτικό και γυμνάσιο διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με το επάγγελμα του πατέρα τους, και αυτό θα διαπιστώσουμε στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας

¹⁶ Επάγγελμα του πατέρα και σχολική επίδοση

Επάγγελμα πατέρα	Βαθμός του σχολείου
Ανειδίκευτοι εργάτες	6.94
Αγρότες, κτηνοτρόφοι	7.20
Κατώτεροι υπάλληλοι, βιοτέχνες	7.98
Μέσοι υπάλληλοι	9.28
Επιστήμονες	9.50

3.5 Συμπερασματικές Παρατηρήσεις

Θεωρούμε σκόπιμο, κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό, να κάνουμε μια ανασυγκρότηση των όσων αναφέραμε σε αυτό το κεφάλαιο.

Η κοινωνικοποίηση είναι μια πάρα πολύ σημαντική διαδικασία, από την οποία περνάει το άτομο για την κοινωνική του ένταξη στην κοινωνία. Μαζί του, σε αυτόν τον τόσο δύσκολο αγώνα, βρίσκεται η οικογένεια του, η οποία του δίνει τις βάσεις για την περαιτέρω πορεία του και στην συνέχεια παίρνει την σκυτάλη το σχολείο, για να το διαμορφώσει, ώστε να ενταχθεί στην

⁴Κοινωνικοποίηση και Εκπαιδευτικές Ανισότητες. Ιωάννη Ε. Πυργιωτάκη. Επιστήμες της αγωγής. Αθήνα 1989. Σελίδα 145.

κοινωνία και να αποκτήσει συναίσθηση συμμετοχής στο κοινωνικό σύνολο. Παράλληλα την ένταξη του στην κοινωνία, μπορεί να την επηρεάσει, η κοινωνική τάξη της οικογένειας του, το είδος της εργασίας των γονέων του, το οικονομικό στοιχείο, τις συνθήκες που θα μεγαλώσει ένα παιδί κ.τ.λ. Όλα αυτά είναι μια αλυσίδα, που αν σπάσει, σταματάει αυτό το τόσο δύσκολο έργο, για την κοινωνικοποίηση του ατόμου. Σκοπός αυτού του κεφαλαίου, ήταν να περάσουμε ένα σημαντικό μήνυμα. Να εξασφαλίσουμε την μεγαλύτερη διάρκεια της κοινωνίας, για ένα καλύτερο και σίγουρο μέλλον για την ένταξη του ατόμου στην κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

4.1 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών

Το φαινόμενο της μετανάστευσης, αποτελούσε πάντα ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα στην ιστορία του Ελληνικού πληθυσμού, όμως οι εξελίξεις των τελευταίων ετών, οδήγησαν την Ελλάδα από χώρα εισροής σε χώρα εκροής μεταναστών. Η μεταβολή αυτή, εμφανίζεται στην δεκαετία του 1970, συνεχίζει στην δεκαετία του 1980 και κορυφώνεται στην δεκαετία του 20^{ου} αιώνα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρατηρείται στην δεκαετία του 1990 για τις μεταναστευτικές ροές, λόγω τις μεταβολές που παρατηρούνται στα χαρακτηριστικά των μεταναστών και έτσι πλέον η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα υποδοχής μεταναστών.

Οι διαφορές που παρουσιάζονται μεταξύ της περιόδου 1975-1990 έως και σήμερα είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Στην περίοδο αυτή, παρατηρείται παύση των μεταναστών και την επιστροφή των Ελλήνων υπηκόων που είχαν μεταναστεύσει στο εξωτερικό. Στην δεκαετία του 1990, η ένταση των μεταναστευτικών ροών, συνδέεται αποκλειστικά με δυο μορφές μετανάστευσης. Η πρώτη σημαντική μορφή, είναι αυτοί των αλλοδαπών οι οποίοι σε πολύ μεγάλο ποσοστό εισέρχονται παράνομα πλέον στην Ελλάδα. Η δεύτερη μορφή είναι η εισροή των ομογενών, οι οποίοι προέρχονται κυρίως από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Το φαινόμενο της υποδοχής των μεταναστών στην Ελλάδα, ξεκίνησε από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 με μικρά μεταναστευτικά ρεύματα, κυρίως πρόσφυγες από την Τουρκία και συνεχίστηκε μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980. Η διαδικασία της νομιμοποίησης τους και η ενσωμάτωση τους στην Ελληνική κοινωνία, τέθηκε σε εφαρμογή από το 1998.

Στον έλεγχο που πραγματοποιεί η ΕΣΥΕ, εκτιμά ότι ο πληθυσμός της Ελλάδας δεν θα ξεπεράσει τα 11,27 εκατομμύρια άτομα το 2010 και τα 11,43 εκατομμύρια άτομα το 2020. Έτσι λοιπόν η εισροή των μεταναστών στην Ελλάδα την περίοδο του 2005 έως και το 2020, δεν θα ξεπεράσει τα 400

χιλιάδες άτομα, αν υποθέσουμε πως η φυσική αύξηση του πληθυσμού, θα συνεχίσει να είναι αρνητική.

4.1.2 Κοινωνική ένταξη των μεταναστών

Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα, μας παρουσιάζει μια μερίδα μεταναστών, η οποία θέλει να μείνει μόνιμα στην χώρα μας, να διεκδικήσει την κοινωνική συμμετοχή και το πιο σημαντικό, να αποκτήσει την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη. Έτσι λοιπόν από την στιγμή που αυτοί οι μετανάστες θέλουν να αποκτήσουν την ιδιότητα αυτή, σημαίνει πως πρέπει να σεβαστούμε την διαφορετικότητα των μεταναστών όπως τα ήθη, έθιμα, τον πολιτισμό, το θρήσκευμα τους κ.τ.λ. Είναι πολύ δύσκολο για τους ανθρώπους αυτούς, να φεύγουν από την χώρα τους, από την οικογένεια τους και να έρχονται σε μια ξένη χώρα που καλά- καλά δεν ξέρουν τι ακριβώς πρόκειται να αντιμετωπίσουν. Αυτό το φαινόμενο ονομάζεται διασπορά. Δηλαδή εννοούμε τον διασκορπισμό διάφορων εθνοτικών ομάδων, οι οποίες ζουν σε μια ξένη γι' αυτούς κοινωνία και αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα, όπως για παράδειγμα την διαμόρφωση της πολιτιστικής τους ταυτότητας.

Έτσι λοιπόν, ο πολιτισμός και η πολιτιστική ταυτότητα δεν είναι στατικά μεγέθη, αλλά κάποιες διαδικασίες οι οποίες εξελίσσονται συνεχώς. Ο πολιτισμός ως τρόπος και στάση ζωής, διαμορφώνεται κάτω από οικονομικές, κοινωνικές και Διαπολιτιστικές συνθήκες, ενώ η πολιτιστική ταυτότητα είναι το προϊόν για να ξεκινήσει η όλη διαδικασία.

Ο πολιτισμός των Ελλήνων, διαφέρει από τον πολιτισμό των Ελλήνων της διασποράς. Στην Ελλάδα κυριαρχούν η μονοπολιτισμικότητα και η μονογλωσσία, ενώ στους Έλληνες της διασποράς κυριαρχούν η διπολιτισμικότητα και η διγλωσσία.

4.1.2.1 Παράγοντες- Διαστάσεις που επηρεάζουν τους μετανάστες

¹⁷Η μετανάστευση είναι μια δύσκολη και επίπονη διαδικασία που έχει σαν αποτέλεσμα την μετακίνηση από μια χώρα σε κάποια άλλη. Σε αυτή την

¹⁷ Η Εκπαίδευση των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική Παιδαγωγική. Μιχάλης Διαμαντάκης. Αθήνα 2002. Σελίδα 25.

διαδικασία, ο κάθε μετανάστης αντιμετωπίζει διάφορα προβλήματα, καθώς η κάθε χώρα έχει τους δικούς της κανόνες, τους δικούς της τρόπους ζωής - συμπεριφοράς και εντελώς διαφορετικό πολιτισμό, από αυτόν που έχει συνηθίσει ο κάθε μετανάστης στην χώρα του.

Όπως καταλαβαίνουμε, υπάρχουν πάρα πολλοί παράγοντες - διαστάσεις (που θα τους αναφέρουμε παρακάτω), που επηρεάζουν τους μετανάστες, στο να μπορέσουν να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο της χώρας μας και οι οποίοι είναι οι παρακάτω :

1) Κοινωνική διάσταση : Η κοινωνική διάσταση αναφέρεται στην κοινωνική κατηγοριοποίηση και κατάταξη των μεταναστών στην χώρα υποδοχής. Η κοινωνική διάσταση, πάντα αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί πολύ σημαντικό πρόβλημα των μεταναστών, γιατί συνήθως κατατάσσονται κάτω από το κατώτερο κοινωνικό στρώμα και έτσι συνήθως διεκπαιρώνουν εργασίες, που είναι πολύ κατώτερες σε σχέση με αυτές που αναλαμβάνουν « οι ντόπιοι ». Πρόκειται για ένα φαινόμενο κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικού ρατσισμού, το οποίο επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό τους μετανάστες και δεν τους δίνει το δικαίωμα, να χτίσουν και αυτοί μια καινούργια ζωή στην χώρα υποδοχής τους.

2) Οικονομική διάσταση : Εκτός από την κοινωνική διάσταση που αναφέραμε παραπάνω, ένας πολύς σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τους μετανάστες είναι το οικονομικό.

Συνήθως οι μετανάστες φεύγουν από το μέρος τους, με την ελπίδα ότι ίσως μπορέσουν να βρουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης , εργασίας αλλά και αμοιβής, κάτι που είναι υπερβολικά δύσκολο να συμβεί στην χώρα υποδοχής για κάθε μετανάστη, μιας και αντιμετωπίζουν το φαινόμενο του κοινωνικού ρατσισμού. Έτσι λοιπόν τα οικονομικά προβλήματα, είναι τα σπουδαιότερα αίτια της μετακίνησης των πληθυσμών, από μια χώρα σε κάποια άλλη.

3) Εθνική – Πολιτισμική διάσταση : Γνωρίζουμε πως η κάθε χώρα έχει την δική της ιστορία και τον δικό της πολιτισμό. Οι μετανάστες έχουν συνηθίσει σε έναν εντελώς διαφορετικό τρόπο ζωής, από αυτόν που πρόκειται να αντιμετωπίσουν στην χώρα υποδοχής. Ο κάθε πολιτισμός, της κάθε χώρας, συμπεριλαμβάνει μέσα του την ιστορική κληρονομιά, την

γλώσσα, την θρησκεία, την παράδοση, τα ήθη και έθιμα, τους κανόνες, τους τρόπους συμπεριφοράς κ.α.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν πόσο δύσκολο είναι για έναν μετανάστη, να έρθει στην χώρα μας και να προσπαθήσει και αυτός να λειτουργεί και να συμπεριφέρεται με τον δικούς μας τρόπους και με τους δικούς μας κανόνες. Δυστυχώς, ο αγώνας για επιβίωση είναι το τμήμα που πρέπει να πληρώσει ο κάθε μετανάστης, για έχει ένα καλύτερο επίπεδο ζωής.

4.1.3 Ιδεολογικές και ψυχολογικές διαστάσεις της παλιννόστησης

Όταν λέμε μετανάστευση, χρησιμοποιούμε τους όρους παλιννόστηση και παλιννοστούντες, για να εκφράσουμε μέσα από αυτούς τους όρους την ιδεολογική και ψυχολογική διάσταση της παλιννόστησης, η οποία χαρακτηρίζει σε μεγάλο βαθμό, την διαδικασία ένταξης των ατόμων στην ελληνική κοινωνία. Σε περίπτωση παλιννόστησης (μετανάστευση), μπορεί να αποβεί μοιραίο για το άτομο, επειδή η πολιτιστική του ταυτότητα είναι τελείως διαφορετική από εκείνη των Ελλήνων και το κυριότερο η εικόνα που είχε πλάσει για την Ελλάδα καταρρέει σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Έτσι λοιπόν, η παλιννόστηση είναι και ιδεολογική και ψυχολογική διάσταση, με τις όποιες αρνητικές ή θετικές συνέπειες για το άτομο και την κοινωνία.

4.1.4 Από την αποδημία στην παλιννόστηση και την υποδοχή μεταναστών

¹⁸Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής των μεταναστών, άρχισε να δέχεται έναν σημαντικό αριθμό παλιννοστούντων Ελλήνων, στα μέσα της δεκαετίας του 1970 και ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό αλλοδαπών εργαζομένων είτε νόμιμα, είτε παράνομα μαζί με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους. Μέχρι στιγμής δεν έχει εξακριβωθεί ο ακριβής αριθμός των αλλοδαπών. Ο αριθμός των νόμιμων εργαζομένων, κυμαίνεται από μερικές δεκάδες χιλιάδες και ο αριθμός των παράνομα εργαζομένων κυμαίνεται από μερικές εκατοντάδες χιλιάδες.

¹⁸ Η Εκπαίδευση των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική Παιδαγωγική. Μιχάλης Δαμανάκης. Αθήνα 2002. Σελίδα 40.

Μέσα στο ποσοστό των αλλοδαπών, αν προσθέσουμε τον αριθμό των Τσιγγάνων και της μειονότητας στην Θράκη, τότε το ποσοστό των αλλοδαπών αυξάνεται σημαντικά. Στην αγορά εργασίας το ποσοστό των αλλοδαπών είναι σημαντικά υψηλότερο. Οι παλιννοστούντες, οι οποίοι πολλές φορές δεν μιλούν την ελληνική γλώσσα, είναι φορείς μιας κουλτούρας, που διαφέρει σημαντικά από την ελληνική και αντιμετωπίζουν πολλά κοινωνικά και πολιτιστικά προβλήματα.

4.1.5 Παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές. Η εξέλιξη της εκπαιδευτικής τους πολιτικής

Παρόλο που οι περισσότεροι αλλοδαποί εργαζόμενοι που έρχονται στην χώρα μας είτε νόμιμα είτε παράνομα, δεν έχουν μαζί τους τα μέλη της οικογένειάς τους την γυναίκα τους ή τα παιδιά τους, παρόλα αυτά ο αριθμός των αλλοδαπών και των παλιννοστούντων μαθητών, αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και αναγκάζει την πολιτεία να λαμβάνει όσο το δυνατό περισσότερα μέτρα αντιμετώπισης των εκπαιδευτικών προβλημάτων αυτών των μαθητών. Σε αυτούς τους μαθητές, θα πρέπει να προστεθούν και άλλες δυο κατηγορίες που διαφέρουν πολιτισμικά και είναι της μουσουλμανικής μειονότητας στην Θράκη και αυτή των Τσιγγάνων. Ο αριθμός των μαθητών Τσιγγάνων, που βρίσκονται στην Ελλάδα δεν είναι γνωστός, αυτό όμως που κάνει ιδιαίτερη εντύπωση, είναι ότι αυτά τα παιδιά εγκαταλείπουν από πολύ νωρίς την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Η εκπαιδευτική πολιτική που αφορά τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές, έχει έναν έντονο φιλανθρωπικό χαρακτήρα. Δηλαδή, αντιμετωπίζουν τους μαθητές αυτούς, με ιδιαίτερη ευσπλαχνία και φιλανθρωπία κατά τις εισαγωγικές εξετάσεις, όπου η βάση για την εισαγωγή στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι το 8 (οκτώ).

Όσον αφορά αυτά τα σχολεία μπορούμε να διαπιστώσουμε τα ακόλουθα:

❖ Θεσμικό πλαίσιο

Τα Σχολεία Παλιννοστούντων, αποτελούν μια ειδική μορφή εκπαίδευσης για παλιννοστούντες ή και αλλοδαπούς μαθητές. Είναι ασαφές

ότι το θεσμικό πλαίσιο, επέτρεψε την μετατροπή των Σχολείων Παλινοστούντων σε άλλη μορφή εκπαίδευσης, για την ένταξη στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, σε σχολεία που προετοιμάζουν τους νέους, για επανένταξη στις χώρες προέλευσης. Η παραμονή των μαθητών καθ' όλη την διάρκεια της σχολικής φοίτησης στα Σχολεία Παλινοστούντων, φαίνεται να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των γονέων, που προέρχονται από αγγλόφωνες χώρες, οι οποίοι, ωστόσο θέλουν αυτά τα σχολεία αποκλειστικά δικά τους και επιδιώκουν να αποκλείσουν απ' αυτά παιδιά Ελλήνων από τις ανατολικές χώρες.

❖ **Μαθητικό δυναμικό**

Στα Σχολεία Παλινοστούντων εγγράφονται κυρίως:

- παιδιά ελληνικής καταγωγής ή ιθαγένειας, που φοίτησαν επί τρία έτη σε σχολεία της αλλοδαπής,
- παιδιά διπλωματικών ή άλλων δημοσίων υπαλλήλων, τα οποία φοίτησαν, επίσης τρία χρόνια σε σχολεία στην αλλοδαπή,
- παιδιά αλλοδαπών, που διανέμουν στην Ελλάδα.

❖ **Διδακτικό προσωπικό**

Η έλλειψη αναλυτικών προγραμμάτων και κατάλληλου διδακτικού υλικού είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα, που αντιμετωπίζει το διδακτικό προσωπικό.

- η στελέχωση των σχολείων, με κατάλληλο διδακτικό προσωπικό δεν γίνεται πάντα έγκαιρα.
- στο διδακτικό προσωπικό, δεν προσφέρεται η απαιτούμενη ειδική γνώση και υποστήριξη.
- οι καθηγητές, λόγω της αίσθησης εγκατάλειψης που επικρατεί απομακρύνονται με μεταθέσεις από τα σχολεία.
- μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν ειδικευμένοι Σχολικοί Σύμβουλοι, που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν τα Σχολεία Παλινοστούντων.

Στις παραπάνω διαπιστώσεις, πρέπει να προστεθεί και το αίτημα που διατυπώνεται κυρίως από τους διευθυντές των σχολείων και τους γονείς, ότι στα συγκεκριμένα σχολεία πρέπει να τοποθετηθούν, επίσης κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι.

❖ **Η Στάση της πολιτείας και του κοινωνικού περιγυρου**

Από τις εκθέσεις των διευθυντών των Σχολείων Παλιννοστούντων, προκύπτει ότι η πολιτεία όχι μόνο δεν στήριξε τους στόχους, και τα μορφωτικά περιεχόμενα των σχολείων, αλλά τα εγκατέλειψε μετά την ίδρυση τους. Αυτή είναι η αδιάφορη στάση της πολιτείας, μπροστά σε ένα τόσο πολύ σημαντικό θέμα. Έτσι λοιπόν έχουμε τα εξής:

- Μέσα στα ίδια τα Σχολεία Παλιννοστούντων, παρατηρούνται φαινόμενα ρατσισμού ιδιαίτερα σε ότι αφορά τους μαύρους μαθητές.
- Ο συγχρονισμός των μαθητών των Σχολείων Παλιννοστούντων με τους μαθητές των σχολείων περιοχής, είναι προβληματικός και γενικά δεν έχουν αναπτυχθεί γέφυρες συνεργασίας.
- Έχουν αναφερθεί περιπτώσεις σχολείων περιοχής, που αποφεύγουν τις εγγραφές και μετεγγραφές μαθητών από τα Σχολεία Παλιννοστούντων.
- Εκπαιδευτικοί των κοινών σχολείων συστήνουν αρνητικά το Σχολείο Παλιννοστούντων, καλλιεργώντας έτσι ένα αίσθημα ανασφάλειας στους γονείς.

4.1.5.1 Τα σχολεία Παλιννοστούντων μια άλλη μορφή εκπαίδευσης

¹⁹Τα σχολεία Παλιννοστούντων αποτελούν για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές, μια άλλη μορφή εκπαίδευσης. Σε αυτά τα σχολεία, φοιτούν ακόμη και μαθητές από την Αγγλία, την Γερμανία και από την Ρωσία.

Οργάνωση δημοτικού σχολείου:

❖ Το δημοτικό σχολείο αποδήμων ελληνοπαίδων έχει δύο τμήματα σε κάθε τάξη του, που μπορεί να αναπτύσσονται σε περισσότερα, ανάλογα με το επίπεδο γνώσης των μαθητών. Ο ανώτερος αριθμός μαθητών σε κάθε τμήμα τάξης ορίζεται σε 30.

❖ Στα μαθήματα που διδάσκονται στο δημοτικό σχολείο, περιλαμβάνεται και η αγγλική γλώσσα, οπότε διδάσκεται η γλώσσα της χώρας ή του σχολείου προέλευσης των μαθητών.

❖ Βασική γλώσσα διδασκαλίας είναι η ελληνική. Οι μαθητές που δεν κατέχουν την ελληνική γλώσσα την διδάσκονται εντατικά. Τα μαθήματα των

¹⁹ Η Εκπαίδευση των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική Παιδαγωγική. Μιχάλης Δαμανάκης. Αθήνα 2002.Σελίδα 64.

τεχνικών, της μουσικής, και της φυσικής αγωγής διδάσκονται στην Ελληνική γλώσσα, ενώ τα λοιπά μαθήματα στην αγγλική. Προοδευτικά όταν οι μαθητές αυτοί κατακτούν την ελληνική, διδάσκονται σε αυτήν και τα λοιπά μαθήματα. Η διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας συνεχίζεται κανονικά. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, κατά την διδασκαλία των διαφόρων μαθημάτων, οι βασικοί όροι διδάσκονται και στις δύο γλώσσες.

❖ Στο δημοτικό σχολείο, λειτουργούν βιβλιοθήκη και αναγνωστήριο με κατάλληλα ελληνικά και ξένα βιβλία, που είναι στη διάθεση των μαθητών και του διδακτικού προσωπικού, κατά την διάρκεια της λειτουργίας του σχολείου. Η βιβλιοθήκη και το αναγνωστήριο χρησιμοποιούνται και από τους μαθητές και το διδακτικό προσωπικό των γυμνασίων και λυκείων.

❖ Η διδασκαλία των μαθημάτων, τεχνικά, μουσική, φυσική αγωγή, και ξένη γλώσσα, γίνεται από το διδακτικό προσωπικό αντίστοιχης ειδικότητας που ανήκει οργανικά στα γυμνάσια και λύκεια αποδήμων ελληνοπαίδων.

❖ Το ωρολόγιο πρόγραμμα διδασκαλίας μπορεί με απόφαση του συλλόγου των διδασκόντων να διαμορφώνεται, σύμφωνα με τις ειδικές ανάγκες των μαθητών.

❖ Το πρόγραμμα διδασκαλίας περιλαμβάνει 27-30 διδακτικές ώρες την εβδομάδα.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

4.2 Διαμόρφωση πολυπολιτισμικών - πολυγλωσσικών συνθηκών και η αναγκαιότητα νέων παιδαγωγικών προσεγγίσεων

4.2.1 Είναι η ελληνική κοινωνία πολυπολιτισμική;

Σύμφωνα με τον ορισμό του Taylor μια κοινωνία είναι πολυπολιτισμική, όταν περιλαμβάνει στην αγκαλιά της, περισσότερες από μια κοινωνίες, οι οποίες προέρχονται από άλλες χώρες. Άρα λοιπόν καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η ελληνική κοινωνία είναι πολυπολιτισμική, εφόσον έχει γίνει η Ελλάδα καταφύγιο των ξένων χωρών.

Υπάρχει κάποια διάκριση μεταξύ των παλιννοστούντων και αλλοδαπών στην Ελληνική κοινωνία. Την παρουσία των παλιννοστούντων στην τοπική

κοινωνία της Ελλάδας, δεν την θεωρούν ξένη και την αποδέχονται γιατί πρόκειται για Ελληνικής καταγωγής ανθρώπους. Αντίθετα τους αλλοδαπούς δεν τους δέχονται με τόση ευκολία, γιατί τους αντιμετωπίζουν και σαν φαινόμενο το οποίο θα έρθει και θα περάσει, αλλά μάλλον η ελληνική κοινωνία δεν έχει καταλάβει ότι η παρουσία τους είναι μόνιμη και έτσι αλλάζει ο πολιτιστικός χάρτης της Ελλάδας.

4.2.2 Κοινωνική και ατομική διγλωσσία

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε δυο βασικούς όρους. Ο όρος **ατομική διγλωσσία** αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να χρησιμοποιεί περισσότερες από μια γλώσσες, ενώ ο όρος **κοινωνική διγλωσσία** αναφέρεται ότι χαρακτηρίζει μια κοινωνία στην οποία χρησιμοποιούνται δυο γλώσσες.

Στην πρώτη κατάσταση, η χρήση των δυο γλωσσών απαντάται τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Κατά τον Fishman, η συνύπαρξη της ατομικής και της κοινωνικής διγλωσσίας, αναφέρεται κυρίως σε κοινωνίες, όπου υπάρχουν γλωσσικές κοινότητες, των οποίων τα μέλη μπορούν να αναλάβουν σημαντικούς κοινωνικούς ρόλους, δηλαδή να καταλάβουν υψηλά αξιώματα στην κοινωνική ζωή και στον κρατικό μηχανισμό. Με άλλα λόγια, η κοινωνική κινητικότητα δεν εξαρτάται από την φυλετική και πολιτισμική προέλευση του ατόμου.

Στην δεύτερη κατάσταση, ενώ υπάρχουν άτομα ή ομάδες που χρησιμοποιούν δυο γλώσσες, η κοινωνία στο σύνολο της και οι κοινωνικοί θεσμοί λειτουργούν μονόγλωσσα.

Η μέχρι τώρα αφομοιωτική εκπαιδευτική πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων, δεν αφήνει περιθώρια για λήψη μέτρων που να κινούνται στη λογική της κοινωνικής διγλωσσίας. Αυτό βέβαια, δε σημαίνει ότι η εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική, θα οδηγήσουν στον αφανισμό της ατομικής διγλωσσίας. Το πιθανότερο είναι, οι νέες υπό διαμόρφωση πολιτισμικές μειονότητες να οργανωθούν, να δημιουργήσουν θεσμούς διατήρησης και καλλιέργειας της γλώσσας του πολιτισμού τους και έτσι να

προστεθούν στις ήδη υπάρχουσες πολιτισμικές μειονότητες: τους Αθιγγάνους και τους Μουσουλμάνους.

Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση αποτελεί βασικό παράγοντα κοινωνικοποίησης μαζί με την οικογένεια. Η οικογένεια όμως εξ ορισμού δε μπορεί να βοηθήσει στη ενσωμάτωση του μετανάστη και των παιδιών του, αφού είναι φορέας αξιών του τόπου καταγωγής. Κατά συνέπεια η εκπαίδευση, αποτελεί το πρωταρχικό και ίσως το μοναδικό θεσμό, που βοηθά στη διαδικασία ένταξης, στη κοινωνία εγκατάστασης τόσο για τα παιδιά της δεύτερης γενιάς, όσο και για τους ίδιους τους μετανάστες. Δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε το γεγονός ότι σήμερα υπάρχουν σε γειτονίες της Αθήνας σχολεία, όπου το ποσοστό των αλλοδαπών μαθητών αγγίζει το 70 %. Χρειάζεται αναμφίβολα σοβαρή προσπάθεια προετοιμασίας του εκπαιδευτικού δυναμικού, προκειμένου να αντιμετωπίσει με επιτυχία, ένα τέτοιο πολυεθνικό σχολείο, μέσω ενισχυτικών διδασκαλιών, προγραμμάτων πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, εκμάθησης της γλώσσας και της ιστορίας των χωρών καταγωγής. Επομένως, οι εκπαιδευτικοί θεσμοί, θα πρέπει να αναμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην λειτουργούν απλά ως μηχανισμοί, αλλά ως δομές κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και των παιδιών τους.

4.2.3 Δίγλωσση Εκπαίδευση

Η σχέση ανάμεσα στην διγλωσσία και στην εκπαίδευση φαίνεται ανισομερής. Οι λόγοι, πρέπει να αναζητηθούν σε ένα κάθετο διαχωρισμό της ατομικής διγλωσσίας και από την άλλη μεριά την πρακτική εφαρμογή της στην εκπαίδευση. Ο διαχωρισμός αυτός, ξεπερνά ένα διαχωρισμό μεταξύ θεωρίας και πράξης και αντιπροσωπεύει ένα διαχωρισμό μεταξύ θεωρίας και θεωριών. Αυτό συμβαίνει επειδή στο χώρο της εκπαίδευσης, δεν έχουμε απλή εφαρμογή της διγλωσσίας, αλλά είναι εδώ όπου η διγλωσσία γίνεται ένα σημαντικό ζήτημα που αφορά συγχρόνως το δίγλωσσο μαθητή, τις εμπλεκόμενες γλώσσες, την αλληλεξάρτησή τους, την μαθητική τάξη που αποτελείται από δίγλωσσους και μονόγλωσσους μαθητές και συχνά από

μονόγλωσσο δάσκαλο, την μάθηση της γλώσσας και την μάθηση μέσω γλώσσας. Από την άλλη πλευρά, οι εφαρμογές της διγλωσσίας στην εκπαίδευση, προέρχονται από πολλές διαφορετικές προσεγγίσεις, όπως γεωγραφικές, πολιτισμικές, κοινωνικές, που σε τελευταία ανάλυση στηρίζονται **(α) σε εξωτερικούς παράγοντες** και κυρίως σε αντιλήψεις, πρακτικές και πολιτικές για το μέλλον των γλωσσών και **(β) σε εσωτερικούς παράγοντες**, που βασίζονται κυρίως σε μία από τις δύο βασικές υποθέσεις, που κυριαρχούν στη θεωρία της διγλωσσίας: την υπόθεση της κοινής υποκείμενης γλωσσικής ικανότητας και την υπόθεση της χωριστής υποκείμενης γλωσσικής ικανότητας.

Σχετικά με το σημείο **(β)**, τα όποια μαθησιακά αποτελέσματα δίγλωσσης εκπαίδευσης πρέπει να εξετάζονται στο φως της υπόθεσης, που υπάρχει στη βάση τους, ώστε να γίνει κατανοητή μια φαινομενική αντίφαση: ότι δηλαδή, αλλού έχουμε αρνητικά και αλλού θετικά αποτελέσματα εφαρμόζοντας το ίδιο μοντέλο. Σχετικά με το σημείο **(α)**, αυτό που υποστηρίζουμε εδώ, είναι ότι όταν μιλάμε για δίγλωσση εκπαίδευση, δεν πρόκειται για ένα μοντέλο αλλά για μια πληθώρα οργανωτικών σχημάτων, που αφορούν βασικά στην κατανομή των γλωσσών, στα πλαίσια ενός δίγλωσσου προγράμματος, τόσο ποσοτικά (σε σχέση με τον αριθμό των ωρών που διατίθεται στην κάθε γλώσσα) όσο και ποιοτικά (σε σχέση με το είδος του μαθήματος ή της δραστηριότητας που γίνεται μέσω κάθε γλώσσας). Τα προγράμματα αυτά διαφοροποιούνται επίσης, σε σχέση με τους αποδέκτες (για ποιους σχεδιάζονται και σε ποιους εφαρμόζονται) και φυσικά σε σχέση με τον τελικό στόχο τους. Η παρουσία περισσότερων της μίας γλώσσας στην εκπαίδευση, δεν σημαίνει αυτόματα δίγλωσση εκπαίδευση. Βασική αρχή της δίγλωσσης εκπαίδευσης, είναι η διδασκαλία των επιμέρους μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος, μέσω δύο ή περισσότερων γλωσσών κι όχι η διδασκαλία των ίδιων των γλωσσών ως γνωστικά αντικείμενα. Επίσης, η παρουσία δίγλωσσων μαθητών στο σχολείο, δεν σημαίνει αυτόματα δίγλωσση εκπαίδευση. Ένα μονογλωσσικό σχολείο, είναι εκείνο το σχολείο που χρησιμοποιεί μια (την κυρίαρχη) γλώσσα ως μέσον διδασκαλίας, ανεξάρτητα

- από την προσφορά του μαθήματος ξένης γλώσσας κι ανεξάρτητα
- από τις γλώσσες των μαθητών του.

Από αυτή την άποψη, η παρουσία δίγλωσσων μαθητών σε ένα μονογλωσσικό σχολείο δεν επηρεάζει τον γλωσσικό προσανατολισμό του, επηρεάζει όμως την διδασκαλία της γλώσσας και την χρήση της για την διδασκαλία των υπόλοιπων μαθημάτων. Έτσι, ενώ η γλώσσα του σχολείου (η πρότυπη Ελληνική) χρησιμοποιείται και διδάσκεται, σαν να ήταν πρώτη γλώσσα για όλους τους μαθητές, στην πραγματικότητα, για κάποιους μαθητές, η Ελληνική είναι μια δεύτερη γλώσσα.

Επιπλέον, σε ένα τέτοιο σχολείο δημιουργείται αναπόφευκτα μια διάσταση ανάμεσα στην αναγκαιότητα της διδασκαλίας της όποιας άλλης γλώσσας και στη χρησιμότητά της στη μάθηση. Η διάσταση αυτή, συνίσταται στο εξής: ανεξάρτητα από το ότι η όποια πρώτη γλώσσα του μαθητή δεν θεωρείται αναγκαία στο σχολείο, αυτή είναι αναγκαία για τον μαθητή προς την γνώση. Με άλλα λόγια, ο εκπαιδευτικός, μπορεί να αγνοεί την πρώτη γλώσσα του δίγλωσσου μαθητή και να μην την χρησιμοποιεί στη διδασκαλία, ο μαθητής όμως, για να μάθει τα όσα του διδάσκει ο δάσκαλος, την πρώτη του γλώσσα ενεργοποιεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Ερχόμαστε έτσι σε μια βασική συνθήκη για την μάθηση. Οι γλώσσες που συγκροτούν το γλωσσικό ρεπερτόριο του δίγλωσσου μαθητή, αντιπροσωπεύουν μια γλωσσική σχέση και γι' αυτό αποτελούν συστατικό στοιχείο της μαθησιακής του πορείας.

Συνδέοντας τα σημεία, **(α)** και **(β)** που αναφέρονται πιο πάνω, ο κοινός παρανομαστής σε όλα αυτά τα προγράμματα δίγλωσσης εκπαίδευσης, είναι μια βασική αντίληψη για τις σχέσεις που διέπουν την διγλωσσία, σαν κατάσταση και την μάθηση σαν διαδικασία **(σημείο β)**. Η ίδια αντίληψη ενεργοποιείται, είτε για την ανάπτυξη διγλωσσίας, είτε για την μακροπρόθεσμη κατάργησή της **(σημείο α)**.

4.2.4 Η αναγκαιότητα μιας δίγλωσσης εκπαίδευσης για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές

²⁰Ένα πρώτο και πολύ σημαντικό βήμα, είναι η πολιτεία να σεβαστεί τις γλώσσες των αλλοδαπών και των παλιννοστούντων μαθητών και να τις

²⁰ Η Εκπαίδευση των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική Παιδαγωγική. Μιχάλης Δαμανάκης. Αθήνα 2002.Σελίδα 94.

εντάξει στο εκπαιδευτικό της σύστημα. Σε σχέση με την εκπαίδευση των παλιννοστούντων μαθητών, θα διαπιστώσουμε την προκλητική θέση ότι η εκπαιδευτική πολιτική, των μέχρι τώρα ελληνικών κυβερνήσεων, είναι υποκριτική, ανειλικρινής και ασυνεπής. Ένα από τα κοινά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών πολιτικών όλων των κυβερνήσεων της τελευταίας 20ετίας, για τα ελληνόπουλα του εξωτερικού, είναι η προώθηση μιας δίγλωσσης εκπαίδευσης γι' αυτά τα παιδιά.

Όμως οι ίδιες κυβερνήσεις, αντιμετωπίζουν τα ίδια παιδιά, όταν αυτά μεταναστεύουν, από τις χώρες που ζουν στην Ελλάδα, σαν να ήταν μονόγλωσσα και να διέθεταν ένα μονοπολιτισμικό μορφωτικό κεφάλαιο. Αυτή η πολιτική αποτελεί μια κραυγαλέα αντίφαση, και κατ' αυτή την έννοια η εκπαιδευτική πολιτική για τους παλιννοστούντες μαθητές είναι υποκριτική, ανειλικρινής και ασυνεπής. Τα σημαντικότερα αποτελέσματα ήταν τα εξής:

Παιδιά που μετανάστευσαν από την Φιλανδία στη Σουηδία σε μια ηλικία 10-12 ετών κατείχαν την μητρική τους γλώσσα, μετά από παραμονή 2-4 ετών στη Σουηδία, περίπου στον ίδιο βαθμό με τους συνομήλικους τους στη Φιλανδία, και οι γνώσεις τους στα Σουηδικά πλησίαζαν αρκετά αυτές των Σουηδών συμμαθητών τους. Αυτό εξηγείται ως εξής: Τα παιδιά είχαν αποκτήσει στη μητρική τους γλώσσα ένα τέτοιο επίπεδο, που τους επέτρεπε όχι μόνο να συνεχίσουν να την καλλιεργούν, αλλά και να αποκτήσουν με την βοήθεια της αρκετές γνώσεις στη δεύτερη γλώσσα. Αντιθέτως παιδιά που μετανάστευσαν σε ηλικία 6-8 ετών, παρουσίαζαν μετά από 2-4 χρόνια μια άσχημη εικόνα και στις δύο γλώσσες. Αυτή η αρνητική εξέλιξη τους στη μητρική γλώσσα οφείλεται, ότι διαταράχθηκε η γλώσσα τους στα πρώτα σχολικά έτη, πριν δηλαδή τα παιδιά αποκτήσουν σε ικανοποιητικό βαθμό την ικανότητα αφαιρετικής σκέψης, πράγμα που είχε δυσμενείς επιπτώσεις και στην εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας.

Έτσι λοιπόν θα μπορούσαμε να συγκεκριμενοποιήσουμε την δίγλωσση εκπαίδευση ως εξής:

Προσχολική αγωγή: Στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας πρέπει να τους δοθεί η ευκαιρία να φοιτούν σε νηπιαγωγεία, όπου θα καλλιεργούνται σε παιγνιώδη μορφή και οι δυο γλώσσες, έτσι ώστε να μη διακόπτεται απότομα η γλωσσική κοινωνικοποίηση των παιδιών, στη γλώσσα της χώρας προέλευσης τους, από την μια και να ωφεληθούν από την άλλη.

Σχολική εκπαίδευση: Τα παιδιά σχολικής ηλικίας πρέπει να έχουν την ευκαιρία να συνεχίζουν την μαθησιακή διαδικασία στη γλώσσα την οποία κατέχουν, μέχρι να αποκτήσουν την γλωσσική επάρκεια στην ελληνική, η οποία θα τους επιτρέψει να παρακολουθούν τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα (μαθήματα) στην μητρική τους ή και στην ελληνική γλώσσα. Βασικό για τα παιδιά αυτής της ηλικίας, είναι να τους δοθεί η ευκαιρία να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους, στη γλώσσα της χώρας προέλευσης.

Έτσι λοιπόν θα πρέπει να τονίσουμε ότι όποιες μορφές δίγλωσσης εκπαίδευσης εφαρμοστούν, θα πρέπει να είναι ανοιχτές και για τους ελλαδίτες μαθητές. Με αυτόν τον τρόπο θα αποφευχθεί μια μάζα των παλιννοστούντων μαθητών, πράγμα που συμβαίνει σήμερα στα Σχολεία αυτά.

Η πολιτική της αφομοίωσης, δεν συμβάλλει απλώς στην παγίωση του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά αφανίζει ένα πολύτιμο μορφωτικό κεφάλαιο του οποίου φορείς είναι οι παλιννοστούντες.

❖ Αλήθεια, δεν είναι παράδοξο και αντιφατικό από την μια να ξοδεύουμε δισεκατομμύρια κάθε χρόνο για την εκμάθηση ξένων γλωσσών και από την άλλη να οδηγούμε συστηματικά και συνειδητά σε μαρασμό ξένες γλώσσες, που είναι ζωντανές σε ελληνικές οικογένειες και αποτελούν τον καθημερινό κώδικα επικοινωνίας, μεταξύ των μελών αυτών των οικογενειών?

❖ Δεν είναι παράλογο, άτομα με μια πρωτογενή δίγλωσσική κοινωνικοποίηση, που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν, ως φυσικοί κρίκοι μεταξύ της Ελλάδας και της χώρας από την οποία προέρχονται, να οδηγούνται στη μονογλωσσία?

❖ Δεν είναι αντιπαιδαγωγικό και κοινωνικά άδικο, να μην παρέχεται σ' ένα διπολιτισμικά – διαγλωσσικό κοινωνικοποιημένο άτομο, η ευκαιρία να χρησιμοποιήσει και τα δυο σκέλη του διπολιτισμικού - διαγλωσσικού μορφωτικού κεφαλαίου του, για την απρόσκοπτη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και για την επαγγελματική και κοινωνική του ανέλιξη?

❖ Δεν θα ήταν σκόπιμο τώρα που στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ενοποίησης, να προωθούμε την υπάρχουσα στην Ελλάδα πολυγλωσσία, αντί να την περιθωριοποιούμε για χάρη μιας μονόγλωσσης εκπαίδευσης?

4.2.5 Διγλωσσία και μάθηση στα μονογλωσσικά προσανατολισμένα σχολεία

Όπως αναφέραμε αρχικά, θα εστιάσουμε την προσοχή μας στη σχέση της διγλωσσίας με την μάθηση. Συγκεκριμένα, μας ενδιαφέρουν κυρίως τα σχολεία που φιλοξενούν τυχαίο αριθμό δίγλωσσων μαθητών και τυχαίο αριθμό γλωσσών. Στην κατηγορία αυτή, υπάγεται το ελληνικό σχολείο (εκτός από τα σχολεία σε περιοχές με αναγνωρισμένη μειονότητα).

Συγκεκριμένα μας αφορά η σχέση μεταξύ **(α)** γνωστικών δραστηριοτήτων, τις οποίες καλούνται καθημερινά να διεκπεραιώσουν όλοι οι μαθητές μονόγλωσσοι και δίγλωσσοι., **(β)** γλώσσας, μέσω της οποίας διατυπώνονται οι δραστηριότητες αυτές και, **(γ)** στήριξης, που παρέχεται από το δάσκαλο, τους συμμαθητές και διάφορα εποπτικά υλικά για την διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων. Αυτός ο συνδυασμός γλώσσας – γνωστικής δραστηριότητας - στήριξης, συνθέτει διγλωσσία και διαπολιτισμική εκπαίδευση, μέσα από την διαδικασία της μάθησης. Ως προς τις βασικές αρχές του, ο θεσμός του σχολείου δεν αλλάζει την ιεράρχηση των αξιών του. Το παραδοσιακό σχολείο, στο οποίο αναφερόμαστε, διακρίνει τους μαθητές του, σύμφωνα με την επίδοσή τους, δηλαδή την ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των γνωστικών δραστηριοτήτων και να αμείβονται ανάλογα. Η αξιοποίηση της διγλωσσίας των μαθητών εντάσσεται στο **(γ)**, λειτουργεί δηλαδή ενδυναμωτικά για τον δίγλωσσο μαθητή και

στοχεύει στην περαιτέρω ανάπτυξη των ικανοτήτων, που έτσι ή αλλιώς έχει ο μαθητής, αλλά δε μπορεί να ενεργοποιήσει λόγω του 'φραγμού' της ακαδημαϊκής γλώσσας.

Ενότητα Τρίτη

4.3 Η σχέση επικοινωνίας και γλώσσας

Η σχέση επικοινωνίας και γλώσσας πολλές φορές αντιμετωπίζεται ως σχέση του όρου (επικοινωνία) με το μέρος (γλώσσα). Η γλωσσική επικοινωνία είναι μια βασική μορφή επικοινωνίας, αλλά όχι και η μοναδική. Στο χώρο της εκπαίδευσης, η επικοινωνία συνδέεται άμεσα με την μάθηση και η μάθηση εξαρτάται από το νόημα. Η σχέση επικοινωνίας, μάθησης και νοήματος είναι αμφίδρομη: εκεί που το νόημα γίνεται αντιληπτό, συντελείτε μάθηση και λειτουργεί, η επικοινωνία ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και στο μαθητή. Από την ανάποδη πλευρά, επικοινωνία χωρίς νόημα δεν είναι δυνατή, αλλά είναι το νόημα που κάνει την μάθηση δυνατή. Με άλλα λόγια ο μαθητής, κατανοώντας το νόημα μαθαίνει την γλώσσα. Τα τελευταία χρόνια, η ίδια αρχή έτυχε ιδιαίτερης προσοχής στα πλαίσια της θεωρίας της δίγλωσσης εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, θεωρήθηκε ως ένα καλό σημείο αφετηρίας για γενικότερα ζητήματα μάθησης σε πολυγλωσσικό περιβάλλον.

Ο Cummins (2000) αναπτύσσει τις δυνατότητες που έχει ένας εκπαιδευτικός, να καταστήσει το νόημα του μαθήματός του κατανοητό σε δίγλωσσους μαθητές που δεν έχουν αναπτύξει ακόμα επαρκώς την ακαδημαϊκή γλώσσα. Αυτό συμβαίνει επειδή στο σχολείο η επικοινωνία βασίζεται κυρίως στη γλώσσα. Και μάλιστα, σε ένα συγκεκριμένο είδος, την ακαδημαϊκή γλώσσα σε κατά προτίμηση γραπτή μορφή. Από την άλλη πλευρά ο Kress (2000), ασκώντας κριτική στο θεσμό του σχολείου, επισημαίνει ότι μάθηση συντελείτε μέσω πολλαπλών σημειωτικών εργαλείων και όχι μόνο μέσω της γλώσσας. Ως προς την σχέση επικοινωνίας και γλώσσας, θεωρούμε ότι, παρόλο που υπάρχουν πολλαπλοί τρόποι μη γλωσσικής επικοινωνίας, η επικοινωνία διατηρεί τους ισχυρούς δεσμούς της με την γλώσσα. Ιδιαίτερα σε καταστάσεις πολυγλωσσίας, η σχέση επικοινωνίας και γλώσσας, καθορίζεται βασικά από τις επιταγές που

επιβάλλουν οι «χώροι χρήσης» γλώσσας Βασικά, είναι ο χώρος χρήσης της γλώσσας που επιβάλλει στο χρήστη μια συγκεκριμένη γλώσσα σε συγκεκριμένη μορφή, που ορίζει την «ορθότητα» στη χρήση της γλώσσας και απαιτεί ένα «επίπεδο» γνώσης ως ελάχιστο κριτήριο γλωσσικής επάρκειας. Νόημα, επικοινωνία, γλώσσα, συνδέονται με τέτοιο τρόπο, ώστε για τα μέλη μιας γλωσσικής κοινότητας, η επιλογή δεν είναι μεταξύ μιας γλώσσας, αλλά μιας γλώσσας που διευκολύνει την επικοινωνία και μίας γλώσσας που την δυσχεραίνει. Αν λοιπόν, ένα βασικό ζητούμενο στην εκπαίδευση παραμένει η επίτευξη επικοινωνίας ως μοχλός για την ακαδημαϊκή (και μακροπρόθεσμα επαγγελματική) πρόοδο των υποκειμένων και την κοινωνική συνοχή σε μια κοινωνία, με μέλη που έχουν διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές, τότε ο μη συνυπολογισμός της διγλωσσίας, είναι σαν να θέτει τις όποιες «άλλες» γλώσσες στο κενό.

4.3.1 Γλώσσα και κοινωνική συνοχή

Η παρουσία δίγλωσσων μαθητών στο σχολείο, έχει γίνει συχνά γίνει αντικείμενο έντονης πολιτικής αντιπαράθεσης, που εκφράζεται μέσα από τις διαφορετικές εκπαιδευτικές πρακτικές πολλών χωρών. Η αντιπαράθεση αυτή κυμαίνεται ανάμεσα στην αντίληψη, ότι η πολιτισμική ετερότητα και η γλωσσική πολυμορφία αποτελούν κίνδυνο «διάλυσης» ενός εθνικού κράτους και της αντίληψης, ότι η πολιτισμική ετερότητα και η γλωσσική πολυμορφία, αποτελούν θεμελιώδες χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνίας, της τεχνολογίας της πληροφόρησης και επικοινωνίας. Σύμφωνα με την πρώτη αντίληψη, το σχολείο καλείται να προλάβει και να αντιπαλέψει τον κίνδυνο κοινωνικής «διάλυσης» και οι εκπαιδευτικοί να αναπαράγουν ισχύοντα πρότυπα σχέσεων εξουσίας, ανάμεσα σε γλώσσες και πολιτισμικές ομάδες. Σύμφωνα με την δεύτερη αντίληψη, η πολιτισμική ετερότητα και η γλωσσική πολυμορφία αποτελούν αφετηρία, αλλά και στόχο της εκπαίδευσης. Ως προς τις γλώσσες που συγκροτούν την γλωσσική πολυμορφία μιας κοινωνίας, οι αντιλήψεις συνοψίζονται στα εξής:

- οι γλώσσες θεωρούνται πρόβλημα για την συνοχή της κοινωνίας
- οι γλώσσες θεωρούνται ανθρώπινο δικαίωμα των ομιλητών

- οι γλώσσες θεωρούνται πηγή πλούτου για την κοινωνία

Κάθε μία από τις πιο πάνω αντιλήψεις για τις «άλλες» γλώσσες, επιφέρει διαφορετική αντιμετώπιση. Αν οι γλώσσες αποτελούν ένα εν δυνάμει κοινωνικό πρόβλημα, τότε πρέπει να ξεπεραστούν, να αντικατασταθούν με μια μονογλωσσία στην κυρίαρχη γλώσσα του κράτους. Αν οι γλώσσες αποτελούν βασικό ανθρώπινο δικαίωμα, τότε πρέπει να γίνουν σεβαστές. Αν τέλος, οι γλώσσες αποτελούν πηγή εμπλουτισμού της κοινωνίας, τότε πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για την διατήρηση και την αξιοποίηση τους. Η εντύπωση που δημιουργούν τα επίσημα κείμενα κρατικών φορέων είναι ότι οι γλώσσες αντιμετωπίζονται συνήθως ως δικαίωμα. Λιγότερο συχνά, οι γλώσσες αντιμετωπίζονται ως πηγή εμπλουτισμού της ελληνικής κοινωνίας.

Ο Γκότοβος θέτει το ερώτημα: ποια είναι η θέση της γλώσσας των μεταναστών στην εκπαίδευση και ποιες είναι οι συνέπειες από μια εκπαιδευτική πολιτική ενθάρρυνσης της πολυγλωσσίας στο σχολείο? Ο συγγραφέας προσεγγίζει το ερώτημα αυτό σε σχέση με την διαπολιτισμική παιδαγωγική και σε σχέση με μια σειρά από πολιτικές παραμέτρους, στα πλαίσια του «εθνικού κράτους». Οι παράμετροι αυτοί ορίζουν, μεταξύ άλλων, τον «διανεμητικό ρόλο» του σχολείου, την σημασία «ενός κοινού ενιαίου γλωσσικού κώδικα», το τι θεωρείται «μορφωτική αξία» και την «αρχή της αξιοκρατίας». Σε σχέση με την κοινωνική συνοχή σε συνθήκες ετερότητας, ο Γκότοβος τονίζει με έμφαση την σημασία του ενιαίου, κοινού γλωσσικού κώδικα που επιτρέπει σε όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα πολιτισμικής προέλευσης, την πρόσβαση σε πηγές πληροφόρησης και αγαθών. Ο ίδιος προειδοποιεί ότι μια πολιτική ενθάρρυνσης της πολυγλωσσίας στο σχολείο, μακροχρόνια λειτουργεί αποσυνθετικά για το εθνικό κράτος. Σε σχέση με την μάθηση, ο Γκότοβος επισημαίνει ότι το σχολείο πρέπει να διασφαλίσει την αρχή της αξιοκρατίας, ως την βάση για την χορήγηση ακαδημαϊκών τίτλων και όχι να την αντικαταστήσει με «ειδικά» κριτήρια που είναι πολιτισμικά προσανατολισμένα. Ως προς τις μορφωτικές αξίες, το σχολείο, σύμφωνα πάντα με τον Γκότοβο, δεν μπορεί να προσφέρει ένα πολιτισμικό «ποτ-πουρί» μορφωτικών αξιών, αλλά να απαιτήσει την συμμόρφωση στις κυρίαρχες πολιτισμικές αξίες όλων των μαθητών, ανεξάρτητα πολιτισμικής προέλευσης.

Θεωρούμε ότι η σχέση πολυγλωσσίας / επικοινωνίας / κοινωνικής συνοχής δεν προδικάζεται με τον τρόπο που υποστηρίζει ο Γκότοβος. Έτσι, τα μέλη μιας κοινωνίας που είναι ελεύθερα να χρησιμοποιήσουν γλώσσα / γλώσσες που έχουν νόημα γι' αυτούς, γνωρίζουν ποια από τις γλώσσες τους θα χρησιμοποιήσουν, σε ποια συγκεκριμένη μορφή, όταν ευρισκόμενοι σε ορισμένο χώρο χρήσης συμμορφώνονται για να χρησιμοποιήσουν τον ενιαίο κώδικα ή την άλλη γλώσσα, ανάλογα με το ποιος είναι ο συνομιλητής και ποιο το θέμα προς συζήτηση.

4.3.2 Αλληλεξάρτηση γλωσσών από την πλευρά των δασκάλων και από την πλευρά των μαθητών

Κάθε προσέγγιση στη δίγλωσσία έχει άμεσες συνέπειες για την μάθηση, γιατί καθορίζει την στάση και τις διδακτικές επιλογές του εκπαιδευτικού, απέναντι στους δίγλωσσους μαθητές του. Σε προηγούμενη ενότητα υποστηρίξαμε, ότι μπορεί η όποια πρώτη γλώσσα των δίγλωσσων μαθητών να είναι απύσχα από την διδασκαλία, είναι όμως παρούσα στη μάθηση. Η παρουσία αυτή, δεν γίνεται πάντα αντιληπτή από τον δάσκαλο και ούτε είναι απαραίτητο να την συνειδητοποιεί πάντα ο δίγλωσσος μαθητής. Όσον αφορά τον δάσκαλο, είναι πιθανό να την αντιλαμβάνεται αρνητικά: ως ανάμειξη 'ξένων', περαιτέρω γλωσσικών στοιχείων, στη γλωσσική έκφραση του δίγλωσσου μαθητή και κατ' επέκταση ως γραμματικά ή συντακτικά λάθη εις βάρος της ελληνικής γλώσσας.

Όσον αφορά τον μαθητή, είναι πιθανόν να παροτρυνθεί από τον δάσκαλο να μην ανατρέχει στην πρώτη του γλώσσα ώστε να αποφύγει τα γλωσσικά 'μπερδέματα'. Από την πλευρά του ο μαθητής, ασυνείδητα ή συνειδητά, με αισθήματα ανάμικτα ή με αποφασιστικότητα, φαίνεται να βιώνει την αλληλεξάρτηση των γλωσσών του σε σχέση με τρία τουλάχιστον βασικά ζητήματα:

(α) σε σχέση με την γλώσσα-στόχο,

(β) σε σχέση με τις καινούργιες έννοιες που μαθαίνει μέσω της γλώσσας στόχου,

(γ) σε σχέση με την ταυτότητα του. Τα δύο πρώτα θέματα, **(α)** και **(β)**, αντιπροσωπεύουν περισσότερο την ίδια την πορεία κατάκτησης της δεύτερης

γλώσσας και των εννοιών που κατακτώνται μέσω αυτής, ενώ το **(γ)** αφορά κυρίως την πρακτική της εναλλαγής κωδικών.

4.3.3 Κώδικας επικοινωνίας των μαθητών

Η χρήση της μιας ή της άλλης γλώσσας αποτελεί ένα ισχυρό προνόμιο για την ένταξη του ατόμου στην κοινωνία. Η κυριαρχία της ελληνικής γλώσσας στο σχολείο, κατοχυρώνεται από τον τρόπο λειτουργίας του, ενισχύεται, όμως και από το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί, δεν ομιλούν την γλώσσα των μαθητών. Όπως δήλωσαν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί το **22%** από αυτούς δεν επιτρέπουν **ποτέ** στην τάξη την χρήση της γλώσσας προέλευσης από τους μαθητές, **47%** την επιτρέπουν **σπάνια**, **22%** **συχνά** και μόνο **9%** την επιτρέπουν **πάντα**.

Και ενώ αυτά συμβαίνουν στο σχολείο, στην οικογένεια των παλιννοστούντων μαθητών, κυρίαρχος κώδικας επικοινωνίας, είναι η γλώσσα της χώρας προέλευσης. Αυτό σημαίνει ότι σε αυτή την φάση οι παλιννοστούντες μαθητές είναι δίγλωσσοι .

Οι εκπαιδευτικοί που επιτρέπουν την χρήση της γλώσσας προέλευσης θεωρούν επίσης σκόπιμο, να δίνεται στους μαθητές, η ευκαιρία να την μαθαίνουν στο σχολείο, και αντιστρόφως. Το ποσοστό των εκπαιδευτικών που έχουν σαφή άποψη υπέρ της γλώσσας προέλευσης, είναι σημαντικά υψηλότερο από εκείνο των εκπαιδευτικών, που πιστεύουν ότι δεν θα πρέπει τα παιδιά, να ομιλούν την γλώσσα αυτή παρά μόνο την ελληνική.

4.3.4 Παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη των μαθητών και οι απόψεις των εκπαιδευτικών

❖ Οικογενειακό, σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον

Το οικογενειακό, το σχολικό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, παίζει σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών, έναν αποφασιστικό ρόλο στην εκμάθηση των δυο γλωσσών. Υπάρχουν όμως εκείνοι οι εκπαιδευτικοί, που πιστεύουν ότι η κυριαρχία του ελληνικού περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με την διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο σχολείο, διασφαλίζουν την

εκμάθηση της ελληνικής, παρά τις όποιες επιδράσεις που δέχεται από την χώρα υποδοχής.

❖ **Συγγένεια και απόσταση των γλωσσών**

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα επιχειρήματα των λίγων εκπαιδευτικών που στηρίζουν την επιχειρηματολογία τους, στη συγγένεια ή στην απόσταση των δυο γλωσσών. Όσο πιο συγγενείς είναι οι δυο γλώσσες, τόσο πιο θετική η επίδραση της μιας στην εκμάθηση της άλλης και αντιστρόφως.

❖ **Γλωσσικές παρεμβολές**

Άλλοι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι γλωσσικές παρεμβολές αποτελούν ένα τεκμήριο, για την επίδραση της γλώσσας προέλευσης στην ελληνική. Γλωσσικές παρεμβολές, παρατηρούνται τόσο σε γραπτό όσο και σε προφορικό λόγο (δηλαδή σκέφτομαι και γράφω).

❖ **Προϋπόθεση εκμάθησης της γλώσσας**

Άλλοι εκπαιδευτικοί πιστεύουν πως οι μαθητές που κατέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό την γλώσσα προέλευσης, μπορούν να μάθουν ευκολότερα την ελληνική και αντιστρόφως.

❖ **Ατομικοί παράγοντες**

Μια μικρή μερίδα εκπαιδευτικών, εστιάζει τα πιθανά αίτια της θετικής ή αρνητικής επίδρασης της διγλωσσίας, στην εκμάθηση της ελληνικής στο άτομο και συγκεκριμένα:

- στη στάση και ενδιαφέρον του ατόμου.
- στην ικανότητα του ατόμου να μάθει δυο γλώσσες
- στη γνωστική και γλωσσική σύγχυση του δίγλωσσου ατόμου στην ηλικία

Σύμφωνα με την άποψη των εκπαιδευτικών, η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, εξαρτάται κυρίως από το ενδιαφέρον του μαθητή και την θετική ή αρνητική στάση του απέναντι σ' αυτή.

Κάποιοι εκπαιδευτικοί, πιστεύουν ότι το άτομο έχει την ικανότητα να μάθει παράλληλα περισσότερες από μια γλώσσες, και ότι από την διγλωσσία δεν απορρέουν προβλήματα. Αντίθετα η διγλωσσία αποτελεί προνόμιο. Υπάρχει όμως και η αντίθετη άποψη, ότι η διγλωσσία μπορεί να προκαλέσει

γνωστική και γλωσσική σύγχυση, στο άτομο και θα πρέπει να αποφεύγεται ιδιαίτερα στην μικρή ηλικία.

4.3.5 Η αποδοτικότητα των τάξεων υποδοχής και των φροντιστηριακών τμημάτων

Οι τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα, αποτελούν ειδικές μορφές εκπαίδευσης για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές. Ο ρόλος αυτών των μορφών εκπαίδευσης, είναι πάρα πολύ σημαντικός αλλά όσον αφορά τους κύκλους των εκπαιδευτικών, είναι μάλλον αμφιλεγόμενος. Γι' αυτό και οι εκπαιδευτικοί που δίδασκαν σ' αυτές τις Τάξεις Υποδοχής, μπορούν να αξιολογήσουν την αποδοτικότητα τους.

Από τους 152 εκπαιδευτικούς που δίδασκαν κατά το χρόνο σε Τάξεις Υποδοχής ή είχαν παλιότερα διδάξει σε αυτές, 56 ή 37% αξιολογούν την αποδοτικότητα τους ως 37% « πολύ καλή » και 42% ως « ικανοποιητική ». Τα αντίστοιχα ποσοστά για τα Φροντιστηριακά Τμήματα ανέρχονται σε 38,2% και 42,2%. Αυτό σημαίνει ότι τα Φροντιστηριακά Τμήματα αξιολογούνται θετικότερα από τους εκπαιδευτικούς απ' ότι οι Τάξεις Υποδοχής.

Πίνακας

Αποδοτικότητα των Τμημάτων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων σύμφωνα με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών

Αποδοτικότητα	Τάξεις Υποδοχής		Φροντιστηριακά Τμήματα	
Πολύ καλή	56	37,0 %	100	38,2 %
Ικανοποιητική	62	42,0%	99	42,2 %
Μέτρια	28	17,0%	25	11,7 %
Μη ικανοποιητική	6	4,0%	8	7,9 %
Σύνολο	152	100%	232	100%
Δεν απάντησαν	86	63,3 %	290	46,7%

4.4 Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Οι προθέσεις από το κεφάλαιο αυτό, ήταν να σκιαγραφήσει τα προβλήματα εκπαίδευσης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και να συμβάλλει στην εδραίωση της αντίληψης, ότι τα προβλήματα αυτών των παιδιών και των οικογενειών τους, είναι και προβλήματα της χώρας υποδοχής. Όπως προαναφέραμε, η Ελλάδα έχει ήδη μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών και η κοινωνία της εξελίσσεται σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Οι μαζικές μετακινήσεις των πληθυσμών, οδηγούν χρόνο με τον χρόνο, σε αύξηση των πολιτισμικά διαφορετικών πληθυσμών στην Ελλάδα και αλλάζουν σταδιακά το δημογραφικό χάρτη της χώρας.

Σήμερα το σχολείο πρέπει να είναι προετοιμασμένο με τέτοιο τρόπο, που πλέον δεν θα λαμβάνει υπόψη τους, μόνο τα ελληνικής καταγωγής παιδιά, αλλά θα πρέπει να εφοδιαστεί κατάλληλα και για τους αλλοδαπούς οι οποίοι τώρα πια είναι μόνιμοι κάτοικοι στην χώρα μας.

Όσον αφορά αυτούς τους μαθητές, η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας είναι σαφώς συνδεδεμένη, με την διδασκαλία όλων των άλλων γνωστικών αντικειμένων στο σχολείο. Για καλύτερα αποτελέσματα, τα παιδιά μη ελληνικής καταγωγής, θα πρέπει να διδάσκονται και την μητρική και την ελληνική πλέον γλώσσα, ώστε να τους είναι πολύ πιο εύκολο να ενταχθούν μέσα στο άγνωστο γι' αυτούς περιβάλλον. Αυτό βασικά είναι ένα πάρα πολύ δύσκολο έργο το οποίο θα πρέπει να το αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί. Μια σχέση στηριγμένη στην αλληλοβοήθεια, στην συμπάρασταση και στην καλή επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, κάνει ακόμα πιο εύκολο το δύσκολο έργο τους. Είναι μέσα σ' αυτή την ανθρώπινη σχέση, που τα υποκείμενα επικοινωνούν, δημιουργούν κείμενα και διαπραγματεύονται νοήματα. Τα παιδιά πρέπει να προσπαθήσουν να ενταχθούν μέσα στο σχολικό περιβάλλον, όσο δύσκολο και αν τους είναι, να προσπαθήσουν να γίνουν σωστοί και άξιοι πολίτες, ακόμα και σε μια χώρα που δεν είναι η πατρίδα τους και η Ελλάδα, είναι το μόνο σίγουρο ότι θα τα αγκαλιάσει και θα τα καλωσορίσει στην κοινωνία της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το δείγμα της έρευνας μας προέρχεται από τον πληθυσμό νηπιαγωγών, δασκάλων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, και καθηγητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με βασικό πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης, μεταπτυχιακή ειδικότητα και κατόχους διδακτορικού διπλώματος. Επιλέξαμε το δείγμα αυτών των εκπαιδευτών να προέρχεται από τους δήμους Ιεράπετρας του νομού Λασιθίου, του δήμου Μαλίων του νομού Ηρακλείου και του δήμου Σιάτιστα του νομού Κοζάνης. Οι παραπάνω δήμοι και κυρίως ο δήμος Ιεράπετρας και Μαλίων έχουν στον πληθυσμό τους μεγάλο ποσοστό οικονομικών μεταναστών κυρίως από Βαλκανικές χώρες και από ανατολικές χώρες (Πακιστάν). Οι εκπαιδευτές των σχολείων των παραπάνω πόλεων κατάγονται σχεδόν από όλο τον ελλαδικό χώρο.

Από τα στοιχεία που συλλέξαμε, όσο αφορά το πλήθος των εκπαιδευτικών μονάδων (νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια), το 46% προέρχεται από το δήμο Ιεράπετρας, το 20% από το δήμο Μαλίων και το 34% από το δήμο Σιάτιστα. Κρίναμε ότι το μέγεθος του δείγματος μας πρέπει να είναι ο αριθμός 100 και κατανεμήθηκε αναλογικά σε κάθε πόλη.

Αναλογικά κατανεμήθηκε το πλήθος των ερωτηθέντων νηπιαγωγών, δασκάλων και καθηγητών σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές μονάδες (νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια) της κάθε πόλης.

Αφού προσδιορίσαμε το μέγεθος του δείγματος και επιλέξαμε τις πόλεις που θα γίνει η έρευνα μας αποστείλαμε στους διευθυντές των σχολείων επιστολή με ανάλυση του σκοπού της έρευνας μας τονίζοντας την ανωνυμία του ερωτηματολογίου και ζητήσαμε να μας εγκρίνουν την πραγματοποίηση της έρευνας μας και να μας δώσουν λίστα των εκπαιδευτικών (υποκείμενα της έρευνας). Από τη λίστα αυτή εμείς επιλέξαμε τον αριθμό που θα αποτελέσουν το δείγμα με τον πρακτικό τρόπο της κλήρωσης.

Στη συνέχεια αφού καθορίσαμε την ημερομηνία επίσκεψης μας σε συνεννόηση με τους διευθυντές των σχολείων, παραδώσαμε το ερωτηματολόγιο κατ' ιδίαν στους κληρωθέντες

5.2 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως αναφέραμε στην εισαγωγή μας σκοπός της έρευνας μας δεν είναι η λεπτομερής και εμπειριστατωμένη ανάλυση του θέματος αυτού αλλά να το προσεγγίσουμε με βάση τα συνολικά στοιχεία και τις στοιχειώδεις οικονομικές αναγκαιότητες έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η επίδραση των εξελίξεων στις διανεμητικές συνθήκες στην ανάπτυξη.

Σήμερα η προετοιμασία των παιδιών γίνεται αναγκαστικά από ειδικευμένα πρόσωπα, τους εκπαιδευτικούς και σε ειδικά ιδρύματα, τα σχολεία με ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση. Το θέμα της ισοκατανομής των ευκαιριών στην εκπαίδευση προβάλλεται και στη χώρα μας έντονα τα τελευταία χρόνια με τη μαζική εισροή αλλοδαπών εργαζομένων, καθώς και «παλιννοστούντων ομογενών», κατά την τελευταία δεκαετία στην Ελλάδα. Αυτές οι εξελίξεις θέτουν το σχολείο μπροστά σε νέα προβλήματα που μπορούν να αντιμετωπιστούν με σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους.

Σήμερα λοιπόν, απαιτείται ένας εκσυγχρονισμός που θα αφορά βέβαια τις εσωτερικές δομές και λειτουργίες του σχολείου, αλλά θα είναι περισσότερο προσανατολισμένος προς τα έξω. Δηλαδή, θα υπερβαίνει την εθνοκεντρική, πολυπολιτισμική και μονογλωσσική προσέγγιση των πραγμάτων, θα λαμβάνει υπόψη του όχι μόνο τους ενδογενείς²¹ αλλά και τους εξωγενείς παράγοντες που θα προσπαθεί να απαντήσει στα ζητούμενα που προκύπτουν από τις ευρωπαϊκές και τις παγκόσμιες εξελίξεις.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει:

1. Τις απόψεις και τις στάσεις των εκπαιδευτών στην πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
2. Το ρόλο του εκπαιδευτή και του γονέα στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του αλλοδαπού μαθητή-σπουδαστή.

3. Τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών σπουδαστών.
4. Τους τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος.

5.3 ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ –ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Ερωτηματολόγιο είναι ένα έντυπο που περιέχει μια σειρά από επιλεγμένες ερωτήσεις τις οποίες διαβάζει ο ίδιος ο εξεταζόμενος και τις απαντάει γραπτώς. Οι ερωτήσεις έχουν σχεδιαστεί και διατυπωθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι απαντήσεις να μας επιφέρουν τις ζητούμενες πληροφορίες.

Μ' ένα ερωτηματολόγιο είναι δυνατόν να συγκεντρώσουμε σε μικρό χρονικό διάστημα δεδομένα από διάφορες ομάδες για πολλά θέματα. Για να είναι λοιπόν ένα ερωτηματολόγιο σωστό και να μπορεί να απαντηθεί, θα πρέπει να είναι γραμμένο κατά τρόπο σαφή και λιτό ώστε να είναι κατανοητό και να εφαρμόζεται από όλους ομοιόμορφα, να ελαχιστοποιεί τυχόν σφάλματα τόσο εκ μέρους αυτών που το απαντούν όσο και αυτών που το βαθμολογούν. Η συμμετοχή των ερωτηθέντων είναι προαιρετική και έτσι το ερωτηματολόγιο πρέπει να έχει καταρτιστεί κατά τρόπο που να διεγείρει το ενδιαφέρον των ερωτηθέντων.

Το καταλληλότερο εργαλείο λοιπόν για το σκοπό της έρευνας μας θεωρήθηκε το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο που σχεδιάσαμε περιλαμβάνει :

- ❖ Δημογραφικά στοιχεία(φύλο, ηλικία)
- ❖ Εκπαιδευτικά στοιχεία υποκειμένων (πτυχίο, μεταπτυχιακό, διδακτορικό)
- ❖ Ερωτήσεις που διερευνούν το σκοπό της έρευνας μας.

Συνολικά το ερωτηματολόγιο μας περιλαμβάνει 22 ερωτήσεις με το οποίο καλούσαμε τα υποκείμενα της έρευνας μας να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας και να δώσουν απαντήσεις σε ερωτήσεις με διαβαθμισμένο επίπεδο (πχ καθόλου, λίγο, πολύ, πάρα πολύ)

5.4 ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

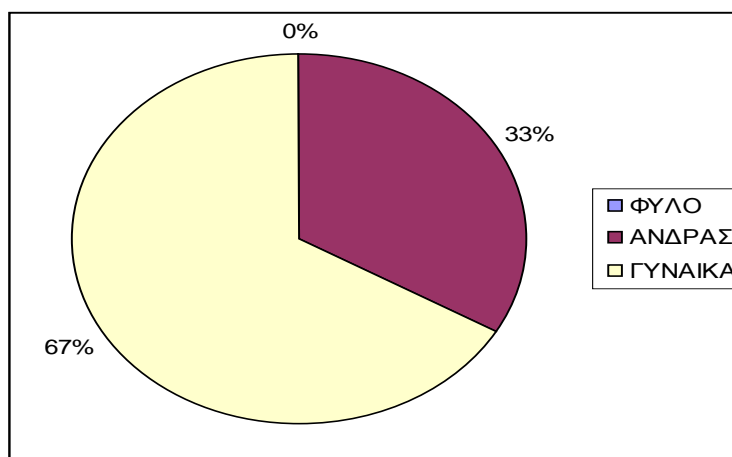
Από το σύνολο των 100 ερωτηματολογίων που υποβλήθηκαν στους εκπαιδευτικούς μετά από εξέταση όλου του πλήθους των ερωτηματολογίων εξελέγησαν μόνο 90 ερωτηματολόγια με πλήρης απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα. Τα υπόλοιπα απερρίφθησαν λόγω ελλιπούς συμπλήρωσης όλων των ερωτημάτων ή καθόλου απαντήσεως σε αυτά, που οφειλόταν σε απουσία εκπαιδευτών του δείγματος.

Συνεπώς, τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα μας παρουσιάζονται αναλυτικά στους παρακάτω πίνακες και σε διαγράμματα αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΦΥΛΟΥ

ΦΥΛΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΑΝΔΡΑΣ	30	33,4
ΓΥΝΑΙΚΑ	60	66,6
ΣΥΝΟΛΟ	90	100

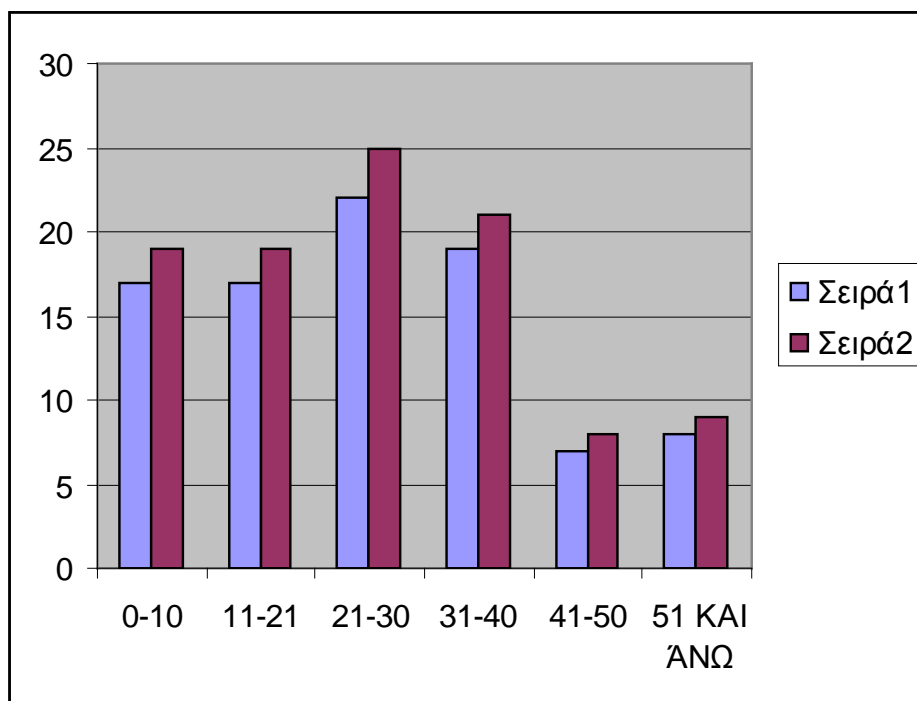
Στον πίνακα 1 παρουσιάζεται η κατανομή του φύλου των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών όπου το ποσοστό των γυναικών – εκπαιδευτικών είναι μεγαλύτερο από αυτό των ανδρών- εκπαιδευτικών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΝΑ ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

ΠΟΣΟΣΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΕΣ	ΣΧΕΤ .ΣΥΧΝ.	%
0-10	17	0,19	19
11-20	17	0,19	19
21-30	22	0,25	25
31-40	19	0,21	21
41-50	7	0,08	8
51 ΚΑΙ ΑΝΩ	8	0,09	9
ΣΥΝΟΛΟ	90	1,00	100

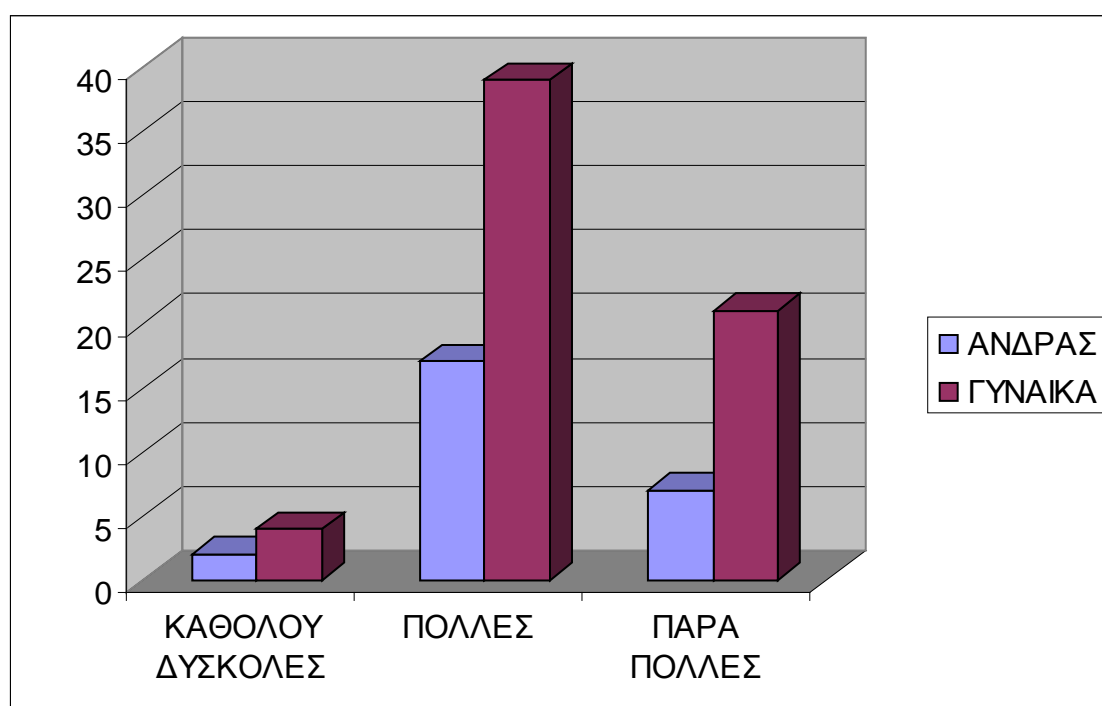
Από το περιεχόμενο του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι ένας μικρός αριθμός σχολικών μονάδων παρουσιάζει μεγάλο αριθμό αλλοδαπών μαθητών (41% και άνω).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

ΦΥΛΛΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ ΔΥΣΚΟΛΕΣ	ΠΟΛΛΕΣ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΕΣ
ΑΝΔΡΑΣ	2	17	7
ΓΥΝΑΙΚΑ	4	39	21
ΣΥΝΟΛΟ	6	56	28

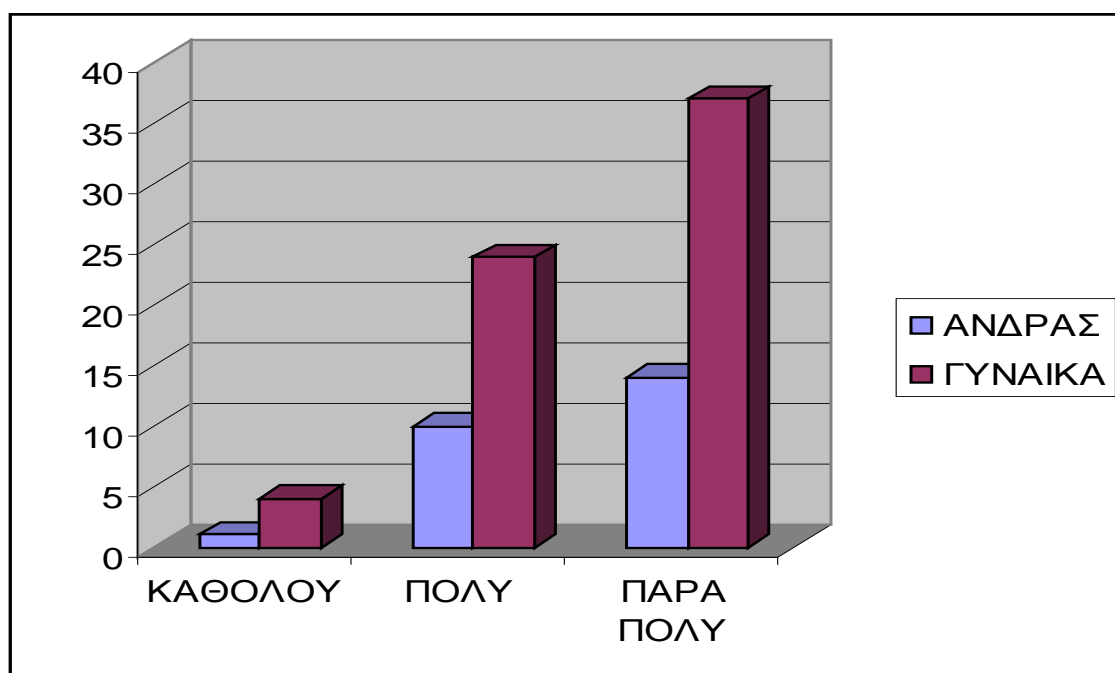
Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες όσον αφορά στο γλωσσικό πρόβλημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ?

ΦΥΛΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΠΟΛΥ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
ΑΝΔΡΑΣ	1	10	14
ΓΥΝΑΙΚΑ	4	24	37
ΣΥΝΟΛΟ	5	34	51

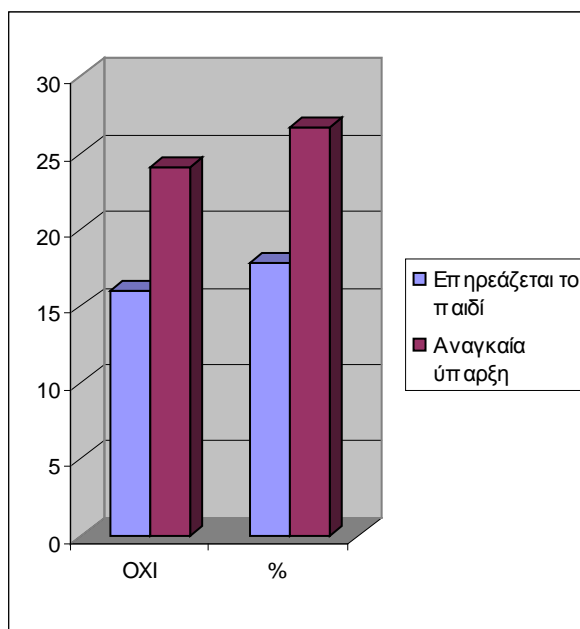
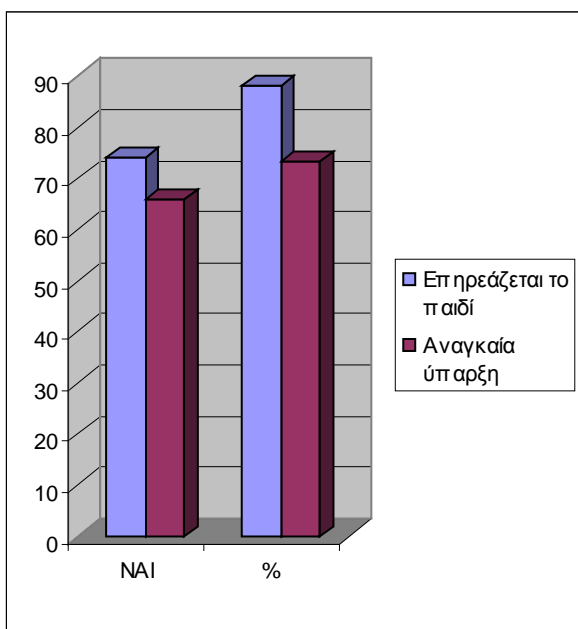
Στον πίνακα 4 παρατηρείται ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είναι περισσότερο θετικές, στην άποψη ότι το παιδί επηρεάζεται από το οικογενειακό περιβάλλον στη συμπεριφορά και τη στάση του απέναντι στα αλλοδαπά παιδιά, απ' ότι οι άνδρες εκπαιδευτικοί.

ΠΙΝΑΚΑ 5: Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ-ΚΡΙΝΕΤΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΥΠΑΡΞΗ ΕΙΔΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΜΕΝΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ?

	ΝΑΙ	%	ΟΧΙ	%	ΣΥΝΟΛΟ
Επηρεάζεται το παιδί	74	88,22	16	17,78	90
Αναγκαία ύπαρξη	66	73,34	24	26,66	90

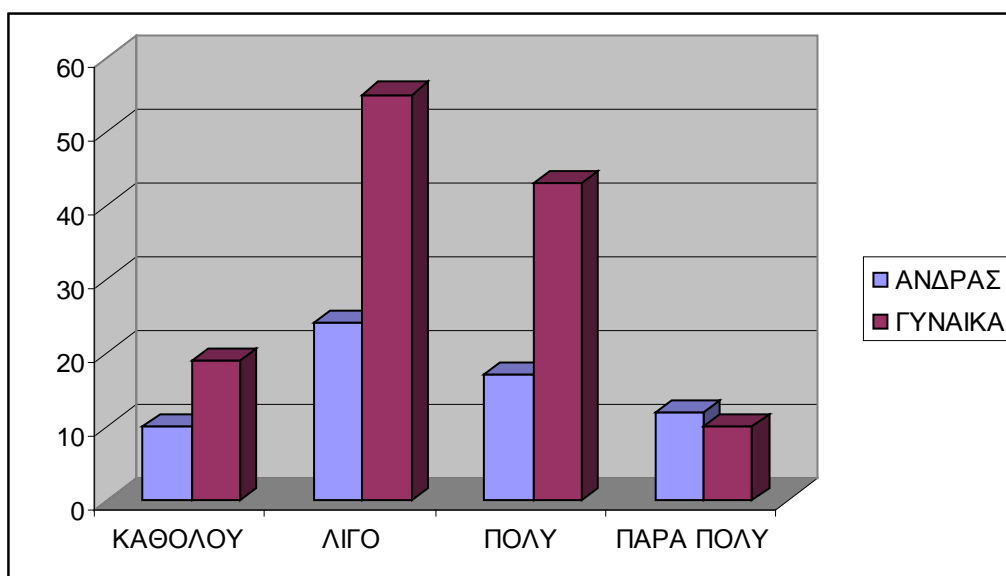
Στον πίνακα 5 φαίνεται ότι η επίδραση των γονέων απέναντι στο παιδί είναι καταλυτική (88,22%) και κρίνεται απαραίτητη η παρουσία ειδικά εκπαιδευμένων παιδαγωγών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΗΜΕΔΑΠΟΥΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΦΥΛΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΠΟΛΥ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
ΑΝΔΡΑΣ	10	24	17	12
ΓΥΝΑΙΚΑ	19	55	43	10
ΣΥΝΟΛΟ	29	79	60	22

Στο σύνολο τους οι ντόπιοι μαθητές αποδέχονται τούς αλλοδαπούς μαθητές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ.

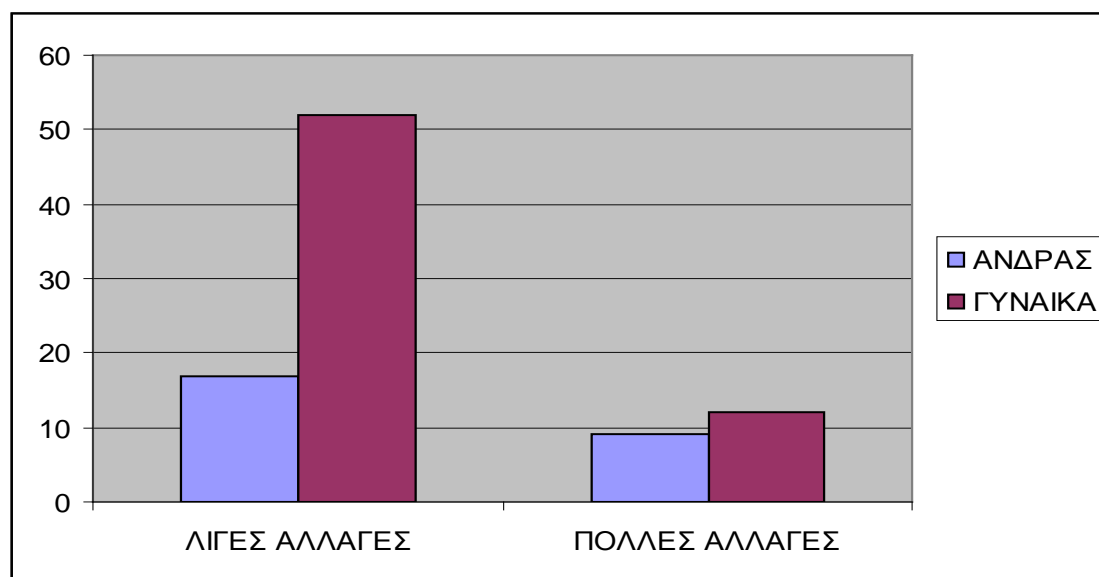
ΦΥΛΟ	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΜΗΔΕΝΙΚΟ	ΜΕΤΡΙΟ	ΚΑΛΟ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΟ
ΑΝΔΡΑΣ	ΒΑΣΙΚΟ	2	10	8	2
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	-	1	2	-
	ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	1	-	1	-
ΓΥΝΑΙΚΑ	ΒΑΣΙΚΟ	3	32	17	3
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	-	3	1	-
	ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	1	2	1	-
ΣΥΝΟΛΟ		7	48	30	5

Στον πίνακα 7 εμφανίζεται το επίπεδο κατάρτισης γύρω από το πρόβλημα που δημιουργεί η φοίτηση αλλοδαπών σε ελληνικά σχολεία όπου οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ότι είναι μέτρια

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΚΑΙ ΗΜΕΔΑΠΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ.

ΦΥΛΟ	ΛΙΓΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ	ΠΟΛΛΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ
ΑΝΔΡΑΣ	17	9
ΓΥΝΑΙΚΑ	52	12
ΣΥΝΟΛΟ	69	21

Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν αρκετές δυσκολίες όσον αφορά στην δυνατότητα τροποποίησης της προβληματικής συμπεριφοράς ανάμεσα σε αλλοδαπούς και ημεδαπούς μαθητές, όπως φαίνεται στον πίνακα 8.

Με βάση τις απαντήσεις(ερωτήσεις 17,18,19,22) των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών, οι περισσότεροι από αυτούς παρακολουθούν επιμορφωτικά σεμινάρια σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης αλλά και τροποποίησης της προβληματικής συμπεριφοράς και γενικότερα των προβλημάτων που επιφέρει η συνδιδασκαλία ντόπιων με αλλοδαπούς μαθητές.

Τα σεμινάρια που παρακολουθούν οι εκπαιδευτικοί είναι επιμορφωτικά και έχουν ως θεματικό άξονα τους τρόπους διάγνωσης και αντιμετώπισης των προβλημάτων μεταξύ των μαθητών. Τέτοια σεμινάρια είναι αυτά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αντιμετώπισης μαθησιακών δυσκολιών και δίγλωσσης εκπαίδευσης.

Τα παραπάνω σεμινάρια συνήθως πραγματοποιούνται από πανεπιστημιακούς φορείς όπως, για παράδειγμα, το παιδαγωγικό τμήμα προσχολικής και δημοτικής εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης.

5.5 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε και με βάση τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών(ερωτήσεις 21,22) μπορούμε να οδηγηθούμε σε πρακτικούς τρόπους αντιμετώπισης της εκάστοτε προβληματικής συμπεριφοράς των ντόπιων προς τους αλλοδαπούς μαθητές:

- Γνωριμία με τα ήθη και έθιμα άλλων χωρών
- Δημιουργία μικτών ομάδων,
- Οργάνωση δραστηριοτήτων για να γνωρίσουν οι μαθητές άλλες χώρες
- Συζήτηση και από τις δύο πλευρές
- Ενημέρωση για θέματα ισότητας και διαφορετικότητας
- Ομαδικές εργασίες
- Αναφορές για τη ζωή των αλλοδαπών, τα φαγητά τα ρούχα και τις συνήθειες

- Γνωριμία με τον τόπο των αλλοδαπών και εύρεση κοινών στοιχείων και διαφορών
- Διάλογος ανάμεσα στα παιδιά
- Εργασίες που ενισχύουν τη μεταξύ τους συνύπαρξη και συνεργασία
- Επιβράβευση της συνύπαρξης και της θετικής συμπεριφοράς μεταξύ τους
- Επισήμανση προτερημάτων αλλοδαπών μαθητών
- Ίση αντιμετώπιση και μεταχείριση και για τις δύο πλευρές
- Συνεργασία με τους γονείς και των δύο με στόχο την εξασφάλιση της συμμετοχής τους ώστε να διορθωθούν τα κακώς κείμενα
- Βοηθώντας τους αλλοδαπούς μαθητές να μάθουν την ελληνική γλώσσα και να ενσωματωθούν στην μαθητική κοινότητα του σχολείου που φοιτούν
- Επιβολή ποινών και αμοιβών και στις δύο πλευρές
- Εξασφάλιση ασφαλούς, για τα παιδιά, κλίματος μέσα στην τάξη
- Τους αντιμετωπίζω έτσι ώστε να μεταδίδω το μήνυμα ότι έχουν ίδιες υποχρεώσεις και δικαιώματα
- Χρησιμοποιώ όσο μπορώ την κουλτούρα τους μέσα στην τάξη
- Τιμωρία για παραδειγματισμό
- Συζήτηση με τον μαθητή που έχει προβληματική συμπεριφορά
- Τραγούδια από τις άλλες χώρες
- Συνεργασία σε παραστάσεις και οργανώσεις των σχολικών εορτών
- Χρήση του παραμυθιού. Μέσα από τα διδάγματα κάθε παραμυθιού αμβλύνονται οι επιθετικές συμπεριφορές των μαθητών απέναντι στους συμμαθητές τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 Ερμηνεία των ευρημάτων-Συμπεράσματα

Μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε και σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών μπορούμε να διεξάγουμε σαφή και σε μεγάλο βαθμό ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με τον τρόπο ένταξης – προσαρμογής αλλά και αντιμετώπισης των δυσκολιών που επιφέρει η ενσωμάτωση των παλλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στα ελληνικά σχολεία.

Σ αυτό το σημείο οφείλουμε να σημειώσουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων, στην έρευνα μας, δόθηκε από γυναίκες εκπαιδευτικούς(**πίνακας 1**).

Παρατηρώντας λοιπόν τους παραπάνω πίνακες διαπιστώνουμε ότι όσο αυξάνεται ο αριθμός των σχολείων (συχνότητες) αυξάνεται σημαντικά και ο αριθμός των αλλοδαπών μαθητών σε αυτά(**πίνακας 2**).

Επίσης, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι γυναίκες εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες όσον αφορά στην επικοινωνία (γλωσσική) με τους αλλοδαπούς μαθητές, κάτι που δεν συμβαίνει, σε τόσο μεγάλο βαθμό, με τους άντρες εκπαιδευτικούς(**πίνακας 3**).

Λαμβάνοντας υπόψη τις επιδράσεις που δέχεται το παιδί από το οικογενειακό περιβάλλον, μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών υποστηρίζει ότι οι επιδράσεις αυτές δρουν καταλυτικά στην διαμόρφωση της συμπεριφοράς τους όπως επίσης, κρίνουν αναγκαία την ύπαρξη ειδικά εκπαιδευμένων παιδαγωγών στα σχολεία(**πίνακες 4,5**).

Τέλος οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι διαθέτουν άρτια κατάρτιση και κατά συνέπεια, την ικανότητα ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν την εκάστοτε προβληματική συμπεριφορά εξασφαλίζοντας λιγότερες συγκρούσεις και επιφέροντας την αναγκαία ισορροπία στη σχέση μεταξύ των μαθητών (**πίνακες 6,7,8**).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Οι απαντήσεις σας στο παρόν ερωτηματολόγιο είναι και θα παραμείνουν ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΚΙ ΑΠÓΡΡΗΤΕΣ

Δημογραφικά Στοιχεία

Παρακαλώ κυκλώστε την σωστή απάντηση

1. Φύλο

Άνδρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

.....

3. Ποια είναι τα συνολικά έτη διδακτικής εμπειρίας σας σε δημόσιο ή κι ιδιωτικό τομέα?

.....

4. Ποίο είναι το ανώτατο πτυχίο το οποίο κατέχετε?

.....

Βασικό Πτυχίο Παιδαγωγού (Δασκάλου)

.....

Μεταπτυχιακό

.....

(Ειδικότητα)

Διδακτορικό

.....

(Ειδικότητα)

Έτος Απόκτησης 1^{ου} Πτυχίου

.....

Έτος απόκτησης Μεταπτυχιακού

.....

Έτος Απόκτησης Διδακτορικού

.....

5. Στο σχολείο όπου εργάζεστε πόσοι αλλοδαποί μαθητές υπάρχουν σε ποσοστό?

.....

6. Ποίες οι δυσκολίες του δασκάλου απέναντι σε αλλοδαπούς μαθητές όπου δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα καθόλου?

Καθόλου

Πολλές

Δύσκολη η μεταδοτικότητα από τον
Παιδαγωγό προς τον Μαθητή

7. Ποιά είναι η αντιμετώπιση των δασκάλων απέναντι στους γονείς των αλλοδαπών παιδιών?

Μέτρια Καλή Πολύ Καλή Δυσκολία στις απόψεις και τα θέλω

8. Κατά πόσο πιστεύετε ότι το περιβάλλον στο σπίτι επηρεάζει το παιδί ψυχολογικά και τον τρόπο συμπεριφοράς του στις σχέσεις του με τα υπόλοιπα παιδιά στο σχολείο?

καθόλου Ξελάχιστα Τολύ Πάρα Πολύ

9. Όταν οι γονείς είναι ρατσιστές το παιδί θα ακολουθήσει την ίδια φιλοσοφία με τους γονείς?

Ναι Όχι Ένα παιδί έχει τα δικά του πιστεύω και διαμορφώνει άποψη μόνο του

10. Πιστεύετε ότι θα έπρεπε να υπάρχουν ειδικά εκπαιδευμένοι παιδαγωγοί όπου θα πρέπει να διδάσκουν αποκλειστικά και μόνο σε αλλοδαπούς μαθητές και θα έχουν ασχοληθεί περισσότερο με το συγκεκριμένο θέμα με περισσότερα σεμινάρια και θα είναι έμπειροι στον τρόπο που θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τους αλλοδαπούς μαθητές?

Ναι Όχι

11. Στο σχολείο όπου εργάζεστε τώρα υπάρχει σχολικός ψυχολόγος?

Ναι Όχι

12. Αν υπάρχει, η βοήθεια του στην κατανόηση και στην τροποποίηση της προβληματικής συμπεριφοράς των μαθητών θα ήταν:

Μηδαμινή Μέτρια Σημαντική Πολύ Σημαντική

13. Κατά πόσο πιστεύετε ότι οι ντόπιοι μαθητές δέχονται τους αλλοδαπούς μαθητές?

καθόλου Λίγο Με Κανένα Πρόβλημα Υποχρεωτικά Με Συγκρούσεις Συνεχώς

14. Κατά πόσο πιστεύετε ότι υπάρχουν συγκρούσεις ανάμεσα στους ντόπιους μαθητές κι αλλοδαπούς?

καθόλου Λίγο Τολύ Πάρα Πολύ

15. Πως κρίνετε το επίπεδο των γνώσεων σας σχετικά με θέματα τροποποίησης της προβληματικής συμπεριφοράς των ντόπιων μαθητών μεταξύ αλλοδαπών μαθητών?

Μηδενικό ως Ελάχιστο Μέτρια Γνώση Καλή Γνώση Πολύ Καλή Γνώση
Επίπεδο Γνώσεων

16. Νομίζετε ότι μπορείτε να επηρεάσετε την προβληματική συμπεριφορά ανάμεσα στους ντόπιους κι αλλοδαπούς μαθητές στην τάξη?

Δεν μπορώ να Μπορώ να επιφέρω Μερικές αλλαγές Πολλές αλλαγές
αλλάξω τίποτα λίγες αλλαγές

17. Έχετε ποτέ παρακολουθήσει κάποιο μάθημα στο Πανεπιστήμιο ή Επιμορφωτικό Σεμινάριο για την τροποποίηση των προβληματικών συμπεριφορών των ντόπιων ή αλλοδαπών μαθητών?

Ναι Όχι

18. Αν ναι, τι είδους μάθημα ή σεμινάριο ήταν?

.....

19. Πότε πραγματοποιήθηκε κι από ποιο φορέα?

.....

20. Αναφέρετε πέντε (5) τρόπους που εσείς προσωπικά χρησιμοποιείτε πιο συχνά στην τάξη σας για να αλλάξετε την προβληματική συμπεριφορά των ντόπιων μαθητών προς τους άλλους αλλοδαπούς μαθητές.

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

21. Ποια κατά την γνώμη σας, είναι τα μεγαλύτερα εμπόδια για να επέλθουν σημαντικές αλλαγές στην προβληματική συμπεριφορά των ντόπιων μαθητών με τους άλλους αλλοδαπούς μαθητές στο σχολείο σήμερα?

.....

22. Τι θα σας βοηθούσε προκειμένου να βελτιωθούν οι γνώσεις σας σχετικά με το θέμα της τροποποίησης της προβληματικής συμπεριφοράς των ντόπιων μαθητών με τους αλλοδαπούς μαθητές?

Θα βοηθούσε αν.....

.....

Σας ευχαριστούμε για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου!

Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Ελεγκτικής

10. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου Α. Λ. (1991). Οικονομικές ανισότητες στην Ελλάδα. Εξελίξεις και πιθανές επιπτώσεις. Εκδόσεις: Αθήνα.

Δαμανάκης Μ. (2002). Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. (Διαπολιτισμική Παιδαγωγική). Εκδόσεις: Αθήνα.

Κάτσικας Χ. - Καβαδίας Κ. Γ. (2000). Η ανισότητα στην ελληνική εκπαίδευση. (Η εξέλιξη των ευκαιριών πρόσβασης στην ελληνική εκπαίδευση 1960-2000). Εκδόσεις: Αθήνα, Παιδαγωγική σειρά.

Καψάλης Α. Γ. (1998). Παιδαγωγική ψυχολογία. (Παιδαγωγική και εκπαίδευση). Εκδόσεις: Αθήνα.

Παρασκευόπουλος Ι. (1993). Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας. Τόμος Α' και Β'. Εκδόσεις: Αθήνα.

Πυριωτάκης Ι. Ε. (1989). Κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικές ανισότητες. 3η έκδοση: Αθήνα.

Πυριωτάκης Ι. Ε. (2005). Κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικές ανισότητες. 9η έκδοση: Αθήνα.

Τομπαΐδης Δ. Ε. (1982). Ισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση. 2η έκδοση: Αθήνα.

Φραγκουδάκη Α. (2000). Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. (Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο). Εκδόσεις: Αθήνα.

